

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ 4Δ' (94) - ΤΕΥΧΟΣ 8 - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2017
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. **ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ**

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδος Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας, Ἀμαρουσίου καί Ὁρωποῦ κ. Κύριλλος,
Διευθυντής Κλάδου Ἐκδόσεων Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΔΟΚΙΜΙΩΝ: Κωνσταντῖνος Χολέβας, Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Χρ. Κωβαῖος, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα. Τηλ.: 210-8160127 – Fax 210-8160128

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ. Τηλ.: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
<http://www.ecclesia.gr> e-mail: periodika@ecclesia.gr

Γιά τήν ἀποστολή ἀνακοινώσεων καί εἰδήσεων ἀπευθύνεσθε:

- γιά τό περιοδικό **ΕΚΚΛΗΣΙΑ:** periodika@ecclesia.gr
- γιά τό περιοδικό **ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ:** efimerios@ecclesia.gr
- γιά τό περιοδικό **ΘΕΟΛΟΓΙΑ:** theologia@ecclesia.gr

Περιεχόμενα

ΤΕΥΧΟΣ - 8,
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ -
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2017

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ	548
ΠΙΝΑΞ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ	549
ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ	
Συγκρότησις τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, Συνοδική Περίοδος 161η	551
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	
<i>Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου,</i> Ἐπιστολή πρὸς τὸν Ὑπουργὸ Παιδείας, Ἐρευνας καὶ Θρησκευμάτων κ. Γαβρόγλου γιά τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα ἐργαζομένων στoύς χώρους ἐργασίας	555
ΕΚΔΗΜΙΑΙ	
Ἡ Ἐκδημία τοῦ Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κυροῦ Προκοπίου (Τσακουμάκα)	557
ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ	
<i>Τοῦ Ἀρχιμ. Νικολάου Χ. Ἰωαννίδη,</i> Οἱ Ἀκολουθίαι τοῦ Νυχθημέρου στὸν ἅγιο Μάρκο Εὐγενικό καὶ στὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης	561
<i>Τοῦ π. Σταματίου Σκλήρη,</i> Ἡ Εἰκονογράφηση τῶν Ἁγίων	585
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	588
ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ - ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ	597
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	603
ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ	606

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ Αύγουστου-Σεπτεμβρίου 2017 τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ δημοσιεύουμε τή σύνθεση τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῖς Συνόδου τῆς 161ης Συνοδικῆς Περιόδου καθώς καί τή συγκρότηση τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων καί τῶν Ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων.

Θά βρεῖτε ἐπίσης τήν Ἐπιστολή τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου πρὸς τόν Ὑπουργό Παιδείας, Ἐρευνας καί Θρησκευμάτων κ. Κων. Γαβρόγλου γιά τά θρησκευτικά σύμβολα ἐργαζομένων στούς χώρους ἐργασίας.

Στή στήλη τῶν Ἐκδημιῶν δημοσιεύουμε τόν Ἐπικήδειο Λόγο, τόν ὁποῖο ἐκφώνησε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱεραῖς Συνόδου Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Μεθώνης κ. Κλήμης κατά τήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου κυροῦ Προκοπίου.

Στήν Ἐνότητα τῶν Συνοδικῶν Ἀναλέκτων δημοσιεύουμε τίς εἰσηγήσεις τοῦ Πανοσιολογιοτάτου Ἀρχιμανδρίτου Νικολάου Ἰωαννίδη καί τοῦ Αἰδεσιμολογιοτάτου π. Σταματίου Σκλήρη πού παρουσιάσθηκαν στά πρόσφατα Συνέδρια τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως.

Ἡ ὕλη τοῦ περιοδικοῦ συμπληρώνεται μέ τά ὑπηρεσιακά κείμενα τῶν Κανονισμῶν καί Προκηρύξεων καθώς καί μέ τίς εἰδησεογραφικές στήλες τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Χρονικῶν καί τῶν Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν.

ΠΙΝΑΞ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ

Τελικός Πίναξ Υποψηφίων προς Αρχιερατείαν

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4043
 Αριθμ. Αθήνησι 1η Σεπτεμβρίου 2017
 Διεκπ. 1732

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τό ἄρθρον 21 παρ. 1 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καί τούς διά τῶν ὑπ' ἀριθ. 2983 (ἀριθ. πρωτ. 233/139/17.1.2017) καί 2985 (ἀριθ. πρωτ. 1198/537/9.3.2017) Συνοδικῶν Ἐγκυκλίων δημοσιευθέντας ἀντιστοίχως «προκαταρκτικόν πίνακα» καί «συμπληρωματικόν προκαταρκτικόν πίνακα» τῶν ὑποψηφίων Κληρικῶν πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τόν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν Ἐκλογίμων, δημοσιεύομεν κατωτέρω τόν καταρτισθέντα ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς 31.8.2017, «τελικόν πίνακα τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν», τῶν ἐχόντων τά ὑπὸ τοῦ Νόμου καί τῶν Ἱερῶν Κανόνων ὀριζόμενα τυπικά καί οὐσιαστικά προσόντα διά τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν εἰς τόν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων.

ΤΕΛΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ
 ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙ' ΕΓΓΡΑΦΗΝ
 ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ
 ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΙΜΩΝ

1. Ἀρχιμ. Χριστοφόρος Ἀγγελόπουλος, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερβίων καί Κοζάνης,
2. Ἀρχιμ. Θεωνᾶς Ἀθανασιάδης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φλωρίνης, Πρεσπῶν καί Ἑσθραίας,
3. Ἀρχιμ. Κύριλλος Ἀλεξάκης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς,
4. Ἀρχιμ. Ἀλέξιος Ἀλεξόπουλος, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἀλυρού,
5. Ἀρχιμ. Παρθένιος Ἀσημίδης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σιδηροκάστρου,
6. Ἀρχιμ. Γεράσιμος Βλατίσης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας,
7. Ἀρχιμ. Συμεὼν Βολιώτης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,
8. Ἀρχιμ. Βαρνάβας Γιάγκου, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης,
9. Ἀρχιμ. Φιλόθεος Δέδες, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων,
10. Ἀρχιμ. Καλλίνικος Δοράκης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας,
11. Ἀρχιμ. Δημήτριος Καββαδίας, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης,
12. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Καλαθᾶς, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καί Πετροπόλεως,
13. Ἀρχιμ. Πολύκαρπος Κάντας, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου,
14. Ἀρχιμ. Ἐπιφάνιος Καραγεωργός, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας,
15. Ἀρχιμ. Νικόδημος Κάστιζας, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καί Λεβαδείας,
16. Ἀρχιμ. Ἄνθιμος Κορομηλάς, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης,
17. Ἀρχιμ. Λοῦππος Κουκουρίκος, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας,
18. Ἀρχιμ. Ἰωαννίκιος Κουλιανόπουλος, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,
19. Ἀρχιμ. Ἄνθιμος Κωνσταντόπουλος, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Ἰωνίας καί Φιλαδελφείας,
20. Ἀρχιμ. Θεόφιλος Μαντζαβράκος, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καί Σπάρτης,
21. Ἀρχιμ. Σπυρίδων Μπουργιώτης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,

22. Ἀρχιμ. Φιλόθεος Νικολάκης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,
23. Ἀρχιμ. Θεοδόσιος Οἰκονομίδης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,
24. Ἀρχιμ. Ἀντώνιος Πακαλίδης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης,
25. Ἀρχιμ. Βασίλειος Παλιούρας, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Ἰωνίας καί Φιλαδελφείας,
26. Ἀρχιμ. Δαυίδ Παλούκας, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καί Αἰγίνης,
27. Ἀρχιμ. Παντελεήμων Παπασυννεφάκης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Ἰωνίας καί Φιλαδελφείας,
28. Ἀρχιμ. Γρηγόριος Πάτρας, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας,
29. Ἀρχιμ. Σιλουανός Πεπονάκης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καί Λεβαδείας,
30. Ἀρχιμ. Νικόλαος Πουλάδας, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης,
31. Ἀρχιμ. Θεόφιλος Προυσαλίδης, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς,
32. Ἀρχιμ. Κυπριανός Τσεβᾶς, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεγάρων καί Σαλαμίνας,
33. Ἀρχιμ. Νεκτᾶριος Τσεκούρας, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καί Λεβαδείας,
34. Ἀρχιμ. Παντελεήμων Τσορμπατζόγλου, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,
35. Ἀρχιμ. Ἐπιφάνιος Χατζηγιάνγκου, κληρικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φλωρίνης, Πρεσπῶν καί Ἑορδαίας.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ὁ Μεθώνης Κλήμης

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Συγκρότηση της Διαρκούς Ἱεραῆς Συνόδου Συνοδική Περίοδος 161η (1.9.2017 - 31.8.2018)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος
κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

† Ὁ Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καί Μήλου κ. Δωρόθεος
† Ὁ Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος
† Ὁ Νέας Σμύρνης κ. Συμεών
† Ὁ Κερκύρας, Παξῶν καί Διαποντίων Νήσων κ. Νεκτάριος
† Ὁ Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καί
Βάρης κ. Παῦλος
† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καί Νήσων κ. Ἐπιφάνιος

ΕΚ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ

† Ὁ Δράμας κ. Παῦλος
† Ὁ Σισανίου καί Σιατίστης κ. Παῦλος
† Ὁ Πολυανῆς καί Κιλκισίου κ. Ἐμμανουήλ
† Ὁ Λαγκαδά, Λητῆς καί Ρεντίνης κ. Ἰωάννης
† Ὁ Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν κ. Μᾶρκος
† Ὁ Νικοπόλεως καί Πρεβέζης κ. Χρυσόστομος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱεραῆς Συνόδου
Ὁ Ἐπίσκοπος Μεθώνης Κλήμης

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΣΥΝΟΔΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ

161ης Συνοδικής Περιόδου

1) *Συνοδική Έπιτροπή επί τῆς Ἀρχιεραμματος*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος

2) *Συνοδική Έπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης καὶ Μουσικῆς*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δράμας κ. Παῦλος

3) *Συνοδική Έπιτροπή Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικῆ Ἔργου*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος

4) *Συνοδική Έπιτροπή Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ, Λητῆς καὶ Ρεντίνης κ. Ἰωάννης

5) *Συνοδική Έπιτροπή ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Νεκτάριος

6) *Συνοδική Έπιτροπή Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεότητος*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἐμμανουήλ

7) *Συνοδική Έπιτροπή Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης κ. Συμεών

8) *Συνοδική Έπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Παῦλος

9) *Συνοδική Έπιτροπή Τύπου καὶ Δημοσίων Σχέσεων*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καὶ Μήλου κ. Δωρόθεος

10) *Συνοδική Έπιτροπή ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θήρας, Ἄμοργου καὶ Νήσων κ. Ἐπιφάνιος

11) *Συνοδική Έπιτροπή Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Εὐποίας*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γλυφάδας, Ἐλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καὶ Βάρης κ. Παῦλος

12) *Συνοδική Έπιτροπή ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν*: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Χρυσόστομος

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοῦς

Συνοδική Περίοδος 161η
(ἀπὸ 1.9.2017 ἕως 31.8.2018)

Συμφώνως ταῖς διατάξεις τῶν ἄρθρων 13 καὶ 14 τοῦ Ν. 5383/1932.

Α. ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ

Συνοδικόν Δικαστήριον

(Διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοῦς)

Πρόεδρος: Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καὶ Μήλου κ. Δωρόθεος.

Τακτικά Μέλη: 1. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος, 2. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Νεκτάριος, 3. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ, Λητῆς καὶ Ρεντίνης κ. Ἰωάννης, 4. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Χρυσόστομος.

Ἀναπληρωματικόν Μέλος: Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος.

Β. ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟΝ

Συνοδικόν Δικαστήριον

(Διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοῦς)

Συμφώνως ταῖς διατάξεις τῶν ἄρθρων 13 καὶ 14 τοῦ Ν. 5383/1932.

Πρόεδρος: Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος.

Τακτικά Μέλη: 1. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης κ. Συμεών, 2. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γλυφάδας, Ἐλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καὶ Βάρης κ. Παῦλος, 3. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θήρας, Ἄμοργου καὶ Νήσων κ. Ἐπιφάνιος, 4. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δράμας κ. Παῦλος, 5. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Παῦλος, 6. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἐμμανουήλ.

Ἀναπληρωματικόν Μέλος: Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος.

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

(Διορίζονται δύο Συνοδικοί ἐπὶ ἐνιασίᾳ θητεία, μετ' ἰσαριθμῶν Ἀναπληρωματικῶν Μελῶν).

Συμφώνως ταῖς διατάξεις τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 976/1946.

Τακτικά Μέλη: 1) Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γλυφάδας, Ἐλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καὶ Βάρης κ. Παῦλος ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θήρας, Ἄμοργου καὶ

Νήσων κ. Ἐπιφανίου, 2) Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πολυανῆς καί Κιλκισίου κ. Ἐμμανουήλ ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαγκαδά, Λητῆς καί Ρεντίνης κ. Ἰωάννου.

Μόνιμα Τακτικά Μέλη: Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Α.Δ., Ἐλλογιμ. Καθηγητῆς κ. Βλάσιος Φειδᾶς, Ἐλλογιμ. Καθηγητῆς κ. Γεώργιος Φίλιας, Ἀξιότιμος κ. Κωνσταντῖνος Πιπταδάκης, Ἀναπληρωτῆς Προϊστάμενος τῆς Διευθύνσεως Ὁρησκευτικῆς Διοικήσεως τοῦ Ὑπ. Παιδείας.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Ἐλλογιμ. Καθηγητῆς κ. Γεώργιος Πατρῶνος Ἐλλογιμ. Καθηγητῆς κ. Ἀπόστολος Νικολαΐδης, Ἐρίτιμος κ. Ἐλένη Ἀναστασοπούλου, Ἀναπληρώτρια Προϊσταμένη τοῦ Τμήμ. Ἐτεροθρήσκων καί Ἐτεροδόξων τῆς Διευθύνσεως Ὁρησκευτικῆς Διοικήσεως τοῦ Ὑπ. Παιδείας.

Γραμματεὺς: Ἀξιότιμος κ. Νικόλαος Δημακόπουλος, Ὑπάλληλος Α.Δ.

Ἀναπληρωτῆς: Πρωτ. κ. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ

1ον Α.Υ.Σ.Ε.

- Ἄρθρον 42 παράγρ. 5 τοῦ Νόμου 590/1977.
- Ἄρθρον 2 παράγρ. 1 τοῦ Κανονισμοῦ 3/1977.
- Ἄρθρον 5 τοῦ Κανονισμοῦ 5/1978.
- Ἄρθρα 2 καί 3 τοῦ Κανονισμοῦ 6/1979.
- Ἄρθρον 1 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 167/2005 Κανονισμοῦ, ὡς ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 182/2008 Κανονισμοῦ.

6. Ἄρθρον 14 παρ. 2 τοῦ Ν. 3149/2003 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 2 παρ. 2 τοῦ Ν. 2993/2002

Πρόεδρος: (Ἀντιπρόεδρος τῆς Δ.Ι.Σ.) Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καί Μήλου κ. Δωρόθεος

Ἀναπληρωτῆς: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος

Μέλη: 1. Θεοφ. Ἐπίσκοπος Μεθώνης κ. Κλήμης, Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, 2. Θεοφ. Ἐπίσκοπος Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 3. Θεοφ. Ἐπίσκοπος Σαλῶνων κ. Ἀντώνιος, Γενικός Διευθυντής Ε.Κ.Υ.Ο, 4. Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Χερουβεῖμ Βελέτζας, Διευθυντής τῆς Διευθύνσεως Προσωπικοῦ

τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, 5. Ἐντιμ. κ. Γεώργιος - Σταῦρος Κούρτης, Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐ.τ., 6. Ἀξιότ. κ. Ἀντώνιος Κουσαθανᾶς, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας.

Ἀναπληρωταί: 1. Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἱερώνυμος Νικολόπουλος, Α' Γραμματεὺς - Πρακτικογράφος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, 2. Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Κάλλιτος Ροδόπουλος, Διευθυντής παρά τῆ Γενικῆ Διευθύνσει τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, 3. κ. Διονύσιος Σταθουλόπουλος, Διευθυντής Δ/σεως Ε.Κ.Υ.Ο, 4. κ. Εὐαγγελία Δουρίδα, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Συνόδου, 5. κ. Ἐντιμ. κ. Ἀριστείδης Μπίκος, Σύμβουλος Ἐλεγκτ. Συνεδρ. ἐ.π.τ., 6. κ. Εἰρήνη Λιγνοῦ, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Γραμματεὺς: Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Σεραπίων Μιχαλάκης, Γραμματεὺς παρά τῷ Ἀρχιεπισκοπῆς

Ἀναπληρωτῆς Γραμματεὺς: κ. Γεώργιος Τσοῦτσος, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Συνόδου.

2. ΤΡΙΜΕΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

- Ἄρθρον 2 τοῦ Κανονισμοῦ 5/1978.
- Ἄρθρον 1 παράγρ. 3 τοῦ Κανονισμοῦ 23/1982.

Πρόεδρος: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισαίνου καί Σιατίστης κ. Παῦλος

Ἀναπληρωτῆς: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως καί Πρεβέζης κ. Χρυσόστομος

Μέλη: 1. Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Λεωνίδης Ψαριανός, Ὑπάλληλος Ἀποστολικῆς Διακονίας, 2. κ. Γεώργιος Σώρρας, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀναπληρωταί: 1. κ. Παναγιώτα Καραμπίνη, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Συνόδου, 2. κ. Παναγιώτης Γιαννόπουλος, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Συνόδου.

Γραμματεὺς: Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Φιλόθεος Κολιόπουλος, Γραμματεὺς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀναπληρωτῆς Γραμματεὺς: κ. Χριστοφόρος Ζαρκάδας, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Συνόδου.

3. ΤΡΙΜΕΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

- Ἄρθρον 2 τοῦ Κανονισμοῦ 5/1978.
  - Ἄρθρον 2 τοῦ Κανονισμοῦ 23/1982.
- Πρόεδρος: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης κ. Συμεών

Ἀναπληρωτής: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δράμας κ. Παῦλος

Μέλη: 1. κ. Ἰωάννης Τσουνής, Ὑπάλληλος Ἱεραῶς Συνόδου, 2. κ. Ἰωάννης Τσέλιος, Ὑπάλληλος τῆς Ἱ. Μ. Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ.

Ἀναπληρωταί: 1. κ. Θεόδωρος Φερεντῖνος, ὑπάλληλος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, 2. κ. Βασίλειος Ντάγκαλος, Ὑπάλληλος Ἱ. Μ. Θήρας, Ἀμοργοῦ καί Νήσων.

Γραμματεὺς: Πανος. Ἀρχιμ. κ. Ἀθηναγόρας Σουπουρτζῆς, Γραμματεὺς Ἱεραῶς Συνόδου.

Ἀναπληρωτής Γραμματεὺς: κ. Βασίλειος Σώρρας, Ὑπάλληλος τῆς Ἱεραῶς Συνόδου

ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΠΤΥΧΩΝ (2018)
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Πρόεδρος: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καί Μήλου κ. Δωρόθεος

Ἀναπληρωτής: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος

Μέλη: 1. Πανος. Ἀρχιμ. κ. Βαρνάβας Θεοχάρης, 2. Πανος. Ἀρχιμ. κ. Μάξιμος Ματθαῖος, 3. Ἐλλογιμ. κ. Ἀχιλλέας Χαλδαιάκης, 4. Ἀξιότιμος κ. Εὐάγγελος Καρακοβούνης.

Ἐπιμεληταί “ΔΙΠΤΥΧΩΝ”: Πανος. Ἀρχιμ. κ. Πλάτων Κρικρῆς (Γραμματεὺς) κ. Διονύσιος Μπιλάλης - Ἀνατολικιώτης (τυπολογικόν μέρος)

ΕΦΟΡΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Συμφώνως ταῖς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ 31/1974

Πρόεδρος: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος

Μέλη: 1. Θεοφ. Ἐπίσκοπος Μεθώνης κ. Κλήμης, Ἀρχιεραγματεὺς τῆς Ἱεραῶς Συνόδου, 2. Πανος. Ἀρχιμ. κ. Ἱερώνυμος Νικολόπουλος, Α΄ Γραμματεὺς - Πρακτικογράφος τῆς Ἱεραῶς Συνόδου, 3. Ἐντιμ. κ. Θεόδωρος Παπαγεωργίου, 4. Ἀξιότιμ. κ. Σεβαστιανός Ἀνδρεάδης.

Εἰσηγητής: Ἀξιότιμ. κ. Ἐμμανουήλ Μελινός.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἐπιστολή πρὸς τὸν Ὑπουργό Παιδείας,
Ἐρευνας καὶ Θρησκευμάτων
κ. Γαβρόγλου γιὰ τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα
ἐργαζομένων στὸς χώρους ἐργασίας

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου

(1.9.2017)

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 3935
Ἀριθμ. Διεκπ. 1711
Ἀθήνησι 31η Αὐγούστου 2017

Πρὸς
Τὸν Ἀξιότιμο
κ. Κωνσταντῖνο Γαβρόγλου
Ὑπουργό Παιδείας, Ἐρευνας
καὶ Θρησκευμάτων
Εἰς Ἀμαροῦσιον

Ἀξιότιμε κ. Ὑπουργέ,
ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος (Δ.Ι.Σ.) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴ σημερινή Της Συνεδρία ἔλαβε γνώση τῶν ἀναφορῶν δύο ὑπαλλήλων τοῦ Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., οἱ ὁποῖες, κατόπιν τῆς ἀρνητικῆς ἀντιδράσεως τῆς Διευθύνουσας Συμβούλου, ζήτησαν ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ τὸ ἐποπτεῖον Ὑπουργεῖο σας νὰ τοὺς ἀπαντήσῃ, ἐὰν ἀπαγορεύεται νὰ φέρουν τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἢ νὰ ἔχουν ἱερές εἰκόνες ἐπάνω στὸ γραφεῖο ἐργασίας τους. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἀπεφάσισε τὴν ἀποστολὴ τῆς παρούσας, προκειμένου νὰ δηλώσῃ τὴν λύπη καὶ διαμαρτυρία Της γιὰ τὸ δυσάρεστο συμβάν σὲ βάρος τῶν δικαιωμάτων ἐργαζομένων, πού εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας. Προκαλοῦνται εὐλογες ἀπορίες: ἀπὸ τὴν ἀπαγόρευση νὰ ὑποχρεωθεῖ κανεὶς νὰ ἀποκαλύψει, παρὰ τὴ θέλησή του, τὰ θρησκευτικὰ του φρονήματα, θὰ φθάσουμε στὴν ἀντίστροφη ἀπαγόρευση τοῦ

δικαιώματος νὰ καθιστᾷ ὁ καθένας ἐμφανές τὸ θρησκευτικὸ του συναίσθημα στὸ δημόσιο χωρὸ;

Ἡ διαμαρτυρία καὶ ἡ λύπη μας, ὡστόσο, δὲν σημαίνει ὅτι θὰ παρασυρθοῦμε σὲ ἐπίδειξη ἐμπάθειας. Ἡ ἠθικὴ διαφορὰ τοῦ μηνύματος τῆς Ἐκκλησίας ἔγκειται στὸ ὅτι εὐχεται καὶ προσεύχεται «ὑπὲρ τῶν μισούντων καὶ ἀγαπώντων ἡμᾶς». Θεωροῦμε, γιὰ τὸν λόγο αὐτόν, ἀξιέπαινη καὶ χριστιανικὴ τὴν στάση τῶν θιγομένων ἐργαζομένων, οἱ ὁποῖες δὲν ζήτησαν τὴν ἄσκησι διώξεως κατὰ τῆς προϊσταμένης τους, εἰ μὴ μόνον νὰ ἀναγνωρισθεῖ ρητῶς ἀπὸ τὸν ἐργοδότη τους ἡ ἐλευθερία ἐκδηλώσεως τῆς θρησκευτικῆς πίστεώς τους στὸν χωρὸ ἐργασίας τους. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ὡς κοινότητα κλήρου καὶ λαοῦ, συμπαρίσταται στὸ δίκαιο καὶ δημοκρατικὸ αἶτημα τῶν ἐργαζομένων καὶ ἀναμένει τὴν ἀπάντησι τῆς ἐργοδοτικῆς πλευρᾶς καὶ τοῦ ὑμετέρου Ὑπουργεῖου. Θὰ ἀποτελοῦσε ὠφέλιμη ὑπηρεσία στὸν τόπο, ἐὰν τὸ Ὑπουργεῖο σας μὲ τὴν παροῦσα εὐκαιρία ἀπεδείκνυε ὅτι εἶναι ἄξια προστασίας ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία γιὰ ὅλους, τόσο γιὰ τὴν πλειοψηφία τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὅσο καὶ γιὰ τίς μειοψηφίες τῶν ἑτεροδόξων, ἑτεροθρήσκων ἢ τῶν μὴ θρησκευόντων.

Θὰ ἐνθυμεῖσθε πὼς τὸν Μάιο τοῦ 2009, στὸ ἄκουσμα τῆς εἰδήσεως ὅτι κατὰ τὴ διάρκεια σωματικῶ ἐλέγχου ἀπὸ ἀστυνομικὸ σὲ μουσουλμάνο καταστράφηκαν σελίδες τοῦ Κορανίου, πού εἶχε μαζί του ὁ ἐλεγχόμενος, εἶχαν προκληθεῖ βίαια ἐπεισόδια στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, πρὶν κἄν ἐξακριβωθοῦν οἱ συνθήκες τοῦ περιστατικοῦ. Οἱ κρατικοὶ κανόνες λοιπόν, πού προστατεύουν τὴν

κοινωνική ειρήνη από τις προσβολές του ενός της θρησκευτικής πίστεως του άλλου, έχουν παρόντα και ισχύοντα λόγο υπάρξεως. Καί η δική μας ανεκτική στάση ως ὀρθοδόξων χριστιανῶν δέν ἀπαλλάσσει τήν Πολιτεία ἀπό τό λειτούργημά της νά παρεμβαίνει καί νά προστατεύει.

Κλείνοντας θά μᾶς ἐπιτρέψετε μία διαπίστωση γιά τόν φανατισμό. Στήν Ἑλλάδα οἱ ἀπόπειρες ἀπό πολιτικές τάσεις, ἀκτιβιστικές ἐνώσεις ἢ δημόσια πρόσωπα γιά τήν προβολή καί ἀναγνωρισιμότητα τῆς ἀθείας συνήθως ἐξαντλοῦνται σέ μονοσήμαντη ἀντιπαράθεση μέ τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἡ ἔλλειψη νηφαλιότητας, ἡ ἐπιθετικότητα, οἱ διακωμωδήσεις καί οἱ προσβολές, πού ἐκδηλώνονται κατὰ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν δίδουν τήν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται μᾶλλον γιά ἀπογοητευμένους χριστιανούς, παρά γιά συνειδητοποιημένους ἀθέους, πού σέβονται τήν θρησκευτική πίστη τοῦ ἄλλου. Προκαλεῖ βεβαίως ἐκπληξη πῶς εἶναι δυνατόν τόση ἐμμονή γιά τήν ἐξαφάνιση εἰδικά τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ἀπό τήν δημό-

σια ζωή νά προέρχεται ἀπό ἀνθρώπους, πού ὑποτίθεται ὅτι ἐμφοροῦνται ἀπό θρησκευτική ἀδιαφορία. Εἶναι καί αὕτη μία κατηγορία θρησκευτικού φανατισμοῦ μᾶλλον ἀπειλητικότερη γιά τήν κοινωνική συνοχή ἀπό τήν ἀτομική θρησκοληψία. Τό φαι-νομενο τοῦ ἐπιθετικοῦ ἀντιχριστιανισμοῦ, πού διεκδικεῖ καί ἐπαίνους προοδευτικότητας, ἀξίζει προσοχῆς ἀπό τό Ὑπουργεῖο σας, ἐπειδή ἀμφισβητεῖ τόν ἴσο σεβασμό τῶν δικαιωμάτων, μέ τό διχαστικό ἐπιχείρημα ὅτι ἡ πλειοψηφία εἶναι ἀπειλή γιά τίς μειοψηφίες καί, ἐπομένως, δέν ἀξίζει προστασίας.

Μέ τήν πεποίθηση ὅτι τυγχάνει τῆς κατανοήσεώς σας ἡ σημασία τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων καί μέ τήν ἐλπίδα ὅτι στόν σχεδιασμό καί στίς ἀποφάσεις σας θά συνεξετάσετε τίς σχετικές θέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σᾶς ἀπευθύνουμε τήν εὐχή ὁ Θεός νά σᾶς εὐλογεῖ καί νά σᾶς ἐνισχύει στά εὐθυνοφόρα καθήκοντά σας.

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος, Πρόεδρος

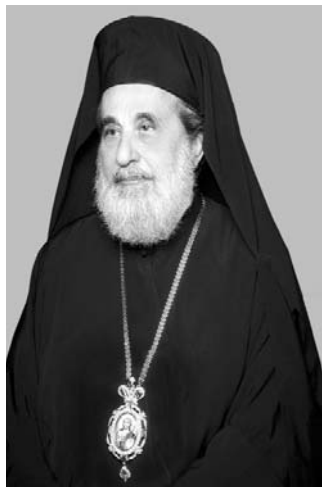
ΕΚΔΗΜΙΑΙ

Ἡ Ἐκδημία τοῦ Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου κυροῦ Προκοπίου (Τσακουμάκα)

(29.7.2017)

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μέ βαθειά συγκίνηση ἀναγγέλλει τήν πρός Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου κυροῦ Προκοπίου. Ὁ ἐκλιπών Ἱεράρχης ἐξεδήμησε σήμερα σέ ἡλικία 78 ἐτῶν στή Θάσο.

Ὁ μακαριστός Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου κυρός Προκόπιος (κατά κόσμον Μιχαήλ Τσακουμάκας) ἐγεννήθη τό 1939 στό Βουνό Χίου.

Ἀπεφοίτησε ἀπό τήν Ἐκκλησιαστική Σχολή τῆς Κορίνθου τό 1958 καί ἀπό τήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν τό 1963. Χειροτονήθηκε Διάκονος τό 1960 καί Πρεσβύτερος τό 1965. Ὑπηρετήσε ἐπί δωδεκαετία ὡς ἱεροκῆρυξ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κορινθίας καί ἐπί

τριετία ὡς Καθηγητής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Κορίνθου.

Τήν 25η Μαΐου 1974 χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου.

Ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου κυροῦ Προκοπίου θά ψαλεῖ τήν Δευτέρα 31 Ἰουλίου στίς 12.00 στόν Καθεδρικό Ναό Ἀποστόλου Παύλου Καβάλας προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Τοποτηρητής τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου ὠρίσθη ὁ Σεβα-

σιμώτατος Μητροπολίτης Ξάνθης καί Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων.

Ἐκ τῆς Ἱεράς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐπικήδειος Λόγος εἰς τόν ἀοίδιμον Μητροπολίτην Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου κυρόν Προκόπιον (Τσακουμάκαν) (1939-2017)

Ἐκφωνηθεῖς ὑπό τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μεθώνης κ. Κλήμεντος, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τήν 31ην Ἰουλίου 2017

εἰς τόν Καθεδρικό Ν. Ἱ. Ἀποστόλου Παύλου
Καβάλας

- Μακαριώτατε Πάτερ καί Δέσποτα,
- Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Ξάνθης καί Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων, Τοποτηρητά τῆς Ἱεράς ταύτης Μητροπόλεως,
- Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Μιλήτου κ. Ἀπόστολε, Σεπτέ Ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου,
- Σεπτή χορεία τῶν ἀγιωτάτων Ἀρχιερέων,
- Εὐλαβέστατοι πατέρες,
- Ὁσιώτατοι μοναχοί καί μοναχαί,
- Ἀξιότιμοι ἐκπρόσωποι τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως καί τοῦ Νομοῦ,
- Πενθοῦντες ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

«Εἰ δέ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ, εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ

οὐκέτι κυριεύει. ὁ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτία ἀπέθανεν ἐφάπαξ, ὁ δὲ ζῆ, ζῆ τῷ Θεῷ».

(*Ρωμ. στ' , 8-10*)

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κηδεύει νῦν ἐν τιμῇ καὶ συγκινήσει, προπέμπουσα κατώδυνος εἰς τὴν ἀγήρω μακαριότητα, τὸν πολυσέβαστον Αὐτῆς λειτουργόν, Μητροπολίτην Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κυρὸν Προκόπιον, ὁ ὁποῖος ἀφιέρωσεν ἑαυτὸν καὶ πάντα τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν διακονίαν καὶ εὐκλειαν Αὐτῆς. Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ καὶ ἀνεπαύθη ἐκ τῆς ἐπὶ πενήτηντα καὶ ἑπτὰ ἔτη διακονίας του εἰς τὸν Ἀμπελῶνα τοῦ Χριστοῦ, διαδρομὴ σπουδαία, ἀνηλωμένη εἰς διακονίαν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Ὁ Δημιουργὸς καὶ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου, κατὰ τὸ θέλημά Του, τὸν ἐκάλεσεν πλησίον Αὐτοῦ μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ καὶ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Μητροπόλεως ταύτης, τοῦ Ἁγίου Προκοπίου, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῖου ἔφερε, καὶ τὴν παραμονὴν τῆς μνήμης τοῦ ἐκ τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ συνοδοῦ τοῦ Παύλου Ἀποστόλου Σίλα, εἰς τὸν περίβολον τῆς Μονῆς τοῦ ὁποῖου μετ' ὀλίγον, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, πρόκειται νὰ ἐναποτεθῆ ἡ σεπτὴ αὐτοῦ σορὸς.

Ἐμφορτος συγκινήσεως ἡ στιγμή κατὰ τὴν ὁποία μεταφέρομεν τὴν συμπάθειαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Αὐτῆς Προέδρου πρὸς τὸν ἀπορφανισθέντα εὐαγῆ κληρὸν καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸν τῆς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ἀποδίδοντες ἐκ μέρους τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας τὸν ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ σεπτὸν σκῆνωμα τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου Ἱεράρχου.

Εἴθισται, εἰς στιγμὰς ὡς ἡ παροῦσα, νὰ ἀνατρέχωμεν εἰς τὸν βίον καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ κοιμηθέντος Μητροπολίτου. Σεῖς, ὁμως, οἱ ὁποῖοι σήμερον περιβάλλετε τὸ σκῆνωμα τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου κυροῦ Προκοπίου, γνωρίζετε, ἴσως καλύτερον τοῦ ὁμιλοῦντος, σταθμούς τοῦ βίου καὶ πτυχῆς τῆς διακονίας του εἰς τὸν εὐλογημένον τοῦτον τόπον, διότι ὑπῆρξε σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς σας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπὶ τεσσαράκοντα τρία ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1974 ἕως σήμερον, ποιμαντικοῦ του μόχθου πλησίον σας, εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ Ἀποστολικὴν ταύτην Μητρόπολιν, ὅπου ἐτάχθη ἀπὸ

τὴν Ἐκκλησίαν, ἀξίως καὶ δικαίως. Βεβαίως εἰς κάθε ἐνάρετον ἄνθρωπον πάντοτε ἀποκρύβεται ἐν μέρος τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ μόνον εἰς τὸν Θεόν.

Γόνος εὐλαβοῦς οἰκογενείας τῆς Χίου, ἐμυήθη ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὰ ἱερά γραμματα τῆς πίστεως κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἑπταετοῦς μαθητείας του εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν Κορίνθου (1951-1958). Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἐπέδειξεν ἐντυπωσιακὸν ζῆλον διὰ τὸν ἁρμονικὸν συνδυασμὸν τῆς ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἐγκυκλίου θεολογικῆς παιδείας μετὰ τῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον ζῆλον ἐπεσφράγισε τόσον διὰ τῶν λαμπρῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1958-1963), ὅσον καὶ διὰ τῆς προθύμου κατατάξεώς του εἰς τὸν Ἱερὸν Κλήρον. Ἀδελφὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγ. Γεωργίου Φενεοῦ, ἐχειροτονήθη Διάκονος τὴν 15ην Ἀπριλίου 1960, ὑπὸ τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Κορινθίας κυροῦ Προκοπίου (Τζαβάρρα) καὶ πρεσβύτερος τὴν 29ην Αὐγούστου 1965 εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Τιμίου Προδρόμου Λουτρακίου, ὑπὸ τοῦ τότε Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κορινθίας Μητροπολίτου Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κυροῦ Γεωργίου (Πάτση).

Ἡ δωδεκαετής περίοδος ἄσκησις τῶν καθηκόντων του ὡς Ἱεροκήρυκος τῆς Μητροπόλεως Κορινθίας καὶ ἡ μυσταγωγικὴ τελετουργία τῆς θείας Λειτουργίας ἀνέδειξε τὸν ἀνεξάντλητον πλοῦτον τῶν ποιμαντικῶν χαρισμάτων του διὰ τὴν πεπνυμένην διακονίαν τῆς πίστεως καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ὑποστήριξιν τῶν πιστῶν, τὴν ὁποίαν ἤσκησε τόσον διὰ τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν Κορίνθου ὅσον καὶ διὰ τῆς ὀλοθύμου μερίμνης του περὶ τὴν ποιότητα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Πιστὸς διάκονος καὶ συνεργὸς τῶν ἀειμνήστων μητροπολιτῶν Κορινθίας Προκοπίου καὶ Παντελεήμονος (Καρανικόλα), ἀνεδείχθη ἀνύστακτος ὑπερασπιστὴς αὐτῶν, καὶ μάλιστα εἰς καιροὺς χαλεποῦς, ἐνῶ τὸ ὑπέροχον ὑπόδειγμα των ὑπῆρξε πάντοτε δι' αὐτὸν ἐξαιρετικὸν ὑπόδειγμα ποιμαντικῆς δράσεως.

Ἡ ἐκλογή του ὡς Μητροπολίτου τῆς ἀποστολικῆς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ

Θάσου (1974) υπήρξεν ἡ κορύφωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς του διακονίας, διότι εἰς αὐτὴν ἀνέπτυξε τὴν προσωπικὴν ποιμαντικὴν του εὐαισθησίαν διὰ τὴν ἁρμονικὴν συζυγίαν τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας τῆς πίστεως μετὰ τῶν ἀναριθμῆτων πραγματικῶν ἀναγκῶν τῶν πιστῶν, ὅπως αὕτη ἐξεφράσθη τόσον διὰ τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων ἰδρυμάτων κοινωνικῆς μερίμνης ὅσον καὶ διὰ τῆς γενναίας ὑποστηρίξεως πάσης ἄλλης σχετικῆς πρωτοβουλίας εἰς ἐπίπεδον μητροπόλεως, ἐνοριῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς Ἱεραποστολῆς.

Ἀκολουθῶν τὰ βήματα τῶν προκατόχων του Ἀρχιερέων συνεπλήρωσε τὸ Οἰκοτροφεῖο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγίου Σίλα, ἀνήγειρε τὸ νέον οἶκον τῆς Πνευματικῆς Ἑστίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον προβλεφθῆ ἡχώροι διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Μητροπόλεως (αἶθουσα διαλέξεων, Βιβλιοθήκη, Μουσεῖο, Ἐκθεση χριστιανικοῦ βιβλίου, Γραφεῖο Ἑξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς) μετὰ τοὺς πολλοὺς φίλους καὶ τὴν πλουσίαν δραστηριότητά του.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1992, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν συνεργατῶν τοῦ Γραφείου καὶ ὁμάδα Χριστιανῶν ἐπεσκέφθη τὴν Κέννα καὶ τὴν Οὐγκάντα, καὶ ἐγκαινίασε εἰς τὸ Ναγκαμπάλε τὸν Ἱερόν Ναόν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος ἀνηγέρθη διὰ χρημάτων τῶν χριστιανῶν τῆς Μητροπόλεως. Διὰ τὴν τερασίαν αὐτὴν προσφορὰν ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεόδωρος ἐτίμησε διὰ τοῦ μεταλλίου τοῦ Ἁγίου Μάρκου τὸν αἰόδιμον Μητροπολίτη Προκόπιον.

Πολλοὶ Ναοὶ ἐπεσκευάσθησαν ἢ ἀνηγέρθησαν ἐκ θεμελίων κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα.

Διὰ τῆς φροντίδος τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου ἰδρύθη καὶ ἐλειτούργει εἰς τὸν ἡώρον τοῦ προσκυνημάτων τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου εἰς τὴν Ν. Καρβάλην ἀρχικῶς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον διὰ τὴν ἐπιμόρφωσιν τῶν Ἱερέων τῶν Μητροπόλεων Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ κατόπιν τὸ Ἐνιαῖον Ἐκκλησιαστικὸν Λύκειον.

Αἱ τρεῖς Μοναί: Μεταμορφώσεως Νικητῶν, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Θάσου ἀπέκτησαν διὰ τῶν σχετικῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ κρατικῶν διαδικασιῶν κανονικὴν καὶ νομικὴν ὑπόστασιν καὶ ἀνηγέρθησαν ἐκ θεμελίων τὰ κτιριακὰ συγκροτήματα μεθ' ὧν

τῶν προβλεπομένων χώρων (Καθολικά, Παρεκκλήσια, Κελλία, Τράπεζες, Βιβλιοθήκαι, Ἀρχονταρίκια, Ξενῶνες).

Διὰ τοὺς ἀπομάχους τῆς ζωῆς ἤδη εἶναι ἔτοιμο εἰς τὴν Χρυσούπολιν τὸ Γηροκομεῖο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως «Ἡ Ἁγία Ἀνθοῦσα».

Εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, κατόπιν προτάσεώς του, λειτουργεῖ «Τὸ Τραπέζι Τῆς Ἀγάπης», τὸ ὁποῖον μετὰ πολλῆς ἀγάπης περιβάλλει ἡ κοινωνία τῆς Καβάλας καὶ ὅπου εὐρίσκουν καταφύγιον ἄνθρωποι ἠλικιωμένοι, ἀνήμποροι, μοναχικοί.

Εἰς τὴν Καλλιράχην τῆς Θάσου ἀνηγέρθη τὸ Ἐπισκοπεῖο τῆς νήσου καὶ παραπλεύρως ἄνετο κτίριον, ὅπου λειτουργοῦν οἱ Ἐκκλησιαστικὲς Κατασκηνώσεις.

Ὁ βαθὺς σεβασμὸς πρὸς τὸν Ἀπόστολον τῶν Ἑθνῶν καὶ τὸ ἀνύστακτον ἐνδιαφέρον τοῦ προκειμένου νεκροῦ διὰ τοὺς Φιλίππους καὶ τὸ Ἱερό Βαπτιστήριον ἐξεδηλώθη ἀμέσως μετὰ τὴν ἐνθρόνισίν του. Ἐφρόντισε νὰ διακοσμηθοῦν καὶ νὰ πλουτισθοῦν ὁ Ναὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τὸ Βαπτιστήριον τῆς Ἁγίας Λυδίας δι' ἔργων μοναδικοῦ κάλλους σπουδαίων συγχρόνων καλλιτεχνῶν, ὑψηλῆς τέχνης καὶ ὀρθοδόξου παραδόσεως.

Κατόπιν εἰσηγήσεώς του πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Ἱερός Ναὸς καὶ τὸ Βαπτιστήριον κατέστησαν ἐπισημῶς τὸν Μάρτιον τοῦ 2012 παγκόσμιον Χριστιανικὸν Προσκύνημα, ἀδιάψευστος μαρτυρία τοῦ διαχρονικοῦ δεσμοῦ τῶν Φιλιππησίων μετὰ τοῦ Διδασκάλου καὶ πνευματικοῦ αὐτῶν Πατρός.

Αἱ κατὰ τὴν μακρὰν ἀρχιερατικὴν διακονίαν του (1974-2017) συνταχθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ πολλαὶ καὶ σημαντικαὶ Εἰσηγήσεις εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας, εἰς τὴν Διαρκῆ Ἱεράν Σύνοδον, εἰς τὰς Συνοδικὰς Ἐπιτροπὰς ἐπὶ τῶν Δογματικῶν καὶ Κανονικῶν ζητημάτων καὶ εἰς Εἰδικὰς Ἐπιτροπὰς δι' οἰκονομικά καὶ ἄλλα θέματα ἦσαν πάντοτε ἀντικειμενικαί, θεμελιωμένα, συγκροτημένα καὶ ἐποικοδομητικαὶ διὰ τὴν ὀρθὴν προσέγγισιν ἢ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισιν σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων, διὸ καὶ ἐπλούτησαν τὴν ἐπ' αὐτῶν πολύτιμον βιβλιογραφίαν. Μετὰ σεβασμοῦ καὶ θλίψεως ἀναλογιζόμεθα καὶ τὴν τελευταίαν φορὰν κατὰ τὴν ὁποῖαν συμμετέσχε ὡς

Σύνεδρος εἰς τὴν πρόσφατον Ἱεραρχίαν τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου.

Δι' ὅλων αὐτῶν ἔλαμψε τὸ περισπούδαστον ἔργον τοῦ ἀριζήλου τούτου Ἱεράρχου τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀξιομίμητος ἀρχιερατικὴ πολιτεία, ἡ θεόφρων σύνεσις, καὶ τὰ πολυάριθμα τάλαντα δι' ὧν ἐπροικίσθη παρὰ τοῦ δωροδότου Κυρίου καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη εἰς ἓνα τῶν πλέον διαπρεπῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἅπαντες ἀνεγνώρισαν τὸν ἄριστον καὶ πολύτιμον οἰακοστρόφον τῆς νοητῆς νεώς τῆς Ἐκκλησίας τῶν Φιλίππων .

Καὶ νῦν, ἀξιομακάριστε Δέσποτα, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προπέμπει τὸ σεπτὸν σκήνωμά σου εἰς χοϊκὸν μνήμα ἀναστάσεως

καὶ ζωῆς, βῆμα ἀθανασίας. Πορεύου τὴν μακαρίαν ὁδὸν καὶ ἀναπαύου ἐν εἰρήνῃ. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι Κύριος ἀποδώσει σοι κατὰ τὰ ἀγαθὰ ἔργα σου καὶ προσευχόμεθα ὅπως κατατάξῃ σε ἐν χώρᾳ ζώντων καὶ σκηναῖς δικαίων, διὰ πρεσβειῶν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Σίλα καὶ τῆς Ἁγίας Λυδίας, καθιστῶν σε πλέον λειτουργὸν εἰς τὸ ἐπουράνιον θυσιαστήριον, μετὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῶν μακαρίων Ἱεραρχῶν, καὶ ἀποδίδων σοι τὸν ἄρρητον τῆς δικαιοσύνης «στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγέλατο τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν» (Ἰακ. α' 12).

Τοῦ πολυσεβάστου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κυροῦ Προκοπίου εἶη ἡ μνήμη ἀγήρωσ καὶ αἰωνία. Ἀμήν.

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Οἱ Ἀκολουθίες τοῦ Νυχθημέρου στόν ἅγιο Μᾶρκο Εὐγενικό καί
στόν ἅγιο Συμεών Θεσσαλονίκης

Τοῦ Ἀρχιμ. Νικολάου Χ. Ἰωαννίδη,
Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν

(Εἰσήγηση στό ΙΕ΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων,
22-24 Σεπτεμβρίου 2014, Ἱ. Ναός Ἁγίου Γεωργίου Καρέα)

Α΄

Ἡ οὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἐκφράζεται μέ τόν καλύτερο τρόπο στή θεία Λατρεία της, ὅπου οἱ πιστοί ζοῦν μέ τόν Χριστό καί ἐν τῷ Χριστῷ, καί δοξολογοῦν τόν Τριαδικό Θεό μιμούμενοι τήν ἀγγελική λατρεία. Ἦδη στήν Παλαιά Διαθήκη ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἀναφέρει ὅτι εἶδε σέ ὄραμα «τόν Κύριο καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καί ἐπηρμένου, καί πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ καί Σεραφεῖμ εἰσῆλθισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἐξ πτέρυγες τῷ ἐνὶ καί ἐξ πτέρυγες τῷ ἐνὶ, καί ταῖς μὲν δυοῖς κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον, ταῖς δὲ δυοῖς κατεκάλυπτον τοὺς πόδας καί ταῖς δυοῖς ἐπέταντο· καί ἐκέκραγεν ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον καί ἔλεγον· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ» (Ἠσ. 6,1-3). Καί στήν Καινὴ Διαθήκη, στήν Ἀποκάλυψη, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής καί Θεολόγος ἐπαναλαμβάνει γιὰ τήν λατρεία τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων ὅτι «ἀνάπαισιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καί νυκτὸς λέγοντες· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καί ὁ ὢν καί ὁ ἐρχόμενος» (Ἀποκ. 4,8)¹. Ἐάν δὲ λάβουμε ὑπόψη τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος «ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καί ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. 6,12), τίς εὐαγγελικῆς ἐντολῆς «γρηγορεῖτε καί προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν» (Ματθ. 26,41) καί «ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι», καθὼς καί τίς ἀποστολικῆς προτροπῆς «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α΄ Θεσ. 5,17) καί «τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε» (Κολ. 4,2)² εἶναι εὐλόγο γιὰτί οἱ πιστοί τῆς πρώτης χριστιανικῆς κοινότητος «πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καί τῇ δεήσει» (Πράξ. 1,14. Πρβλ. 2,42· 2,46).

Ἀπὸ τούς πρώτους χριστιανικούς χρόνους ἡ Ἐκκλησία ἄρχισε νά διαμορφώνει τή λειτουργική της πράξη μέ εἰδικές εὐχές, ψαλμούς, ὕμνους καί ἀναγνώσματα, ἐμπνεόμενη ἀπὸ τήν λατρεία τοῦ ἰουδαϊκοῦ ναοῦ καί τήν προσευχή τῆς συναγωγῆς³. Ἀρχαία παράδοση, τήν ὁποία μεταφέρει ὁ Κλήμης Ρώμης (92-101) βεβαιώνει ὅτι ὁ Κύριος καί οἱ Ἀπόστολοι τελοῦσαν «τάς τε προσευχάς καί λειτουργίας... ὠρισμέναις καιροῖς καί ὥραις»⁴. Ἔτσι τρεῖς ἢ καί ἑπτὰ συγκεκριμένοι χρόνοι ἢ καιροὶ τῆς ἡμέρας ἀφιερώνονται στή δημόσια ἢ καί ἰδιωτική προσευχή⁵, ὥστε σταδιακά νά δημιουργηθεῖ ὁ κύκλος τῆς νυχθημέρου προσευχῆς καί νά ἀποτελεῖ ἡ κάθε ἡμέρα μία «λειτουργική μονάδα»⁶. Σ' αὐτὸ συνετέλεσε ὁπωσδήποτε ἡ ἰουδαϊκὴ παράδοση, ὅπως ἀναφέραμε, περὶ τοῦ «ἐξαγιασμοῦ τοῦ χρόνου καί τῆς πλήρους ἀφιερώσεώς του στόν Θεό», μέ τή διαφορὰ ὅμως ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἀντίληψη περὶ χρόνου δέν διαπνέεται, ὅπως ἡ ἰουδαϊκὴ, ἀπὸ τήν ἐσχατολογικὴ προσδοκία τῆς ἔλευσης τοῦ Μεσσία, ἀλλὰ ἀπὸ τήν παρουσία τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ καί τῆς βασιλείας του ἤδη στή ζωὴ μας, καθὼς καί ἀπὸ τήν ἐσχατολογικὴ προσδοκία τῆς ἐνδόξου πάλιν παρουσίας του ὡς «ἡμέρας Κυρίου»⁷. Ἔτσι ἡ χριστιανικὴ λατρεία δέν εἶναι ἀπλῶς συνέχεια ἢ καί πλήρωση τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας, ἀλλὰ μιὰ πλήρης ὑπέρβασή της, μιὰ ἐξ ὁλοκλήρου νέα λατρεία.

Κάποιες πολὺ σημαντικὲς μαρτυρίες τῶν πρώτων μεταποστολικῶν χρόνων μᾶς δίδουν ἀρκετὰ σαφῆ εἰκόνα περὶ τοῦ «χρόνου» ἢ κατὰ τόν Κλήμεντα Ρώμης τῶν «προσσεταγμένων καιρῶν»⁸ τῆς προσευχῆς, πού ἤδη ἀναφέραμε, καθὼς καί τῶν πρώτων θεολογικῶν ἐπεξηγήσεών τους. Ἔτσι κατὰ τόν Κλήμεντα τόν Ἀλεξανδρέα (150-215) «ὥρας τακτὰς ἀπομένουσιν εὐχῇ, ὡς τρίτην φέρε

καὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην, ἀλλ' οὖν γε ὁ γνωστικός (ὁ εὐσεβής) ὅλον εὐχεται τὸν βίον»⁹. Συνεπῶς ἐκτός τῶν ἐνδεικτικῶν τριῶν προσευχητικῶν καιρῶν τῆς ἡμέρας ὁ εὐσεβής «εὐχεται... καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν πᾶσαν [τὴν] ὥραν, δι' ἀγάπης οἰκειούμενος τῷ Θεῷ»¹⁰ καὶ καθίσταται διὰ τῆς προσευχῆς «ὁ βίος (του) ἅπας... ὁμιλία πρὸς Θεόν»¹¹.

Ὁ Ἰππόλυτος Ρώμης (170-236) προτρέπει τοὺς πιστοὺς νὰ συνδέουν τίς ὥρες τῆς προσευχῆς μέ τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, ὥστε ἡ προσευχητική βίωσή τους νὰ ἐπιφέρει τό ἀνάλογο ὄφελος, ἀφοῦ θά ἔχουν πάντοτε κατὰ νοῦν τὸν Χριστό¹². Ὁ Κυπριανὸς Καρχηδόνας (210-258) ἀναφέρεται ὁμοίως στὴν τρις τῆς ἡμέρας προσευχή (τό πρωί, κατὰ τὴν δύση καὶ τό βράδυ) καὶ συνδέει τὴν πρωινή προσευχή μέ τό γεγονός τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου¹³.

Σέ ἕνα πολὺ σημαντικό κείμενο, πού περιέχει διδαχές καὶ ὁδηγίες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ λειτουργικὴ τάξη τῆς Ἐκκλησίας, στό συμπληρωματικὸ ἔργο *Διαταγαὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος*, γνωστότερο ὡς *Ἀποστολικὴ Διαταγὴ* (περὶ τό 380) συναντοῦμε κάποια πρώτη θεολογικὴ ἐπεξηγήση τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέρου, πού θά τὴν συναντήσουμε, μέ πιὸ ἀναπτυγμένη μορφή, σχεδόν σέ ὅλους τοὺς μετέπειτα ἐρμηνευτές: «Εὐχὰς ἐπιτελεῖτε ὄρθρου καὶ τρίτη ὥρα καὶ ἕκτη καὶ ἐνάτη καὶ ἑσπέρας καὶ ἀλεκτοροφωνίας. Ὁρθρου μὲν εὐχαριστοῦντες, ὅτι ἐφώτισεν ὑμῖν ὁ Κύριος, παραγαγὼν τὴν νύκτα καὶ ἐπαγαγὼν τὴν ἡμέραν. Τρίτη δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἀπόφασιν ἀπὸ Πιλάτου ἔλαβεν ὁ Κύριος. Ἑκτη δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐσταυρώθη. Ἐνάτη δέ, ὅτι πάντα κεκίνητο τοῦ δεσπότη στανουμένου, φρίττοντα τὴν τόλμην τῶν δυσσεβῶν Ἰουδαίων, μὴ φέροντα τοῦ Κυρίου τὴν ὕβριν. Ἐφ' ἑσπέραν δέ εὐχαριστοῦντες, ὅτι ὑμῖν ἀνάπαυσιν ἔδωκεν τῶν καθημερινῶν κόπων τὴν νύκτα. Ἀλεκτροφώνων δέ κραυγὴ διὰ τὸ τὴν ὥραν εὐαγγελίζεσθαι τὴν παρουσίαν τῆς ἡμέρας, εἰς ἐργασίαν τῶν τοῦ φωτός ἔργων»¹⁴.

Τὰ παραπάνω κείμενα καταδεικνύουν ὅτι ἤδη ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους δημιουργήθηκε ἡ νυχθήμερη λατρεία, σύμφωνα μέ τὴν εὐαγγελικὴ ἐντολή, καὶ ὅτι ἡ λατρεία αὐτὴ συνδέεται ἀφ' ἑνός μέ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου καὶ μέ τὸν σκοπὸ αὐτῆς τῆς δημιουργίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου μέ τὴ θεία Οἰκονομία, πού

ἐστιάζει κυρίως στά κοσμοσωτήρια γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ.

Μετά τίς πολὺ σύντομες αὐτές γενικὲς ἀναφορές, ἐπιτρέψτε μου νὰ εἰσέλθω στό κυρίως θέμα τῆς παρούσας εἰσήγησης, πού ἀφορᾶ στὴ σχετικὴ μέ τίς ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου διδασκαλία δύο πολὺ σημαντικῶν Πατέρων τῆς ὕστερης βυζαντινῆς περιόδου, τῶν ἁγίων ἀρχιεπισκόπων Συμεῶν Θεσσαλονίκης (β' ἡμισυ ἸΔ' αἰ. -1429) καὶ Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ (1392-1444). Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ θεολογικότατοι καὶ βαθυστόχαστοι Πατέρες βίωσαν τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν κατ' ἐξοχὴν μέσα ἀπὸ τὴ θεία Λατρεία, ὅπως ἀποδεικνύει τό λειτουργικὸ τους ἔργο, καὶ γι' αὐτὸ ὁ λόγος τους δέν εἶναι ἕνας ξηρὸς ἐπιστημονικὸς λόγος, ἀλλὰ λόγος πού ἐκφράζει τὴ βεβαιότητα ὅτι στίς ἱερές ἀκολουθίες ζοῦμε τό μυστήριον τῆς συνύπαρξης κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου, διδασκόμαστε «τὰ ὑπὲρ ἔννοιαν... θαυμαστά»¹⁵ τοῦ Θεοῦ καὶ λαμβάνουμε τὸν «ἄρρητον φωτισμόν»¹⁶.

Β'

Οἱ δύο ἱεροὶ Πατέρες Συμεῶν καὶ Μάρκος, προκειμένου νὰ θεολογήσουν λειτουργικῶς, λαμβάνουν ἀσφαλῶς ὑπ' ὄψη ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι λατρεύουσα ὑπαρξὴ καὶ ἡ λατρεία ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα οὐσιώδη πράξη τῆς ζωῆς του, ἀφοῦ δι' αὐτῆς ἔρχεται σέ κοινωνία μέ τὸν Θεὸ καὶ ἀξιώνεται νὰ ὑμνεῖ, νὰ εὐλογεῖ, νὰ αἰνεῖ, νὰ εὐχαριστεῖ καὶ νὰ προσκυνᾷ τὸν Θεὸ «ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας» του¹⁷. Ἐτσι ὁ μέγας λάτρης καὶ ὑμνητὴς τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ ἱερός Συμεῶν, ἀναφερόμενος στὴν προσευχή, τὴν ὁποία θεωρεῖ «παραδεδωμένον ἔργον τοῦ Θεοῦ», λέγει: «Ἐστὶ δὲ προσευχὴ τὸ μετὰ Θεοῦ γενέσθαι, καὶ αἰεὶ συνεῖναι Θεῷ, καὶ κεκολλημένην (ὡς φησὶν ὁ Δαβίδ) ἔχειν αὐτῷ καὶ ἀδιάσπαστον τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν νοῦν ἀναπόσπαστον»¹⁸. Ἐπομένως, ἡ διὰ τῆς προσευχῆς ἐπικοινωνία μέ τὸν δημιουργὸ Θεὸ εἶναι ἔργο οὐσιώδες, θεμέλιο καὶ πηγὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, σκοπὸς τῆς ἴδιας τῆς ὑπαρξῆς του, καὶ γι' αὐτὸ ὀφείλει νὰ εἶναι «ἔργον ἀσίγητόν τε καὶ ἄληκτον»¹⁹, πού ὅπωςδήποτε ἀποβαίνει «ἡδύ», ἀφοῦ ἐξασφαλίζει καὶ ἐκπληρώνει τὸν ἔσχατο ἀνθρώπινο προορισμό, πού εἶναι ὁ «ἄρρητος φωτισμός»²⁰.

Τό ἔργο αὐτὸ τῆς ἀνθρώπινης λατρεύουσας ὑπαρξῆς γίνεται, ὅπως βεβαιώνει ὀλόκληρη ἡ χριστιανικὴ παράδοση καὶ ἀποδέχονται καὶ οἱ ὄσιοι

Πατέρες Συμεών καί Μάρκος, κατ' απομίμηση τοῦ λατρευτικοῦ ἔργου τῶν ἀγγέλων, τό ὅποιο ἐκφράζεται ὡς «ἀκατάπαυστος πρὸς Θεὸν πόθος» καί ὡς «ἀσίγητος ὕμνος». Μάλιστα ὁ ἱερός Συμεὼν ἐπεξηγώντας τό λατρευτικό ἔργο τῶν ἀγγελικῶν τάξεων τό συνδυάζει πολύ εὐστοχα μέ τό ἰδιαίτερο ὄνομά τους. Ἔτσι, ἀρχίζοντας ἀπό τήν πρώτη ἀγγελική ἱεραρχία, λέγει γιά τήν πρώτη τάξη, τά *Σεραφίμ*, ὅτι ὀνομάζονται «ἔμπυρα» καί «ἐνθερμα» λόγῳ τοῦ πόθου καί τοῦ ζήλου τους γιά τήν πρὸς τόν Θεόν ὕμνωδία. Τά *Χερουβίμ*, ἡ δευτέρα τάξη, καλοῦνται «χύσις», δηλαδή ἔκχυση τοῦ «πλάτους τῆς (θείας) γνώσεώς τε καί τῆς αἰνέσεως», καθὼς ἐπίσης ὀνομάζονται καί «πολυόμματα» «διὰ τό πολὺ καί λεπτόν καί διορατικὸν τῆς θεωρίας τε καί δοξολογίας καί (τό) ἀκατάπαυστον (αὐτῆς)». Καί ἡ τρίτη τάξη, οἱ *Θρόνοι*, ὕμνοῦν καί δοξολογοῦν τόν Θεό καί ὁ Θεός ἀναπαύεται σ' αὐτούς, διότι «ἀνάπαυσις γὰρ καί καθέδρα ὁ θρόνος». Αὐτό τό ἀγγελικό λατρευτικό ἔργο, κατὰ τόν Συμεὼν, πρέπει νά ἐκμιμοῦνται οἱ ἄνθρωποι· νά τιμοῦν τόν Θεό «ἐννοίαις καί ὕμνοις καί λόγοις καί πράγμασιν», ὥστε ὁ Θεός νά ἀναπαύεται σ' αὐτούς καί ἡ καρδιά τους νά γίνεται «καθέδρα καί θρόνος» Θεοῦ²¹.

Ἀποδίδοντας ἰδιαίτερη σημασία στό λατρευτικό ἔργο τῶν ἀγγέλων, ὁ ἱερός Πατήρ συνεχίζει τή σχετική ἀνάλυση μέ τή δευτέρα καί τρίτη ἀγγελική ἱεραρχία ἀναφερόμενος ξεχωριστά καί στίς ὑπόλοιπες ἀγγελικές τάξεις, παρ' ὅτι γνωρίζει ὅτι τό ἔργο αὐτῶν τῶν τάξεων εἶναι κυρίως διακονικό. Οἱ διακονίες τους ὅμως, ὅπως ἐπισημαίνει, ἀναφέρονται σ' ἐμᾶς τούς ἄνθρώπους, γιατί «ἡμεῖς χρεῖαν ἔχομεν» ἀπ' αὐτές, καί ὄχι στόν Θεό, ὁ ὅποιος εἶναι «ἀνενδεής... καί μόνον ὕμνεῖσθαι ὡς εὐεργέτης ἄξιος καί τοῦτο διὰ τούς εὐεργετούμενους». Συνεπῶς τό λατρευτικοδοξολογικό ἔργο καί αὐτῶν τῶν ἀγγελικῶν τάξεων εἶναι πραγματικό καί οὐσιῶδες· εἶναι, ὅπως τονίζει, τό μόνο ἀγγελικό ἔργο πού ἀναφέρεται στόν Θεό. Μάλιστα πρὸς τοῦτο ἐπικαλεῖται τόν προφητάνακτα Δαβίδ, ὁ ὅποιος ἀναφερόμενος στοὺς ἀγγέλους λέγει «*Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ, ποιοῦντες τοὺς λόγους αὐτοῦ, τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τὸν λόγον αὐτοῦ*» (Ψαλμ. 102, 20), ἐπεξηγώντας ὅτι ὁ ψαλμικός

αὐτός λόγος δέν εἶναι προτρεπτικός, ἀλλὰ διαπιστωτικός τῆς ἀένης ἀγγελικῆς δοξολογίας: «Ἄλλ' ὅμως καί εὐλογεῖτε καί δοξολογεῖτε αὐτὸν πάντοτε· οὐχ ὡς προτρέπων αὐτοὺς τοῦτο λέγων, ἀλλ' ὡς ποιοῦντας ἀπαύστως τοῦτο, καί μετὰ τῆς ἄλλης λειτουργίας τιμῶν, καί συνάπτων αὐτοῖς ἑαυτὸν καί πάντας· ὅτι τοῦτο καί μόνον πρὸς Θεὸν ἀναφέρεται»²².

Στὴ συνέχεια ἀσχολεῖται καί μέ τίς ὑπόλοιπες ἀγγελικές τάξεις, οἱ ὁποῖες, ὅπως λέγει, ἔχουν «λειτουργικὰς ὀνομασίας». Ἡ πρώτη τάξη εἶναι οἱ *Δυνάμεις*, πού λαμβάνουν δύναμη, δηλαδή ἐνισχύονται ἀπὸ τόν Θεό καί ἀπὸ τίς ὑπέρτερες ἀγγελικές τάξεις καί ἐνισχύουν τίς ὑποδεέστερες. Κατόπιν ἔρχονται αἱ *Ἐξουσίαι*, οἱ ὁποῖες ἐξουσιάζονται ἀπὸ τόν Θεό καί ἀπὸ τίς ὑπεροχικῆς τάξεις καί ἐξουσιάζουν τίς «ὑφ' αὐτάς» τάξεις, καί στή συνέχεια οἱ *Κυριότητες*, οἱ ὁποῖες κυριεύονται «παρὰ Θεοῦ τε καί τῶν προτέρων (τάξεων)... τοῦ μὲν φύσει τῶν δὲ τῆ ἀξία καί γνώσει» καί κυριεύουν τίς «ὑποδεέστερες. Στὴ συνέχεια ἀναφέρεται ἡ τελευταία τάξη, πού περιλαμβάνει τίς *Ἀρχές*, οἱ ὁποῖες καλοῦνται ἔτσι ἐπειδὴ «ἀπὸ τῆς πρώτης μῆς ἀρχῆς τῆς ἀρχικωτάτης Τριάδος ἀρχόμεναι καί κινούμεναι, καί ἄρχουσαι τῶν ὑφειμένων»· τούς *Ἀρχαγγέλους*, πού ἐξαγγέλουν τό θέλημα καί τούς λόγους τοῦ Θεοῦ καί εἶναι «ἔξαρχοι τῶν ὑπ' αὐτούς»· καί τελευταίους τούς *Ἀγγέλους*, οἱ ὁποῖοι ἀποστέλλονται γιά νά ἀναγγείλουν τά «πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν... θεῖα θελήματα». Ἀσφαλῶς κύριος σκοπὸς τοῦ λειτουργιολόγου ὀσίου Συμεὼν δέν ἦταν νά ἀναλύσει τή σημασία τῶν ἀγγελικῶν ὀνομάτων καί τοῦ ἔργου τους γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ἀλλὰ κυρίως νά ἀναδείξει μέσα ἀπὸ τά ὀνόματά τους καί σέ συνδυασμό μέ αὐτά τό προσευχητικό τους ἔργο. Γι' αὐτό λέγει ὅτι ὅλες οἱ ἀγγελικές τάξεις εἶναι «λειτουργοὶ Θεοῦ καί διάκονοι διὰ τούς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν», πρωτίστως ὅμως ἔχουν «τὴν προσευχὴν (ὡς) ἀκατάπαυστον ἔργον», τό ὅποιο δέν παύουν νά ἐπιτελοῦν, ἀκόμη καί ὅταν ἐμφανίζονται στοὺς ἄνθρώπους γιά νά διακονήσουν τή σωτηρία τους· ἀκόμη καί τότε ἐμφανίζονται «οὐ χωρὶς ὕμνων καί προσευχῆς», παροτρυνόντάς μας τόν «αἴτιον ἡμῖν Θεόν... μόνον ὕμνεῖν»²³. Ἔτσι ὅλοι οἱ ἄγγελοι παράλληλα μέ τήν ἐπιτέλεση τοῦ ἔργου τῆς διακονίας συνεχίζουν τό ἀκατάπαυ-

στο έργο της δοξολογίας, απονέμουν τιμή στον Θεό «καὶ αὐτὸν ἑξαιρέτως πάντοτε ἄνυμνοῦσι»²⁴.

Παρουσιάζοντας ὁ Συμεὼν τὸ ὑμνολογικοδοξολογικὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων, θέλει νὰ καταστήσει σαφές στοὺς πιστοὺς ὅτι ἡ προσευχὴ δὲν εἶναι μόνο θεοπαράδοτο, ἀλλὰ καὶ ἀγγελικὸ ἔργο, καὶ ὁ προσευχόμενος ἐνεργεῖ ὡς ἄγγελος ἐπὶ γῆς καὶ λαμβάνει χαρίσματα ἀγγελικά. Γι' αὐτὸ προτρέπει τὸ ποιμνίό του νὰ ἔχουν τὸν Χριστὸ «ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῷ νοῖ, καὶ ἀδιαλείπτως αὐτοῦ μεμνησθαι, καὶ ἐν αὐτῷ μελετᾶν», ὥστε νὰ θερμαίνεται ἡ καρδιά τους ἀποκτώντας «τὸν πόθο τῶν Σεραφίμ», νὰ ἀξιῶνται «ὄρῳ αὐτὸν (τὸν Θεόν) ἀεὶ ὡς τὰ Χερουβίμ» καὶ νὰ ἀναπαύεται ὁ Χριστὸς στὴν καρδιά τους, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ἀγγελικὴ «τάξις τῶν θρόνων»²⁵.

Τὸ ἀγγελικὸ ἔργο τῆς προσευχῆς, καθιστάμενο καὶ ἀνθρώπινο ἔργο, συνάδει ἀπόλυτα μὲ τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δημιουργημένος «κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν» προοριζόταν νὰ προοδεύει στὴν ἀρετὴ γιὰ νὰ φθάσει στὴν τελειότητα τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ θέωσή του. Ἡ κατάσταση αὐτὴ τῆς κοινωνίας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου περιγράφεται θαυμάσια ἀπὸ τὸν βυζαντινὸ θεολόγο Ἰωσήφ Βρυνένιο (ΙΔ' -ΙΕ' αἰ.) ὡς ἐξῆς: «Θεοῦ ἐφίεται (ὁ ἄνθρωπος), Θεῷ ἐγγίζει καὶ Θεὸν ὄρῳ θεὸς μεθέξει γίνεται»²⁶. Μὲ τὰ τέσσερα αὐτὰ ρήματα παρουσιάζεται ἐναργέστατα ἡ φυσικὴ κατάσταση τῆς κοινωνίας τοῦ προπρωτοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, ἀλλὰ συγχρόνως διαγράφεται καὶ τὸ δυναμικὸ τῆς πορείας του πρὸς τὴν ἐπίτευξη τῆς θείας μέθεξης. Τὰ ἴδια αὐτὰ ρήματα θὰ μπορούσαν κάλλιστα νὰ διαγράψουν καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου τῆς προσευχῆς καὶ νὰ καταστήσουν σαφές ὅτι ἡ προσευχὴ ὡς κοινωνία μὲ τὸν Θεὸ εἶναι οὐσιώδης ἔργο τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Βέβαια ὁ πεπτωκῶς ἄνθρωπος μὲ τὴν ἐλεύθερη βούλησή του ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν *κατὰ φύσιν* κατάσταση στὴν *παρὰ φύσιν* μεταπτωτικὴ κατάσταση, στὴν ὁποία ζοῦμε, βιώνοντας ὅλα τὰ ἐπακόλουθά της. Ἔτσι τὸ ἔργο τῆς προσευχῆς δὲν παύει νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τίς ἀδυναμίες τῆς πεπτωκτικῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ νὰ χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια νὰ ἐπιτευχθεῖ, δηλαδή νὰ ἀποτελέσει –πάντοτε μὲ τὴν ἀνθρώπινη ἐλεύθερη θέληση– ξανά φυσικὴ κατάσταση, ὥστε ὁ προσευχόμενος νὰ ἀποκτήσει ὅσα προαναφέραμε, δηλαδή νὰ «ἐφίεται τοῦ Θεοῦ,

Θεῷ ἐγγίζει καὶ Θεὸν ὄρῳ θεὸς μεθέξει» νὰ γίνεται. Ἐπειδὴ ἡ ἀνθρώπινη φύση μὲ τὴν πτώση δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ἀγαθὴ, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀμαυρώθηκε, ἡ προσπάθεια αὐτὴ τῆς προσευχῆς εἶναι θέμα τῆς προαίρεσης τοῦ πιστοῦ καὶ δὲν εἰσέρχεται στὰ ὄρια τοῦ ὑπερφυσικοῦ, ἄρα ὅπωςδήποτε εἶναι ἐφικτὴ καὶ πραγματοποιήσιμη, γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός λέγει σχετικὰ «καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ κατὰ σάρκα ζώντων τοῦτο συμβαίνειν εἶωθεν»²⁷. Δὲν παραλείπει βέβαια νὰ κατανομάσει καὶ κάποιες ἀπὸ τίς δυσκολίες τῆς μεταπτωτικῆς ζωῆς, πού σαφῶς ἀπομακρύνουν τὸν πιστὸ ἀπὸ τὴν προσευχὴ. Οἱ δυσκολίες αὐτές ἐδράζονται στίς φροντίδες γιὰ τίς βιωτικὲς καὶ σωματικὲς ἀνάγκες· «ἢ πρὸς τὰ βιωτικὰ τῶν λογισμῶν ἀσχολία, καὶ ὁ τῶν περι φροντίδων ἔσμός ἀπάγει τοὺς πολλοὺς... τῷ νοητῷ προσεδρεύειν θυσιαστηρίῳ, τὰς πνευματικὰς τε καὶ λογικὰς θυσίας προσφέροντας»²⁸.

Ἐπὶ πλέον, ὁ ἅγιος Μάρκος, ὑπεισέρχεται καὶ σὲ λεπτομέρειες πού ἀφοροῦν στὴν ἐξάσκηση τῆς προσευχῆς καὶ συγκεκριμένα στὸν *καιρὸ*, στὸν *τόπο*, στὸ *σχῆμα* τῆς σωματικῆς διαθέσεως, στὸ *κλίμα* καὶ στὴν *κατάσταση* τῆς ψυχῆς τοῦ προσευχομένου πιστοῦ. Ἀφήνοντας τὸν καιρὸ τῆς προσευχῆς γιὰ τὸ τέλος, ἀρχίζει ἀπὸ τὸν «τόπο» τῆς προσευχῆς, ἐπαναλαμβάνοντας τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου «*βούλομαι σὺν προσεύχῃσθαι... ἐν παντὶ τόπῳ*» (Α' Τιμ. 2,8) καὶ σημειώνει καὶ τὴν προφητικὴ τους προέλευση (βλ. *Μαλαχ.* 1,11· *Ψαλμ.* 49,14). Συνιστᾷ ἐπίσης ὅτι γιὰ τὴν κατ' ἴδιαν προσευχὴ ὁ σεμνότερος καὶ τιμιώτερος τόπος εἶναι νὰ γίνεται «ἐν ἀποτεταγμένῳ μέρει τοῦ οἴκου»· γιὰ δὲ τὴν κοινὴ, τὴ δημόσια προσευχὴ, ὁ πιὸ κατάλληλος τόπος εἶναι οἱ ναοί, οἱ ὁποῖοι «καὶ προσευχῆς οἴκοι καλοῦνται». Ἡ τέλεση στὸ ναὸ τῆς «ἀναϊμάκτου ἱερουργίας», ἡ λήψη τῆς θείας χάριτος μὲ τὴ σφράγιση τοῦ ἱεροῦ μύρου καὶ ὁ ἁγιασμός μὲ τὰ «μαρτυρικὰ λείψανα» τῶν ἁγίων πού βρίσκονται στὸ ναὸ, ὑποβοηθοῦν τὸ ἔργο τῆς προσευχῆς καὶ συμβάλλουν στὴν ἀνάταξη τῆς ψυχῆς τῶν προσευχομένων²⁹.

Στὴ συνέχεια, ὁ ἅγιος Μάρκος ἀναφέρεται στὸ «σχῆμα τῆς σωματικῆς διαθέσεως» κατὰ τὴν προσευχὴ, λέγοντας ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀφ' ἑνὸς ὕψους τῶν χειρῶν πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἀφ' ἑτέρου προσκύνηση, σύμφωνα μὲ τοὺς ψαλμικοὺς λόγους «ἔπαρ-

σις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή» (Ψαλμ. 140, 2) καί «προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐτῇ ἀγία αὐτοῦ» (Ψαλμ. 95, 9). Ἡ προσκύνηση ἐκφράζεται συνήθως μέ γονυκλισίες, κατά τούς λόγους καί τήν προσευχητική πράξη τοῦ Παύλου: «Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 3,15) καί «ταῦτα εἰπὼν, θείς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο» (Πράξ. 20,36). Δέν ἀρκεῖται ὁμοῦς ὁ ὁσιος Πατήρ στήν ἀπλή ἀναφορά τῶν λόγων καί τῆς πράξης ἱερῶν ἀνδρῶν, ἀλλά προχωρεῖ καί σέ θεολογική ἐρμηνεία. Τήν «ἔπαρσιν» τῶν χειρῶν κατά τήν προσευχή παρομοιάζει μέ τήν «ἄρση τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὰ ἄνω» κατά τήν προσευχή του πρὸς τὸν Πατέρα τήν ὥρα τῆς ἀνάστασης τοῦ Λαζάρου (Ἰω. 11,41), πρᾶγμα τό ὁποῖο δηλώνει, ὅπως λέγει, «τήν ἀνάστασιν τῆς ψυχῆς» πρὸς τόν Θεό, καθὼς καί τήν «ἐκ τῶν γηϊνῶν ἀποστασιν» κατά τήν ὥρα τῆς προσευχῆς. Ἡ δέ προσκύνηση καί γονυκλισία σημαίνει «τήν ὑπόπτωσιν καί δουλικήν ἰκεσίαν»³⁰. Συνεπῶς τό «σχῆμα τῆς σωματικῆς διαθέσεως» κατά τήν προσευχή φανερώνει τήν ἱερά πορεία καί τόν σκοπό τοῦ ἀνθρώπου· ὄντας δηλαδή δοῦλος Κυρίου, εἶναι προορισμένος νά γίνει υἱός του κατά χάριν, νά ἀναστηθεῖ ἡ ψυχὴ του μέ τήν προσευχή καί νά ἀνέλθει πρὸς τόν οὐράνιο Πατέρα.

Ὡς πρὸς τό «κλίμα τῆς προσευχῆς» δέχεται ὅτι «τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἐκριτέον», σύμφωνα μέ τήν ἀρχαία παράδοση, παραπέμποντας στή Σοφία Σολομῶντος, ἡ ὁποία διδάσκει «ὅτι δεῖ φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίαν σου, καί πρὸς ἀνατολήν φωτὸς ἐντυγχάνειν σοι» (16,28)³¹.

Ἡ ἐπίτευξη ὁμοῦς τῆς ἀληθινῆς προσευχῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τήν «κατάσταση τῆς ψυχῆς τοῦ ἐνχομένου» καί στό σημεῖο αὐτό ὁ ἅγιος Μᾶρκος δέν ὑπονοεῖ τή συναισθηματικὴ κατάσταση, ἡ ὁποία συχνά μπορεῖ καί νά ἀποπροσανατολίσει, ἀλλά τήν κατάσταση τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς, μέ τήν ἔννοια τῆς συγχωρητικότητος καί τῆς ἀγάπης. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔθεσε αὐτήν ὡς προϋπόθεση προσευχῆς: «προσευχόμενοι δέ... ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν» (Ματθ. 6, 7.14)³².

Τέλος, ὁ ἅγιος τῆς Ἐφέσου ἀναφέρεται στόν καιρό τῆς προσευχῆς, θέλοντας νά συνδέσει τό χρόνο τῆς ἐπί γῆς ζωῆς μας μέ τό χρόνο τῆς ἐπί γῆς λατρείας μας· καί θά μπορούσαμε ἐδῶ νά κά-

νομε ἓναν θεολογικό σχολιασμό, λέγοντας ὅτι ὁ χρόνος ὡς ἱστορία καί ζωὴ εἶναι ἀποκάλυψη Θεοῦ, Θεοφάνεια, καί ἡ θεία Λατρεία ἐπιβεβαιώνει αὐτὴ τὴ φανέρωση καί τήν καθιστᾶ σχέση, κοινωνία Δημιουργοῦ καί δημιουργήματος. Συνεπῶς δέν πρόκειται γιὰ συμβατικὴ σύνδεση μέ πρακτικὴ μόνο σημασία, ἀλλὰ γιὰ οὐσιαστικὴ σύνδεση Θεοῦ καί ἀνθρώπου, ἀνθρώπου μέ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, σύνδεση τοῦ παρόντος μέ τὰ ἔσχατα, πού πραγματοποιεῖται μέσα στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας καί σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, ἀλλ' ὑπερβαίνει τὸν κόσμο. Καί θεωρῶ ὅτι αὐτὰ ὅλα ἐκφράζει καί ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης, ὅταν λέγει ὅτι «ὠφειλεν οὖν ἀσίγητος τε καὶ ἄπαιστος εἶναι (ἡ προσευχή) ὡσπερ καί τοῖς ἀγγέλοις. Ἐπεὶ καί τοῦτο μόνον ζητεῖ ὁ Θεὸς παρ' ἡμῶν, τὸ μεμνησθαι αὐτοῦ, καί σὺν αὐτῷ εἶναι, καί αὐτὸν μόνον ζητεῖν καί ἀγαπᾶν καί ὀρᾶν, ὡς ἂν καί τὰ αὐτοῦ καθαρῶς λαμβάνωμεν καί ἀμέσως»³³. Ζητεῖ δηλαδή ὁ Θεὸς νά εἴμαστε διὰ τῆς προσευχῆς μαζί του καί νά μᾶς καταστήσει μετόχους τῆς ἐρχόμενης Βασιλείας του. Αὐτὴ ἡ «ἀσίγητος καὶ ἄπαιστος» προσευχή εἶναι «Θεοῦ δωρεά», πού δίδεται σπανίως μόνο σέ μερικούς, τούς ὁποίους ὁ Συμεὼν ὀνομάζει «ἰσαγγέλους»: οἱ περισσότεροι ἀνθρώποι «διὰ τὸ κάλυμμα τῆς σαρκὸς καί τὰς ἀνάγκας» εἶναι ἀδύνατον νά ἐντροφοῦν στήν προσευχὴ ἀκαταπαύστως, γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία ὄρισε «κατ' ἀνάγκην τεταγμένους καιροὺς καί ὠρισμένους ἀπαραιτήτους εἰς προσευχάς... καί ὀφειλὴν ἐν τούτοις ἅπας ἔχει πιστός»³⁴.

Καί οἱ δύο Πατέρες, Συμεὼν καί Μᾶρκος, ἀκολουθώντας τήν ἀρχαία παράδοση, δέχονται ἑπτὰ «καιροὺς προσευχῆς» καί συνακόλουθα καί ἑπτὰ ἀκολουθίες. Ὁ Μᾶρκος λέγει ὅτι «ὁ καιρὸς ἑπταχῆ διήρηται τῆς ἡμέρας παρὰ τοῖς θείοις πατράσι», νοουμένης συνεκδοχικὰ τῆς ἡμέρας ὡς νυχθημέρου, ὅπως σαφῶς ἀναφέρεται καί στὴ Γένεση «καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα μία» (1,5)³⁵. Ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ, σημειώνουν ἀμφοτέρω οἱ Πατέρες, βασίζεται στοὺς λόγους τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ «ἑπτὰκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε» (Ψαλμ. 118, 164)³⁶· παραθέτουν ὁμοῦς καί τὴ συμβολικὴ ἐρμηνεία τοῦ ἀριθμοῦ, ἡ ὁποία κατά μέν τόν Συμεὼν δηλώνει «τὸν ἀριθμὸν τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος», ἐπειδὴ «διὰ τοῦ Πνεύματος αἱ ἱεραὶ προσευχαί, καί εἰσὶν αὗται»³⁷, κατά δέ τόν

Μάρκο ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ συμβολίζει «τό μέτρον τοῦ χρόνου» τῆς ζωῆς μας στή γῆ, ἀλλά καί «τό πέρας τῶν αἰώνων». Στό σημεῖο αὐτό θεωροῦμε ὅτι ὁ ἅγιος τῆς Ἐφέσου δίδει καί τήν ἐσχατολογική προοπτική τῆς προσευχῆς, συνδυάζοντας τό παρόν τοῦ ἀνθρώπινου βίου μέ τήν προσδοκία τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, δηλαδή ὁ προσευχόμενος ζεῖ τό λειτουργικόν παρόν («διά πάσης ἡμῶν τῆς ζωῆς εὐχεσθαι δεῖν τῷ Θεῷ») καί προσδοκᾷ «τό πέρας τῶν αἰώνων»³⁸, τόν ἀτελεύτητο αἰῶνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἅγιος Συμεών κατονομάζει τίς ἑπτὰ ἀκολουθίες –τίς ὁποῖες ἀποκαλεῖ καί «ἱερεῖς τελετές»– μέ τήν ἐξῆς διαδοχική σειρά: «Μεσονυκτικόν, Ὁρθρος συναπτῶς μετά τῆς Πρώτης ὥρας, Τρίτη ὥρα, Ἐκτη ὥρα τε καί Ἐνάτη, Ἐσπερινός καί Ἀπόδειπνον»³⁹. Ἡ σειρά αὐτή, τήν ὁποία ἀκολουθεῖ καί ὁ ἅγιος Μάρκος, παρατηροῦμε ὅτι φανερώνει ἀκολουθίες ἡμερονυκτίου καί ὄχι νυχθημέρου. Οἱ ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου ἀρχίζουν μέ τόν ἔσπερινό καί καταλήγουν στήν ἐνάτη ὥρα, σύμφωνα μέ τόν ἰουδαϊκό τρόπο καταμέτρησης τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει τό ἔσπερας (Γεν. 1,5)· οἱ ἀκολουθίες τοῦ ἡμερονυκτίου ἀρχίζουν μέ τό μεσονυκτικό σύμφωνα μέ τόν ἑλληνορωμαϊκό τρόπο καταμέτρησης τοῦ χρόνου, ὅπου πρώτη ὥρα εἶναι ἡ πρωία. Τήν τελευταία αὐτή σειρά συναντᾶμε στό Ὡρολόγιο καί στά κείμενα τῶν δύο ὑπομνηματιστῶν Πατέρων, ὅπως ἦδη ἀναφέραμε⁴⁰.

Εἶναι ὁμως ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ Συμεών, καίτοι ἀκολουθεῖ στά κείμενά του τή σειρά τοῦ ἡμερονυκτίου, δέχεται τή λειτουργική ἔναρξη τῶν ἑορτῶν καί τῶν ὕμνων τῶν ἑορταζομένων ἁγίων μέ τήν ἀκολουθία τοῦ ἔσπερινου, δηλαδή κατά τήν τάξη τοῦ νυχθημέρου, καί ἀφιερώνει στό θέμα αὐτό ἕνα μικρό κεφάλαιο τοῦ ἔργου του μέ τό ἐξῆς τίτλο: «Διατί ἀπό τῆς ἔσπερας τῶν εἰς τοὺς ἁγίους ὕμνων ἀρχόμεθα, καί τὰς ἱερὰς ἑορτάς;». Καίτοι ἡ ἀπάντησή του στό ἐρώτημα αὐτό δέν εἶναι ad hoc, προσπαθεῖ μέ μία ὠραία θεολογική καί ἐσχατολογική ἐπεξήγηση νά δείξει ὅτι ἡ ἀφ' ἑσπέρας ἔναρξη τῶν ἔσπερινῶν ὕμνων καί ἐγκωμίων τῶν ἁγίων φανερώνει τή ζωή τους, ἡ ὁποία παρομοιάζεται μέ ἡμέρα φωτός. Ἐξῆσαν οἱ ἅγιοι «ἐν ἡμέρᾳ τῷ φωτὶ τοῦ Θεοῦ τῆς χάριτος», λέγει, καί ἐτελείωσαν τό βίο τους «ὡς ἐν ἡμέρᾳ», δηλαδή πάλι μέσα στό φῶς τῆς θείας χάριτος, καί οἱ μὲν ψυχές τους βρῖ-

σκονται στό «ἄδυτο» θεῖο φῶς, τά δέ σώματά τους «κατέχονται τῷ θανάτῳ» καί ἀναμένουν τήν ἀνέσπερη τελευταία ἡμέρα τῆς κοινῆς ἀναστάσεως, ὅταν μαζί μέ ὅλους ἐμᾶς θά ἀναστηθοῦν καί ἐκεῖνοι «τῆ σαρκί» καί θά τελειωθοῦν στήν οὐράνιο βασιλεία⁴¹. Προφανῶς ὁ ἅγιος ἐδῶ θέλει νά τονίσει ὅτι ὁ λειτουργικός κύκλος, καίτοι ἀρχίζει ἐορτολογικά μέ τόν ἔσπερινό, φανερώνει τήν ἀρχή τῆς ἡμέρας, ὅπου τό φῶς τῆς θείας χάριτος ἔλαμψε στους ἐορταζόμενους ἁγίους, οἱ ὁποῖοι ὄντας θνητοί, ὅπως καί ἐμεῖς, καί ἀναμένοντας τήν κοινή ἀνάσταση, ὅπως καί ἐμεῖς, δείχνουν σέ ὅλους ἐμᾶς, πού τοὺς προσφέρουμε ὕμνους καί τιμές, τό δρόμο τῆς τελειότητας πού πρέπει νά ἀκολουθήσουμε.

Στή συνέχεια θά ἀναφερθοῦμε στήν κάθε μία ἀπό τίς ἀκολουθίες μέ τή σειρά πού τίς καταγράφουν οἱ δύο Πατέρες.

Γ'

α) *Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεσονυκτικοῦ*. Ὁ ἅγιος Μάρκος Εὐγενικός θεωρεῖ τήν ἀκολουθία αὐτή ὡς «ἀρχή πάντων τῶν εἰς Θεὸν ὕμνων καί προσευχῶν». Ἡ ἀπό τόν ὕπνο πρωινή ἀφύπνιση κάθε πιστοῦ, λέγει, ὑποδηλώνει τή μετάθεση ἀπό τό σκοτάδι τῆς πλάνης καί τοῦ θανάτου στήν «κατὰ Χριστὸν ἐλευθέραν καί φωτεινὴν ζωὴν», μέ τήν ὁποία ἀρχίσαμε νά λατρεύουμε τόν Θεό· «ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καί τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀντέιλεν αὐτοῖς» (Ματθ. 4,16). Ἐδῶ εἶναι σαφῆς ὁ συμβολισμὸς τοῦ μυστηρίου τῆς οικονομίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ὁ ἱερός Πατὴρ βλέπει τή Σάρκωση τοῦ Κυρίου, τήν Ἀνάσταση καί τή Δευτέρα Παρουσία του καί τή δική μας κρίση ὡς κοινὸ καί ἀδιαίρετο γεγονός, μέ τό ὁποῖο πραγματώνεται τό ἐσχατολογικὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γιὰ τόν ἄνθρωπο, καί γι' αὐτό τά γεγονότα αὐτά στή σκέψη του ἀλληλοπεριχωροῦνται καί συνυφαίνονται στήν ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ μεσονυκτικοῦ: «Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βίου τῆς κεχυμένης τῆσδε νυκτὸς ἐπεδήμησεν ὁ Σωτὴρ εἰς τὸν κόσμον» καί θά ἐπανέλθει ὡς «νυμφίος τῶν ψυχῶν... μέσης νυκτὸς» γιὰ «τὴν μέλλουσαν ἀποκατάστασιν»⁴². Μάλιστα στό σημεῖο αὐτό ἀναφέρεται στήν παραβολή τῶν δέκα παρθένων, λέγοντας ὅτι ὁ Κύριος μέ τόν ἐρχομό του θά «συνεισάγει ἐαυτῷ τὰς φρονίμους (παρθέ-

νους) εις ἀκηράτους πασιδάδας, ὅπου ἐορταζόντων ἦχος καὶ φωνὴ ἀγαλιάσεως, οὐκ ἐχούσης πέρας»⁴³. Προφανέστατα ὁ συμβολισμὸς τῶν φρονίμων παρθένων παραπέμπει στὴν μέ σωφροσύνη προσδοκία τῆς Παρουσίας τοῦ νυμφίου Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν μεσονύκτια προσευχή. Ἄλλωστε, ὅπως ρητῶς ἀναφέρει, ὁ «μεσονύκτιος ὕμνος» εἶναι «τῆς μελλούσης ζωῆς τύπος καὶ εἰκὼν»⁴⁴.

Ὁ ἅγιος Συμεὼν, μὲ τὴν ἴδια ἐσχατολογικὴ διάθεση, ἐκλαμβάνει εὐστοχα τὴν ἀναγγελία τῆς ἔναρξης τῆς ἀκολουθίας, πού γίνεται μὲ τὴν «κρούση τοῦ ξύλου», ὡς τύπο «τῆς τελευταίας ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου σάλπιγγος», ὅταν «πάντες ἐκ τοῦ ὕπνου ὡς ἐκ θανάτου ἐγείρονται», τὸν δὲ νάρθηκα τοῦ ναοῦ, ὅπου τελεῖται ἡ ἀκολουθία, ὡς τόπο πού βρίσκεται «ἐν γῆ πρὸ τοῦ οὐρανοῦ»⁴⁵. Θεωρεῖ δὲ τὸ μεσονύκτιο ὡς τὸν πλέον κατάλληλο χρόνο προσευχῆς καὶ δοξολογίας «διὰ τὸ ἡσύχιον καὶ εἰρηνικὸν τοῦ νοός»⁴⁶.

Καὶ οἱ δύο Πατέρες ἀναφέρουν ὅτι ἡ ἔναρξη τῆς ἀκολουθίας γίνεται μὲ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεός...» ἀπὸ τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος, ὅπως λέγει ὁ Συμεὼν, «τυποῖ τὸν Χριστόν, οὗ καὶ τὴν ἱερωσύνην ἔχει»⁴⁷. Ἐλλεῖπει δὲ ἱερέως ἀρχίζει ἡ ἀκολουθία, ὅπως καὶ κάθε ἀκολουθία, μὲ τὸ «Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν...», τοὺς ὁποίους ἔχουμε «μεσίτας καὶ πρέσβεις»⁴⁸. Πρὶν ὅμως ἀπὸ τὸ «εὐλογητὸς», ὁ Εὐγενικός συνιστᾷ νὰ λέγεται τρις φορὲς τὸ «ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῶ ἁμαρτωλῶ» –κατ' ἀπομίμηση τοῦ τρόπου προσευχῆς τοῦ ταπεινοῦ τελώνου– μὲ τρις μετάνοιες, οἱ ὁποῖες μὲ τὴν προσκύνηση καὶ τὴν ἀνάσταση τοῦ σώματος φανερῶνουν τὴν κατάσταση τῶν ψυχῶν, πού ἐνῶ βρίσκονται «ἐπὶ τὸ χεῖρον», δηλαδή στὴν ἁμαρτία, μὲ τὴν προσευχή «ἀνίστανται συναντιλαμβανομένου τοῦ Πνεύματος»⁴⁹.

Ἀμέσως μετὰ «τὸ εὐλογητὸς» λέγεται τὸ «Δόξα σοι ὁ Θεός, ἡ ἐλπίς ἡμῶν, Κύριε, δόξα σοι», κατ' ἀπομίμηση τῆς δοξολογικῆς φωνῆς τῶν ἀγγέλων καὶ ἐπισυνάπτεται τὸ «Βασιλεῦ οὐράνιε...», μὲ τὸ ὁποῖο προσκαλοῦμε τὸν Παράκλητον νὰ μᾶς ἀναδείξει ἀξίους νὰ παρασταθοῦμε στὴν προσευχή⁵⁰, διότι χωρὶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δέν γνωρίζουμε τί πρέπει νὰ ἐκζητήσουμε καὶ πῶς νὰ προσευχηθοῦμε, «ἐπεὶ καὶ δι' αὐτοῦ ζῶμεν, καὶ δι' αὐτοῦ προσευχομεθα»⁵¹.

Στὴ συνέχεια διαβάζεται ὁ «Τρισάγιος ὕμνος» «εἰς τιμὴν τῆς προσκυνητῆς Τριάδος», τὸ «Δόξα Πατρί...», κατονομάζοντες ἔτσι «τὰ θεαρχικά πρόσωπα», τὸ «Παναγία Τριάς...», ἔξαιτούμενοι ἀπὸ τὸν Πατέρα «ἰλασμὸν ἁμαρτιῶν», ἀπὸ τὸν Υἱόν «τὴν συγχώρησιν τούτων» καὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα «ἐπισκεφθῆναι τε καὶ ἰαθῆναι τὰς ἀσθενείας» μας⁵², καὶ τέλος τὴν Κυριακὴ προσευχὴ «Πάτερ ἡμῶν...», ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Συμεὼν, «συνέχει ἐν ἑαυτῇ καὶ ὁμολογίαν Θεοῦ, καὶ δοξολογίαν, καὶ ταπεινοφροσύνην, καὶ ἔξαγόρευσιν ἁμαρτιῶν, καὶ ἀφέσεως αἴτησιν, καὶ ἐλπίδα τῶν μελλόντων, καὶ αἴτησιν τῆς χρείας, καὶ παραίτησιν τῶν περιττῶν, καὶ τὸ εἰς Θεὸν ἐλπίζειν, καὶ τὸ εὐχεσθαι μὴ πειρασθῆναι, καὶ λυτρωθῆναι τοῦ πονηροῦ, καὶ τὸ θέλημα ποιεῖν τοῦ Θεοῦ, καὶ υἱὸν αὐτοῦ εἶναι, καὶ τῆς βασιλείας ἀξιοθῆναι»⁵³. Μετὰ λέγεται δώδεκα φορὲς τὸ «Κύριε ἐλέησον» εἰς τὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, στοὺς ὁποίους παρεδόθη γιὰ πρώτη φορὰ ἡ Κυριακὴ προσευχή⁵⁴, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ δωδεκάωρο τῆς νυκτός καὶ τῆς ἡμέρας⁵⁵.

Ἀκολουθεῖ ὁ «πεντηκοστός Ψαλμός», τοῦ ὁποίου προηγεῖται τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν τῷ βασιλεῖ ἡμῶν Θεῷ», μὲ τρις μετάνοιες, ὅπως συνηθίζεται πρὶν τὴν ἀνάγνωση τῶν ψαλμῶν, ἐν εἶδει προοιμίου. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ἀναφέρει ὅτι ἡ προσκύνηση τοῦ Χριστοῦ «σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι» δηλώνει τὴν ἔκφραση τῆς δουλικότητος τοῦ προσευχόμενου πιστοῦ⁵⁶, ὁ δὲ ἅγιος Μᾶρκος βλέπει στοὺς λόγους αὐτοῦς προτροπὴ γιὰ συγκέντρωση τῶν λογισμῶν καὶ τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς μας, «ὥστε προσέχουν τοῖς ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις, καὶ μὴ διαχεῖσθαι τὸν νοῦν ὧδε κάκεισε ρεμβόμενον», πρᾶγμα τὸ ὁποῖο συμβαίνει συνήθως «διὰ τὸ δύσληπτον καὶ δυσνόητον» τῶν ψαλμῶν⁵⁷. Ὡς πρὸς τὸν «πεντηκοστό Ψαλμό», ὁ ὁποῖος ἐπαναλαμβάνεται σὲ ὅλες σχεδὸν τῖς ἱερὲς ἀκολουθίες, εἶναι «ἰλαστήριος ὑπὲρ ἁμαρτιῶν»⁵⁸ καὶ ἐπιφέρει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος σὲ κάθε «τεταπεινωμένη καὶ συντετριμμένη καρδιά», ὅπως ἀκριβῶς συνέβη στὴν καρδιά τοῦ συντάκτη τοῦ ψαλμοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ⁵⁹.

Ἔπονται οἱ «ψαλμοὶ τοῦ Ἀμώμου», οἱ ὁποῖοι ὑπαινίσσονται τὴ μεσονύκτια «ἐξέγερσιν καὶ ἐξομολόγησιν τοῦ Δαβίδ» (βλ. *Ψαλμ.* 118⁹⁵) καὶ καλοῦν τὸν πιστὸ «πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον»⁶⁰. Ἐπιπλέον ἐπαναφέρουν στὴ μνήμη «τὴν τοῦ Θεοῦ βα-

σιλείαν, και τὰ κρίματα, και τὰ δικαιώματα, και τὰ μαρτύρια, και τὰ λόγια, και τούς νόμους», ὥστε οἱ πιστοὶ νὰ ὀδηγοῦνται στήν «ὁδὸ τοῦ Σωτῆρος», και μιμούμενοι αὐτόν τόν «μόνον ἄμωμον ἐν ὁδῶ» νὰ ἀγιάζονται⁶¹.

Τό σύμβολο τῆς Πίστεως, πού «κατά παράδοσιν πατρικῆν» ἀπαγγέλλεται σέ κάθε ἱερῆ τελετῆ και ἀκολουθία, ἀλλά και κάθε «πρωὶ και ἐσπέρας», θεωρεῖται και ἀπό τούς δύο Πατέρες ἀπαραίτητο ἐφόδιο γιά τή μετάβασή μας στήν αἰωνιότητα: «ἵνα ἐάν ἐπέλθῃ θάνατος, ἡμᾶς εὖροι ἐν τῇ ὁμολογίᾳ»⁶². Ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως εἶναι ἀπαραίτητο «σύμβολον και σφραγίδα» (Ἄποκ. 14,1) γιά ὅσους ἀπέρχονται ἀπό τήν παρούσα ζωὴ στήν αἰώνια, προκειμένου νὰ τύχουν τῆς «θείας οἰκειώσεως»⁶³. Τήν ὁμολογία τῆς πίστεως ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγνωσις και πάλι τοῦ «Τρισαγίου» και τοῦ «Πάτερ ἡμῶν...», διότι, ὅπως λέγει ὁ Συμεών, ὁ τριαδικός Θεός πρέπει νὰ ἀνυμνεῖται και στήν ἀρχή και στό μέσον και στό τέλος κάθε ἀκολουθίας, ἀφοῦ ἡ ἁγία Τριάς εἶναι «πάντων αἰτία, και δι' αὐτῆς ἐνεργοῦμεν ἅπαντα, και ἐν ἅπασιν τελοῦμεθά τε και καθαιρούμεθα»⁶⁴. Ὑστερα δέ ἄδονται τροπάρια μέ πρῶτο τό «Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός...», ἐνδεικτικό τοῦ σκοποῦ τῆς μεσονύκτιας ἀκολουθίας⁶⁵, και τελευταῖο ἕνα «Θεοτοκίον» πρὸς βεβαίωση τῆς θέσεως τῆς Θεοτόκου στήν ἔνσαρκο οἰκονομία, ἀλλά και διότι ἀποτελεῖ «ἐν ἅπασιν οἰονεῖ τι κεφάλαιον και σφραγὶς τῶν ὕμνων»⁶⁶. Ἐπετα τό «Κύριε ἐλέησον», σαράντα φορές, ὡς προσφορά θυσίας «ἀποδεκατώσεως τῶν ἡμερῶν ἡμῶν και ὡρῶν» στόν Θεό⁶⁷, ἀλλά και ὡς ἀναφορά στήν τεσσαρακονθήμερη νηστεία τοῦ Κυρίου⁶⁸. Αὐτό ἐπαναλαμβάνεται σέ ὅλες τίς ἱερέες ἀκολουθίες και προσευχές, γιατί, ὅπως θαυμάσια ἐπεξηγεῖ ὁ ἱερός Συμεών, μόνον ὁ Κύριος «ἰσχύει σῶσαι ἡμᾶς· και ὅτι ἐλέους ἄξιοι πεπλημμεληκότες· και ὅτι οὐχ ἱκανοὶ ἄλλοθεν σωθῆναι, εἰ μὴ ἐλέει μόνῳ Θεοῦ, οὐδὲν ἀφ' ἑαυτῶν ἔχοντες ἐξίλασμα... οὐδ' εὐχαριστεῖν ἄξιοι, ἢ δοξολογεῖν, ἢ αἰτῆσθαι· εἰ μὴ τοῦτο λαλεῖν, τό, “Κύριε ἐλέησον”, και εἰς τόν ἐλεήμονα μόνον ἐλπίζειν Θεόν»⁶⁹. Μέ τό «Κύριε ἐλέησον» ἐπισυνάπτεται ἡ ἐπίκλησις τῆς Θεοτόκου, «ὡς τιμιωτέρας τῶν Σεραφίμ», ἀφοῦ εἶναι ἡ «πρὸ πάντων ἡμῶν μεσίτης», και στή συνέχεια ἡ εὐχή «Ὁ ἐν παντί καιρῶ...» μέ τήν ἐκφώνησι τοῦ ἱερέα «Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς...» –εὐχή

τοῦ Μωσέως πρὸς τόν Ἀαρών, πού κατέγραψε ὁ Δαβὶδ (Ψαλμ. 66,2)– και ἔπεται ἡ τριαδικὴ εὐχή «Δέσποτα Θεὲ Πάτερ παντοκράτωρ...», ἡ ὁποία λέγεται και στήν τρίτη ὥρα και στό μεγάλο ἀποδειπνο⁷⁰.

Ἐπειδή, ὅπως ἀναφέρθηκε, ἡ μεσονύκτιας ἀκολουθία εἶναι «τῆς δευτέρας Χριστοῦ παρουσίας τόπος... και τῆς κατ' αὐτὴν ἀναστάσεως τῶν κοιμημένων»⁷¹ εἶναι ἀναγκαῖο και χρέος ἀγάπης νὰ εὐχηθοῦμε ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, «τῶν κατὰ σάρκα οἰκειῶν και πάντων τῶν ἀπελθόντων». Γι' αὐτό ἡ ἀκολουθία συνεχίζεται μέ δύο Ψαλμούς, τόν 120^ο και τόν 133^ο, πού ἀναφέρονται στίς ψυχές πού βρίσκουν ἀνάπαυση πλησίον τοῦ Κυρίου και αὐλίζονται στόν οἶκο τοῦ Θεοῦ, καθὼς και μέ τροπάρια νεκρώσιμα, ὅπως τό «Μνήσθητι Κύριε, ὡς ἀγαθὸς τῶν δούλων σου...» και ἄλλα, και μέ εὐχή γιά τούς κοιμηθέντας⁷². Τέλος, μετά τήν ψαλμωδία κάποιων «κατανυκτικῶν τροπαρίων», ἡ ἀκολουθία καταλείεται ἀπό τήν ἀπόλυση και τίς δεήσεις τοῦ ἱερέα ὑπὲρ διαφόρων κατηγοριῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, οἱ ὁποῖες ἐπισφραγίζονται μέ τό «δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων...»⁷³.

Κάποιες ἐναλλαγές στήν ἀκολουθία σημειώνονται κατά τίς Κυριακές και τὰ Σάββατα, ὥστε νὰ προσαρμοζοῦνται τὰ ἀναγνώσματα και οἱ ὕμνοι στόν ἀναστάσιμο ἢ νεκρώσιμο χαρακτήρα τῆς ἡμέρας ἀντίστοιχα⁷⁴.

Εἶναι σαφές ὅτι ἡ ἀνάλυση τῆς ἀκολουθίας τοῦ μεσονυκτικοῦ τῶν δύο ὁσίων Πατέρων μας ἔχουν Χριστολογικό και ἐσχατολογικό χαρακτήρα. Ὁ πιστός καλεῖται στήν ἀκολουθία αὐτὴ νὰ συναντήσῃ τόν ἴδιο τόν Χριστό, νὰ βιώσῃ τὴ ζωὴ και τὴν Ἀνάστασή του και νὰ προσδοκᾷ μέ σφραγισμένη και ἐγκαρτέρηση τὴν πληρότητα τῆς θείας κοινωνίας στόν μέλλοντα αἰῶνα, «ὡς ἐν τῷ μέλλοντι θεωρίαν, βασιλείαν τε και ἀπόλαυσιν»⁷⁵.

β) *Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθοῦ συναπτῶς πρὸς τὴν Πρῶτη Ὁρα*. Ὁ ὀρθρος εἶναι ἡ δευτέρη ἀκολουθία τοῦ ἡμερονυκτικοῦ, σύμφωνα μέ τόν ἐλληνορωμαϊκὸ τρόπο καταμέτρησης τοῦ χρόνου, ἢ ἡ τέταρτη τοῦ νυχθημέρου, κατά τό ἰουδαϊκὸ σύστημα καταμέτρησης· εἶναι ἀπὸ τίς ἀρχαιότερες ἀκολουθίες και διασώζονται πολλές μαρτυρίες γιά τὴν τέλεσή της κατά τὴν ἔναρξη τῆς ἡμέρας, σέ πρωτόλεια βέβαια μορφή, πού ἀνάγονται ἤδη στήν πρωτοχριστιανικὴ ἐποχὴ⁷⁶.

Οί δύο ὄσοι ὑπομνηματιστές τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καί τελετῶν παρουσιάζουν τή δομή τῆς ἀκολουθίας μέ πλούσια θεολογική ἐπεξήγηση. Ὁ ἅγιος Συμεών ἀρχίζοντας μέ τό πρῖν ἀπό τήν ἔναρξη τῆς ἀκολουθίας ἀνοίγμα τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ καί τήν εἴσοδο σέ αὐτόν, παρομοιάζει τόν ναό μέ τόν οὐρανό, στόν ὁποῖο «ὡς ἀπό γῆς... εἰσερχόμεθα»· μάλιστα δανειζόμενος τή σκέψη τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Α΄ Θεσ, 4,17), παρομοιάζει τήν εἴσοδο στό ναό μέ τήν «ἐν νεφέλαις ἀρπαγή» τῶν χριστιανῶν καί τήν προϋπάντησή τους μέ τόν ἐρχόμενο Κύριο, ὥστε νά βρίσκονται πάντοτε «σὺν αὐτῷ»⁷⁷. Ἀναφερόμενος δέ ἰδιαίτερα στή «βασιλική πύλη», λέγει ὅτι ἀπ' αὐτήν εἰσέρχεται μόνον ὁ καθηγούμενος τῆς μονῆς καί οἱ λειτουργοί ἱερεῖς «ὡς τοῦ Χριστοῦ τοῦ δια πύλης εἰσελθόντος ἐν ἡμῖν κεκλεισμένης, τῆς Θεοτόκου, καί τῶν οὐρανῶν ἡμῖν τὰς πύλας ἀνοίξαντος»· οἱ δέ λοιποὶ εἰσέρχονται «ἐκ πλαγίου (πύλης), ὡς ὑπὸ τὰς πέρυγας ὄντων αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) καί δούλων αὐτοῦ». Μέ τή χριστολογική αὐτή ἐρμηνεία, ὁ ὄσιος Συμεών μᾶς προοδεύει μέ πολύ παραστατικό τρόπο γιά ὅσα θά ἀκολουθήσουν κατά τήν τελετή τοῦ ὄρθρου. Ὁ Κύριος παρών στό ναό, καί ἐνώπιόν του οἱ πιστοὶ ὄρθρου βαθέως προσεύχονται, ἐκζητώντας τό θεῖο ἔλεος καί τή δύναμη νά φέρουν μέ πίστη καί καρτερία τόν κόπο καί ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας.

Ὁ ἅγιος Μᾶρκος ἀρχίζει τόν ὑπομνηματισμό του στήν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου μέ τούς Ψαλμούς 19^ο, «Ἐπακοῦσαι σου Κύριος ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως», καί 20^ο, πού διαβάζονται κατά τή μεγάλη ἐβδομάδα καί γεγυρότερα κατά τή μεγάλη τεσσαρακοστή, καί τούς ὀνομάζει «ὑπὲρ βασιλείας», ἢ «ψαλμοὺς βασιλικούς», διότι σύμφωνα μέ τό περιεχόμενό τους πρόκειται γιά εὐλογίες καί εὐχές τῆς θλιβομένης καί προσευχομένης κοινότητος ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, τόν ὁποῖο θεωρεῖ δῶρο Θεοῦ, σύμβολο «ἐλπίδος ἐπὶ Κύριον» καί ἀσφαλῆ βεβαιότητα στόν Θεό⁷⁸. Κατά τή διάρκεια τῆς ἀνάγνωσης τῶν ψαλμῶν αὐτῶν ὁ ἱερέας θυμιᾷ εἰς τύπον τῆς μεταδόσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατά τήν ὥρα τῆς προσευχῆς⁷⁹. Ἐπειδή δέ ἡ ὄρθρινή προσευχή ἀναφέρεται στήν ἡμέρα πού ἦδη ἄρχισε καί στά «κατ' αὐτήν ἔργα», συνεχίζουμε μέ τὰ τροπάρια «Σῶσον, Κύριε, τόν λαόν σου...» κ.λπ., μέ τὰ ὁποῖα ἐκζητοῦμε «ἐν γαλήνῃ καί ἡρεμίᾳ... διεξάγειν τόν βίον»⁸⁰.

Ὁ ἅγιος Συμεών, ἀναφερόμενος καί αὐτός στή θυμίαση, λέγει ὅτι ὁ ἱερέας ἀρχίζει νά θυμιᾷ ἀπό τό θυσιαστήριο καί συνεχίζει μέ ὅλο τόν ναό καί ὅλους τούς παρευρισκόμενους, ἐπειδή εἶναι τὰ «πάντα ἡγιασμένα, τὰ μὲν τιμῶν ὡς θεῖα, τοὺς παροστώτας δὲ ἀγιάζων»· μάλιστα, ἐπαναλαμβάνοντας τὰ λόγια τῆς «εὐχῆς τοῦ θυμιάματος», προσδιορίζει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο πρέπει νά θυμιᾷ ὁ ἱερέας, «οὐχ ἀπλῶς ποιῶν τὸ θυμίαμα, ἀλλὰ σφραγίζων, καί ἀγιάζων, καί τῷ Χριστῷ δι' εὐχῆς ἀνατιθεῖς καί προσφέρων καί προσδεχθῆναι ἄνω ζητῶν, καί καταπεμφθῆναι ἡμῖν τήν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὥστε διὰ τοῦ θυμιάματος τήν χάριν λαμβάνομεν». Τό ἔργο αὐτό, ὡς ἡγιαστικό, τό θεωρεῖ πολύ σημαντικό γι' αὐτό συμβουλεύει «μηδεὶς ἀμελείτω τοῦ θυμιᾶν»⁸¹.

Ἀφοῦ θυμιᾷ ὁ ἱερέας ὅλο τὸ ναό, εἰσέρχεται στό θυσιαστήριο καί «ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης στάς, ὡς ἐπὶ τοῦ θρόνου καί τοῦ ἱεροῦ Χριστοῦ μνήματος», ἐκφωνεῖ, «τυπῶν διὰ τοῦ θυμιατηρίου» σταυρό, τό «Δόξα τῇ ἁγίᾳ καί ὁμοουσίῳ καί ζωοποιῷ καί ἀδιαιρέτῳ Τριάδι...». Τήν τριαδική αὐτή ἐκφώνηση θεωρεῖ ὁ ὄσιος Συμεών «θεολογία καί δοξολογία», μέ τήν ὁποῖα πρέπει νά ἀρχίζει κάθε «ὠδή καί ὕμνος», ἀφοῦ ὁ Τριαδικὸς Θεὸς εἶναι «ὁ αἴτιος πάντων καί Δεσπότης... ἀρχὴ πάντων καί τέλος». Στήν τριαδική αὐτή δοξολογία, ἀμέσως μετά, προστίθεται ἀπὸ τόν ἀναγνώστη καί τό «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ...», ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος «ἐπὶ τῇ τοῦ Κυρίου γεννήσει», ὁ ὁποῖος εἶναι «καὶ ἀπαρχὴ δοξολογίας... ἐπὶ τῇ ἡμῶν σωτηρίᾳ»⁸², ἀλλὰ συγχρόνως καί «ὁμολογία τῆς θείας σαρκώσεως»⁸³, καί ἀκολουθεῖ τό «Κύριε τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις...»⁸⁴, ὡς εἰσαγωγικό στόν ἐξάψαλμο πού ἔπεται.

Ὁ ἐξάψαλμος, πού «σύγκειται ἐκ ψαλμῶν ἕξ, ὡς καί αὐτὸ δηλοῖ τὸ ὄνομα», περιέχει κατανυκτικὲς προσευχές, πού ἀφοροῦν στίς «τοῦ βίου ταλαιπωρίας», οἱ ὁποῖες ἐκφράζονται μέ τούς πρώτους στίχους τῶν ψαλμῶν, ὅπως «Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με...», «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με...», κ.λπ., πού καί οἱ δύο Πατέρες παραθέτουν⁸⁵. Κατά τήν ἀνάγνωση τοῦ ἐξαψάλμου ὁ ἱερέας «καθ' ἑαυτὸν ἀναφέρει» τίς ἐωθινὲς εὐχές⁸⁶, ἀπὸ τό περιεχόμενό τῶν ὁποῖων ἀναφαίνεται ὅτι τό ἔργο τοῦ ἱερέα εἶναι «μεσιτικό» καί «τελειωτικό», ἀφοῦ, ὅπως λέγει ὁ Συμεών, καθιστᾷ

«ἐνεργὰ τὰ ἀδόμηνα, τῇ ἱερωσύνῃ γὰρ ἅπαντα τελειοῦται», γι' αὐτό συμπληρώνει ὅτι «ὁ ἱερεὺς ἄρχεται, καὶ ὁ ἱερεὺς τελειοῖ»⁸⁷.

Μετά τὸ τέλος τοῦ ἑξαψάλμου ὁ ἱερέας ἐκφωνεῖ «τά εἰρηνικά», «τὰς ὑπὲρ ἀπάντων δεήσεις», ὅπως τίς ὀνομάζει⁸⁸, καὶ στή συνέχεια ψάλλεται «μετὰ μέλους ἐκφώνως...» τὸ «Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν...», τὸ ὁποῖο ἐρμηνεύεται χριστολογικά. Μὲ τὸ «Θεὸς Κύριος» δοξολογοῦμε καὶ ἐμεῖς, «κατὰ μίμησιν τῶν δοξολογούντων ἀγγέλων», τὸν «ἐπιφανέντα ἐν σαρκί» Θεὸ Λόγο, «τὸν ἐρχόμενον ἐν ὀνόματι Κυρίου», δηλαδή ἐν ὀνόματι «τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἑαυτοῦ»⁸⁹. ἔτσι ἔχουμε τὴν «ἐπιφανείαν τῆς Δεσποτικῆς παρουσίας... ἐναργῆ» στὸν βίο μας⁹⁰ καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας. Μὲ τὸ «Θεὸς Κύριος» συμπλέκονται τὰ τροπάρια τῆς ἑορτῆς καὶ τοῦ ἁγίου τῆς ἡμέρας καὶ ἀκολουθεῖ ἡ στιχολογία τοῦ ψαλτηρίου, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Συμεών, γίνεται «κατὰ τρεῖς τε ψαλμοὺς δοξολογία μετὰ τὸ Ἀλληλούια». Οἱ λόγοι τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς «δοξολογία μετὰ τὸ Ἀλληλούια» ἔχουν τριαδολογικὴ καὶ χριστολογικὴ σημασία· μὲ τὸ «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι...», πού λέγεται μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀνάγνωσης τῶν ψαλμῶν, δοξολογεῖται ὁ Τριαδικὸς Θεός, καὶ μὲ τὸ «Ἀλληλούια», πού ἀκολουθεῖ, δοξολογεῖται «ἡ σάρκωσις τοῦ Λόγου». Ἐδῶ ὁ ὁσῖος Συμεών μᾶς δίδει μιὰ ὠραία χριστολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ «Ἀλληλούια», λέγοντας ὅτι σημαίνει «τὴν ἐπὶ γῆς αὐτοῦ (τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ) παρουσίαν τὴν τε πρότερον διὰ σαρκὸς ἐν πτωχείᾳ γεγενημένην, καὶ τὴν ὕστερον μετὰ δόξης ἀπ' οὐρανοῦ ὑφ' ἡμῶν ἀπεκδεχομένην»⁹¹. Ἡ ἐρμηνεία αὐτὴ ὀφείλουμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀποτελεῖ δεῖγμα τῆς χριστολογικῆς σκέψης τοῦ Συμεών, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν σημασία πού ἔχει ἡ λέξις «Ἀλληλούια»⁹² στήν ἑβραϊκὴ γλῶσσα «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον», ἀνάγεται στὸν σαρκωθέντα Λόγο τοῦ Θεοῦ: «Ἔρχεται ὁ Θεὸς καὶ τοῦτον αἰνεῖτε, προφητικῶς τεθὲν καὶ ἀδόμητον διὰ τὸ μέλλειν τὸν Κύριον ἔρχεσθαι... καὶ τὴν χάριν αὐτοῦ ἀεὶ ἀποστέλλειν ἐν ἡμῖν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι»⁹³. Γι' αὐτὸ βλέπουμε νὰ ἔχει ἀφιερῶσει καὶ ἰδιαίτερο κεφάλαιο μὲ θέμα «Τί σημαίνει τὸ Ἀλληλούια», ὅπου ἡ χριστολογικὴ ἐρμηνεία του προσαρμόζεται μὲ θαυμάσιο τρόπο ξεχωριστὰ σὲ κάθε μυστήριον καὶ ἱερὴ τελετὴ τῆς Ἐκκλησίας μας⁹⁴. Τέλος, ἐπανερχόμενοι στή στιχολογία τοῦ

ψαλτηρίου αὐτὴ καθεαυτὴ, βλέπουμε ὅτι οἱ λόγοι τοῦ ψαλτῆρος χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸν ἅγιον Μάρκο ὡς «πολυωφελεῖς», «ἡδονῆς θείας ἔμπλεοι» καὶ περιλαμβάνοντες ὅλες τίς ἀνθρώπινες ἀνάγκες, γι' αὐτὸ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ψαλμῶν γίνεται ἔτσι, ὥστε νὰ ἀναγιγνώσκεται «κατὰ τὴν ἑβδομάδα τὸ ἱερόν τοῦ Δαβὶδ ψαλτήριον, ἅπαξ ἢ καὶ δῖς»⁹⁵.

Στὴ συνέχεια, ὁ Συμεών ἀναφέρεται στὸν «πολυέλεο ὕμνο», τὸν ὁποῖο χαρακτηρίζει «ἐπινίκιον» καὶ διηγούμενον «τά τοῦ Θεοῦ θαυμάσια». Μὲ τὸ ἔξοχο ἐρμηνευτικὸ χάρισμα πού διαθέτει, ταυτίζει τὰ «θαυμάσια τοῦ Θεοῦ» μὲ τὴ θαυμαστὴ διάβαση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ τὴν ἁμαρτία πρὸς τὸν Θεό. Ἡ διάβασις αὐτὴ περιλαμβάνει ὅλη τὴν πορεία τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Θεό. Ἔτσι, μὲ βάση τοὺς «ὕμνους τοῦ πολυελέου» ἀρχίζει τὴ διήγησις τῆς πορείας μὲ τὴν φυγὴ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ τὸν Φαραῶ, δηλαδή τὴν διάβαση ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν «πλάνην τῶν ψυχῶν ἡμῶν» στήν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὴν κατοχὴ «τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων» στήν ἐλευθερία, καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα τῶν πειρασμῶν τοῦ βίου στή «διὰ ξηρᾶς» καὶ μέσῳ θλίψεως καὶ καρτερίας πορεία πρὸς τὴν «ἰσχυρὰ καὶ ἀκύμαντον ζωὴν τοῦ Θεοῦ». Ἡ πορεία αὐτὴ συνεχίζεται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς ὡς πορεία πρὸς τὸν Χριστόν καὶ διέρχεται «ἐρημικῆν κάκωσιν» λόγῳ τῆς ραθυμίας μας πρὸς ἐκπλήρωσι τῶν θείων ἐντολῶν καὶ τοῦ γογγυσμοῦ μας «διὰ τοὺς πόνους» πού συναντοῦμε, καίτοι τρεφόμεσθε μὲ τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, πού ὑπερέχει κατὰ πολὺ τοῦ μάννα, καὶ «ποτιζόμεθα τῷ νάματι τοῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς Χριστοῦ αἵματος». Ἡ πορεία αὐτὴ πέρασε ἀπὸ δυσκολίες καὶ διώξεις, ὅπως τῶν «Ἀμαλῆκ καὶ Σηὼν καὶ Ἰσραὴλ καὶ τῶν ὁμοίων ἐκείνοις, Διοκλητιανοῦ τε καὶ Μαξιμίνου... καὶ τῶν λοιπῶν δυσσεβεστάτων τυράννων» καὶ συνεχίζεται, μὲ θλίψεις καὶ ποικίλους πειρασμούς καὶ πόνους, πού καὶ οἱ ἅγιοι βίωσαν, ἔχοντας ὡς τέλος «τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας κατασκήνωσιν, καὶ κληρονομίαν τὸν οὐρανὸν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ζῶντος Θεοῦ», ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ «μόνος Βασιλεὺς... καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος»⁹⁶. Ὁλη αὐτὴ ἢ πορεία τοῦ ἀνθρώπινου γένους ψάλλεται στὸν «πολυ-έλεο ὕμνο» καὶ προσφέρεται στοὺς ὀρθρίζοντας καὶ προσευχόμενους πιστοὺς ὡς ὑπόδειγμα πορείας καὶ ὡς ρεαλιστικὸς τρόπος προσέγγισης τοῦ Θεοῦ.

Μετά τόν «πολυέλεον», ἡ ἀκολουθία συνεχίζεται μέ «ἐκλογὰς ἐτέρων ὕμνων ψαλμικῶν», πού ἀρμόζουν στίς ἐορτές καί στήν μνήμη τῶν ἐορταζομένων ἁγίων καί «ἐπάδονται ὡς προκηρύγματα τῶν θαυμασιῶν τοῦ Θεοῦ». Στή συνέχεια διαβάζεται –ὁ ἅγιος Συμεών ἀναφέρει πολύ χαρακτηριστικά «κηρύττεται»– τό Εὐαγγέλιο, τό ὁποῖον εἶναι τό τά «πάντα σφραγίζον καί τελειοῦν καί τὰ μυστήρια παριστάν», καί στή συνέχεια, «τοῦ μυστηρίου φανερωθέντος», ὁ χορός ψάλλει «τῶν κανόνων τὰ ἐπινίκια» μέ τίς ἐννέα ὠδές⁹⁷.

Οἱ ἐννέα ὠδές ψάλλονται πρὸς τιμὴν τῶν «ἐννέα ἀγγελικῶν καί θείων ταγματῶν» καί εἶναι καί αὐτές «παρὰ τῆς Γραφῆς εἰλημμένοι». Ἀμφότεροι οἱ ἅγιοι ὑπομνηματιστές τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἀναφέρονται ξεχωριστά στήν κάθε ὠδή. Ἔτσι ἡ πρώτη ὠδή, ἡ ὀνομαζόμενη τοῦ *Μουσεῶς*, ἔχει ὡς θέμα τή θαυμαστή διάβαση τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα. Ἡ δεύτερη, πού καί αὐτὴ ὀνομάζεται τοῦ *Μουσεῶς*, ἀναφέρεται στήν περίοδο τῆς ἐρήμου, στὰ θαύματα πού ἔλαβαν χώρα καί «στή νομοθεσία τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος». Ἡ τρίτη, ἡ ἀποκαλούμενη τῆς Ἄννης, ἀναφέρεται στή γέννηση τοῦ προφήτη Σαμουὴλ ἀπὸ τῆ στείρα Ἄννα, πού ἔγινε «εἰς προτύπωσιν τῆς στείρουσας πρότερον Ἐκκλησίας», ἀπὸ τό γένος τῆς ὁποίας προῆλθαν ἱερεῖς, βασιλεῖς –ὅπως «ὁ Δαβὶδ καί οἱ ἐξ αὐτοῦ»–, οἱ ἀπόστολοι καί ἱεράρχες καί οἱ τῶν «χριστιανῶν βασιλεῖς». Ἡ τέταρτη, πού καλεῖται τοῦ Ἀββακούμ, ὀμιλεῖ γιά τό ὄραμα τοῦ Ἀββακούμ, ὁ ὁποῖος εἶδε τόν Θεό «ἐξ ὄρους κατασκίου ἐρχόμενον», δηλαδή προεῖδε «ἐξ ἀνατολῶν τὸν ἄδυτον Ἥλιον Χριστὸν ἐκ Παρθένου». Ἡ πέμπτη, ἡ τοῦ Ἡσαίου ἀποκαλούμενη, κάνει λόγο γιά τὴ πρόρρηση τοῦ Ἡσαίου «*Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καί τὸν Ἐμμανουὴλ τέξεται*». Ἡ ἕκτη, ἡ ὀνομαζόμενη τοῦ Ἰωνᾶ, ἀναφέρεται στήν τριήμερη διαμονή τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ στό κῆτος, πού προαναγγέλει «τὸν τριημέρως ταφέντα καί ἀναστάντα» Κύριο. Ἡ ἑβδόμη, ἡ ἀποκαλούμενη *τῶν τριῶν Παίδων*, ἔχει ὡς θέμα τὴν μελωδία τῶν «ἐν καμίνῳ μὴ φλεγόμενων» τριῶν Παίδων, ἡ ὁποία εἰκονίζει τὴ θεία σάρκωση. Ἡ ὀγδόη, πού ἀποκαλεῖται καί αὐτὴ τῶν *τριῶν Παίδων*, ἀναφέρεται στὸν συγκαταβάνα Θεό, πού δρόσισε τοὺς «ἐν τῇ καμίνῳ» τρεῖς Παῖδας «κατὰ τύπον τοῦ ἱερωτάτου βαπτίσματος». Καί τέλος ἡ ἐνάτη, ἡ ἀπο-

καλούμενη τοῦ *Ζαχαρίου*, διαλαμβάνει τὴν προφητεία τοῦ *Ζαχαρίου* γιά τὴ γέννηση τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ, ὁ ὁποῖος «κατὰ τὴν κλησιν προοίμιον καί πρόδρομος ἦν τῆς χάριτος», πού ἦλθε μέ τὴ σάρκωση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἐπιπλέον, ἡ ἐνάτη ὠδή εἶναι ἀφιερωμένη στήν ὑπεργία Θεοτόκο λόγω τοῦ «ἀπειράνδρου τόκου» τῆς καί τοῦ «ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντος» Χριστοῦ⁹⁸. Αὐτές τίς ἐννέα ὠδές ἡ Ἐκκλησία «μελωδεῖ καθ' ἐκάστην» ἡμέρα ἀνά τρεῖς, «εἰς τύπον τῆς ὑπερθέου Τριάδος», δηλαδή «τρεῖς ποιεῖται στάσεις... τὴν Τριάδα τιμῶσα» καί μεταξύ αὐτῶν τῶν στάσεων ὁ ἱερέας ἐκφωνεῖ «μικρὴ συναπτὴ». Ἐπίσης οἱ ἐννέα ὠδές διανθίζονται μέ «κανόνες», «καθίσματα», «κοντάκια» καί «οἴκους»⁹⁹.

«Κανόνες» καλοῦνται «ἄσματα παρὰ τῶν Πατέρων συντεθειμένα»¹⁰⁰, πού ἀναφέρονται εἴτε στήν ἐορτὴ εἴτε στοὺς ἐορταζόμενους ἁγίους καί ψάλλονται πρὸς «δόξαν Θεοῦ καί τῶν ἁγίων αὐτοῦ... καί διὰ τὴν ὠφέλειαν, παράκλησιν τε καί προσμονὴν τῶν εὐσεβῶν»¹⁰¹. «Καθίσματα» εἶναι τροπάρια πού κατὰ τὴν ψαλμωδία τοὺς οἱ πιστοὶ κάθονται «διὰ τὴν μικρὰν ἀνάπαυσιν τῆς σαρκός»: ἄλλωστε, λέγει ὁ ὁσῖος Συμεών, τὸν Θεό πρέπει νὰ ἀνυμνοῦμε «καί καθήμενοι καί ἰστάμενοι... ὅτε τὰ περὶ τῆς ἐορτῆς εἰς διδασκαλίαν κοινὴν ἐκ τῶν ἁγίων ἀναγινώσκειται»¹⁰². Μετὰ τὴν ἕκτη ὠδή, καί ἀφοῦ ὁ ἱερέας δοξολογήσει τὸν Θεό μέ τὴ συναπτὴ, διαβάζεται τό «κοντάκιο», τό ὁποῖο χαρακτηρίζεται «ὡς συνεπτυγμένη εὐφημία τῆς ἐορτῆς»¹⁰³, ἀκολουθεῖ ὁ «οἶκος», ὁ ὁποῖος περιέχει «πάντας τοὺς λόγους τῆς ἐορτῆς, ἢ τὴν βιοτὴν τῶν ἁγίων ἐκάστου» καί ἔπεται ἡ ἀνάγνωση τοῦ «συναξαρίου», πού καί αὐτό ἀναφέρεται στὰ «περὶ τῆς ἐορτῆς ἐν συνόψει, ἢ τὰ περὶ τῶν τελειωθέντων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἁγίων, ἅμα καί τοῦ ἐορταζομένου καί ἐν ἐπιτομῇ περιέχον τὰ σκάμματα, καί ἐν ἰάμβοις ἕκαστον αὐτῶν ἀνυμνῶν». Μετὰ τὴν ὀγδόη καί στήν ἀρχὴ τῆς ἐνάτης ὠδῆς ὁ χορός μαζί μέ τοὺς πιστοὺς «μεγαλύνει τὴν ὑπὲρ τοὺς ἁγίους ἅπαντας Θεοτόκον... καί τῶν Σεραφίμ καί Χερουβίμ ὑπερέτεραν», τιμώντας «ὅσα θαυμαστά ὁ Θεὸς ἐποίησεν» σ' αὐτὴ, δηλαδή τὴ θαυμαστή σάρκωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ¹⁰⁴.

Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου τελειώνει μέ τό «Ἐξαποστελλάριον», τοὺς «Αἴνους» καί τὴ «Δοξολογίαν», στὰ ὁποῖα ὁ ἅγιος ἀρχιεπίσκοπος

Θεσσαλονίκης αφιερώνει ιδιαίτερο κεφάλαιο. Λέγει συγκεκριμένα ότι τό «ἔξαποστελλάριον» καλεῖται ἔτσι ἀπό τό ψαλμικό λόγο «διὰ τό ἔξαποστείλον τό φῶς σου» (Ψαλμ. 32,6) καί γι' αὐτό ὀνομάζεται καί «φωταγωγικόν πρὸ τῶν αἰῶνων» ἢ, ὅπως τὰ ἀποκαλεῖ ὁ ἅγιος Μάρκος, «φωταγωγικά τροπάρια»¹⁰⁵. Μάλιστα ὁ ἅγιος τῆς Ἐφέσου ἀναφέρει ὅτι μέ τὰ τροπάρια αὐτά ἀφ' ἑνός ὑμνοῦμε «τὴν τοῦ φωτὸς παρουσίαν» καί ἀφ' ἑτέρου ἐκζητοῦμε τὴν ἔλλαμψη «τοῦ νοητοῦ φωτὸς», δηλαδή τοῦ Χριστοῦ· ἐπιπλέον κάνει μία εὐστοχη παρατήρηση, θεωρώντας ὅτι τὰ «ἔξαποστελλάρια» ὑπενθυμίζουν «τὴν τῶν μαθητῶν ἀποστολὴν εἰς τὰ ἔθνη»¹⁰⁶. Στὴ συνέχεια ψάλλονται οἱ τρεῖς ψαλμοὶ (148^{ος}, 149^{ος} καί 150^{ος}), οἱ λεγόμενοι «Αἴνοι» ἀπὸ τὸν πρῶτο στίχο τῶν ψαλμῶν 148 καί 150 «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον», «Αἰνεῖτε τὸν Θεόν». Ὁ ὄσιος Συμεὼν θεωρεῖ τοὺς «αἶνους» ὡς πρόσκληση σὲ ὁλόκληρη τὴν κτίση («ἄγγέλους ἅμα καὶ πάντα τὰ κτίσματα») γιὰ νὰ αἰνέσει τὸν Δημιουργό Θεό, ὁ ὁποῖος φανερόνεται καί μαρτυρεῖται «διὰ πάντων τῶν ἔργων» του¹⁰⁷. καί ὁ ἅγιος Μάρκος, μέ τό ἴδιο πνεῦμα, ἐπισημαίνει ὅτι οἱ «Αἴνοι» ἐμπεριέχουν «εὐφημίαν καὶ αἶνον... τοῦ Θεοῦ διὰ πάντων τῶν κτισμάτων»¹⁰⁸.

Τέλος ψάλλεται «εἰς τιμὴν τῆς Τριάδος, ἡ μεγάλη δοξολογία»¹⁰⁹, ὅπως σημειώνει ὁ Συμεὼν, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν ἅγιο Μάρκο, «σύγκειται θαυμασίως διὰ τε τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης ῥητῶν ἠθροισμένων λογάδην»¹¹⁰. Πρόκειται γιὰ συνέχεια τῆς ἀρχικῆς δοξολογίας, πού ἀπαγγέλλεται πρὶν τὸν ἐξάψαλμο, ὅπως ἤδη σημειώσαμε, καί τώρα λέγεται «τελεωτέως καὶ μετὰ μέλους» ἀπὸ ὄλους τοὺς παρόντες καί φανερόνεται τό μυστήριο τῆς θείας σαρκώσεως, ὃχι μόνο στοὺς ποιμένες, ὅπως τότε, ἀλλὰ πλέον «ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ... καὶ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι». Γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία δοξολογώντας ἐξυμνεῖ «Ἕμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε, δοξολογοῦμέν σε...» καί θεολογώντας τριαδικῶς ἀνυμνεῖ «Κύριε βασιλεῦ ἐπουράνιε, Θεὲ Πάτερ παντοκράτορ· Κύριε Υἱὲ μονογενὲς Ἰησοῦ Χριστέ, καὶ ἅγιον Πνεῦμα». Πρόκειται, ὅπως ἐρμηνεύει ὁ ἅγιος Συμεὼν, γιὰ κήρυγμα καὶ ὁμολογία τῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ «ἐν Τριάδι Θεοῦ» καί «τῶν τριῶν ὑποστάσεων ἐν μιᾷ Θεότητι»· μέ τό «Ἐν ὑψίστοις Θεῶ» καί τό «Ἕμνοῦμέν σε» δηλώνεται τό ἐνιαῖο τῆς Θεότητος, καί μέ τό

«Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα» κατονομάζονται οἱ θεῖες ὑποστάσεις. Ἐκτός ὁμως ἀπὸ τό τριαδολογικό μέρος τῆς «δοξολογίας», ὁ ἱερός Πατήρ προχωρεῖ καί στό χριστολογικό, ἐπεξηγώντας τὴν προέλευση τοῦ συγκεκριμένου μέρους. Ὁ στίχος «Κύριε ὁ Θεὸς ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ» προέρχεται ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα (53,4) καί δηλώνει «τὸ πάθος καὶ τὴν σφαγὴν»· ὁ στίχος «Ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς» προέρχεται ἀπὸ τό εὐαγγέλιο (Ἰω. 1,34)· οἱ στίχοι «Ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἐλέησον ἡμᾶς» καί «Ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν», προέρχονται ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα (53,7· πρβλ. Ἰω. 1,29)· «Ὁ καθημενος ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἐλέησον ἡμᾶς» ἀπὸ τό Εὐαγγέλιο· τό «Πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν... καὶ ἐλέησον ἡμᾶς» καί «Καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐλογῆσω σε...» ἀπὸ τὸν Δαβὶδ (6,10)· καί τό «ὅτι σὺ εἶ ὁ μόνος ἅγιος, σὺ εἶ ὁ μόνος Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς» προέρχεται ἀπὸ τὸν Παῦλο (Φιλ. 2,1). Οἱ ὑπόλοιποι στίχοι εἶναι, ὅπως ἀναφέρει, ἐνδεικτικοὶ «εὐχῆς καὶ δεήσεως»¹¹¹.

Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, ὡς ἐωθινή προσευχή, εἶναι πράξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, ἡ ὁποία αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεό γιὰ τὴν καθημερινή ἐξέγερση ἀπὸ τὸν ὕπνο καί τὴ δυνατότητα προσφορᾶς τῶν ἐωθινῶν δεήσεων, πού περιλαμβάνουν δοξολογίες, αἶνους, ἔκφραση μετάνοιας καὶ ἐξομολογήσεως καὶ ἐκζητήση τοῦ ἐλέους καὶ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν καινούργια ἡμέρα. Πρόκειται γιὰ μιὰ ζωντανή ἀκολουθία, πού δίνει τὴ δυνατότητα στοὺς πιστοὺς νὰ βρεθοῦν μέ τὴν ἑναρξη τῆς ἡμέρας κοντὰ στὸν Θεό καί νὰ γευθοῦν τὴ βεβαιότητα τῆς πατρικῆς του ἀγάπης. Γι' αὐτό δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖται ὡς ἀκολουθία πού ἀρμόζει μόνο στοὺς μοναχοὺς καί στίς ἱερές μονές, ἀλλὰ εἶναι ἀπαραίτητη καί γιὰ τίς ἐνοριακές κοινότητες, ὃχι μόνο ὡς προετοιμασία τῆς θείας Λειτουργίας, ἀλλ' ὡς ζωογόνος ἀπαραίτητη προσευχή, ἀφοῦ κατὰ τὸν ἅγιο Μάρκο «δεῖ ἡμᾶς ἀπάρχεσθαι τῷ Θεῷ διὰ βίου τῶν πρώτων κινήματων καὶ ἔργων εὐχέσθαι»¹¹².

Αὐτὴ τὴν ἔννοια τῆς αυτόνομης ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου, καί ὃχι τοῦ χρόνου κάλυψης τῆς τέλεσης τῆς ἱερᾶς προσκομιδῆς, προϋποθέτει ὁ ἱερός Συμεὼν, ὅταν λέγει ὅτι «συναπτῶς τῷ ὄρθρῳ τελεῖται

ή πρώτη ώρα», διότι είναι και αυτή «ὀρθρινή ὕμνολογία», χωρίς βέβαια νά αποκλείει και τήν ξεχωριστή τέλεσή της μετά τήν ἀπόλυση τοῦ ὀρθρου. Ἡ μικρή αὐτή ἀκολουθία ἀρχίζει μέ τό «Δεῦτε προσκυνήσωμεν τῷ βασιλεῖ ἡμῶν Θεῷ», διότι εἶναι γιά μᾶς «ὁ μόνος βασιλεὺς και αἰώνιος, ὡς και φύσει Δεσπότης σὺν Πατρὶ και Πνεύματι», πού ἀκολουθεῖται ἀπό τρεῖς ψαλμούς (5^{ος}, 89^{ος} και 100^{ος}) «εἰς τιμὴν τῆς Τριάδος»· οἱ ψαλμοὶ αὐτοὶ περιέχουν εὐχαριστίες στόν Θεό, ἐκζήτηση τῆς θείας καθοδήγησης στό ἔργα μας, ἀποφυγή κάθε πονηρῆς πράξης και ἐκπλήρωση παντός ἀγαθοῦ. Ἀκολουθοῦν τροπάρια «τῆς αὐτῆς ἐννοίας» και κατάλληλα πρὸς τήν ἑωθινὴ πρώτη ὥρα, και ἔπεται «Θεοτοκίον», μέ τό ὁποῖο ἀνυμνεῖται ἡ «κεχαριτωμένη» Θεοτόκος, ἡ ὁποία «ὡς παρθένος και ἀειπαρθενος» γέννησε «τόν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης... τόν Χριστόν». Ἡ ἀναφορά στόν Χριστό «ὡς ἥλιον τῆς δικαιοσύνης» γίνεται «διὰ τήν αἰσθητὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν», πού ἐπισυμβαίνει ἐκεῖνη τήν ὥρα. Στὴ συνέχεια λέγεται σαράντα φορές τό «Κύριε ἐλέησον» και ἡ «κοινὴ εὐχή» «ὁ ἐν παντὶ καιρῷ και πάσῃ ὥρᾳ...» μέ τήν ὁποῖαν, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Συμεών, ζητοῦμε «παντός λυτροῦσθαι πειρασμοῦ, ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀγγέλων τειχίζεσθαι και φυλάττεσθαι... και ἀπολαύειν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀπροσίτου φωτοχυσίας και χάριτος». Ὡς τελευταία προσευχή, ἀναφέρει ὁ ἅγιός μας, τό «Τρισάγιο» και τό «Πάτερ ἡμῶν», ὑπογραμμίζοντας «ὅτι οὐ δυνατὸν ἐν παντὶ καιρῷ μὴ μνησθῆναι ταύτης (τῆς προσευχῆς)»¹¹³.

γ) Ἡ Ἀκολουθία τῆς τρίτης Ὑρας. Ἡ ἀκολουθία αὐτή, ὅπως και τῶν ἄλλων ὥρῶν, νοσηματοδοτεῖται ἀπὸ ἰδιαίτερα γεγονότα τοῦ κοσμοσωτήριου ἔργου τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, πού ἔλαβαν χώρα τὴ συγκεκριμένη ὥρα. Ἔτσι, και γιά τούς δύο ὁσίους συγγραφεῖς μας συμβολίζει τήν κατά τήν τρίτη ὥρα «ἐπιδημίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος... ἐν εἶδει πυρός» στους ἁγίους Ἀποστόλους καθὼς και τό φωτισμό τῶν ἀνά τήν οἰκουμένη πιστῶν· ἐπιπλέον γιά τόν ἅγιο Συμεών μαρτυρεῖ και τήν «κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἀπόφασιν (θανάτου)», ἡ ὁποία ἐλήφθη κατά τήν ὥρα αὐτή¹¹⁴. Ἡ τάξη τῆς ἀκολουθίας εἶναι παρόμοια μέ τήν τάξη τῶν ἄλλων ὥρῶν και περιλαμβάνει τρεῖς ψαλμούς, τροπάρια και εὐχή, πού ἀναφέρονται τόσο στό «δόλον» και τήν «ἐπιβουλή» τῶν Ἰουδαίων κατά τοῦ Χριστοῦ, ὅσο και

στά περί τῆς παρουσίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος και τῆς χάριτός του στή ζωὴ τῶν πιστῶν¹¹⁵.

δ) Ἡ Ἀκολουθία τῆς ἔκτης Ὑρας. Ἡ τέλεση αὐτῆς τῆς ἀκολουθίας συνδέεται μέ τόν «κατὰ τήν ἕκτην ὥραν» σταυρικό θάνατο τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ και ἐπιπροσθέτως, κατά τόν Μάρκο τόν Εὐγενικό, μέ τίς μεσημβρινές ἐπιθέσεις τοῦ διαβόλου, «τοῦ πονηροῦ και ἐπιβούλου τῆς ζωῆς ἡμῶν». Τό νόημα δέ αὐτό φανερῶνεται στό περιεχόμενο τῶν τριῶν ψαλμῶν, τῶν τροπαρίων και τῆς εὐχῆς, ὅπως π.χ. στό στίχο τοῦ 90^{ου} Ψαλμοῦ «...ἀπὸ συμπτώματος και δαιμονίου μεσημβρινοῦ»¹¹⁶, στό τροπάριο «Σωτηρίαν εἰργάσω ἐν μέσῳ τῆς γῆς, Χριστέ ὁ Θεός· ἐπὶ Σταυροῦ τὰς ἀχράντους σου χεῖρας ἐξέτεινας, ἐπισυνάγων πάντα τὰ ἔθνη...» κ.ἄ. Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικό ὅτι ὁ ὁσίος Μάρκος συνδυάζει τήν ἀκολουθία αὐτή μέ τήν προσευχή τοῦ ἀποστόλου Πέτρου στήν Ἰόππη «ἐπὶ τῷ δῶμα... περὶ ὥραν ἕκτην» και τήν θαυμαστήν ὀπτασίαν πού ἀκολούθησε, ὅταν εἶδε «τόν οὐρανὸν ἀνεωγμένον» (Πράξ. 10, 9-11)¹¹⁷, θέλοντας ἀσφαλῶς νά ἐπισημάνει τήν ἀξία τῆς μεσημβρινῆς προσευχῆς.

ε) Ἡ Ἀκολουθία τῆς ἐνάτης Ὑρας. Ὁ ἱερός Συμεών ἐναργέστατα διατυπώνει τό σκοπὸ τῆς τέλεσης τῆς παρούσας ἀκολουθίας ὡς ἐξῆς: «και διὰ τό πρὸς τό τέλος ἔρχεσθαι τήν ἡμέραν... και ἐξαίρετως διὰ τό ἐν τῇ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τόν Σωτῆρα ἡμῶν ἐκφωνῆσαι, και παραδοῦναι τῷ Πατρὶ τήν θείαν αὐτοῦ ψυχήν, και τελείαν ὑπὲρ ἡμῶν τήν θυσίαν γενέσθαι...»¹¹⁸. Ὁ δέ ἅγιος Μάρκος συνδέει και ἐδῶ τήν ἀκολουθία μέ τήν προσευχή τῶν ἀποστόλων Πέτρου και Ἰωάννη, οἱ ὁποῖοι «ἀνέβαινον εἰς τό ἱερόν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην» (Πράξ. 3,1)¹¹⁹. Οἱ ψαλμοὶ, τὰ τροπάρια και ἡ εὐχή, ὅπως συνήθως, εἶναι προσαρμοσμένοι πρὸς τό νόημα τῆς ἱερᾶς τελετῆς, δηλαδή δεήσεις «διὰ τό πρὸς τό τέλος ἤδη τήν ἡμέραν εἶναι»¹²⁰ και εὐχαριστίες πρὸς τόν σταυρωθέντα Κύριο «τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἡμᾶς ἀναξήσαντι»¹²¹.

Οἱ ἀκολουθίες τῶν Ὑρῶν ἀναφερόμενες σέ ἱστορικές πραγματικότητες ἀπὸ τό βίον και τό ἔργο τοῦ Κυρίου, ἔχουν σκοπὸ νά μᾶς συνάψουν μέ «τόν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα και ἀναστάντα» Σωτῆρα Χριστό και δι' αὐτοῦ νά ἐξαγάξονται ὅλες οἱ ὥρες τῆς ζωῆς μας, ὥστε «πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα».

στ) Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ. Πρόκειται γιά ἀκολουθία πού τελεῖται μέ τή δύση τοῦ ἡλίου καί ἀποτελεῖ, κατά τόν Συμών, μαζί μέ τόν ὄρθρο καί τή θεία Λειτουργία τίς τρεῖς ἱερέες ἀκολουθίες, πού τελοῦνται καθημερινῶς ὡς «δοξολογία καί ὁμολογία» τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ καί «ἐξαιρέτως ἀρχόμενα ἀπό τοῦ θυσιαστηρίου, εἰς τὸ θυσιαστήριον δι' ἱερέως τελευτῶσαι». Ἐδῶ ἀσφαλῶς θέλει ὁ Ἅγιός μας νά ἐπισημάνει ὅτι οἱ τρεῖς αὐτές ἱερέες τελετές εἶναι οἱ βασικές ἀκολουθίες τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, καί γι' αὐτό στή συνέχεια προτρέπει τοὺς πιστοὺς νά συμμετέχουν σέ αὐτές τίς τρεῖς «ἀπαραιτήτως καθ' ἡμέραν», ἐνῶ γιά τίς λοιπές λέγει «φροντίζεν ὀπόση δύναμις»¹²².

Ἔτσι λοιπόν ἀρχίζει ἡ ἀκολουθία καί ἀφοῦ ὁ ἱερέας εὐλόγησεν ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου, «ὡς ἐν οὐρανῷ ἐνώπιον Θεοῦ», διαβάζεται τό «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...» καί ὁ 103^{ος} Ψαλμός, γνωστός ὡς «προοιμιακός», ὁ ὁποῖος, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Μάρκος, μᾶς ὑπενθυμίζει «τὴν τῶν κτισμάτων δημιουργίαν», ἐκθειάζει «τὸ ἐκάστου χρῆσιμον» καί ἀνυμνεῖ τόν Δημιουργό τῆς κτίσεως. Ἄλλωστε οἱ πιστοὶ ἔχοντας βιώσει, κατά τὴν ἡμέρα πού ἤδη ἀπέρχεται, τὴν ἀπόλαυση τῶν κτισμάτων πού ὁ Θεός τοὺς δώρισε, ὀφείλουν «τὴν ἐπ' αὐτοῖς εὐχαριστίαν ἀναπέμπειν» πρὸς τόν Δημιουργό, «τῷ κηδεμόνι τῆς ἡμετέρας ζωῆς»¹²³. Στὶς μεγάλες ἐορτές οἱ στίχοι ἀπὸ τοῦ «Ἀνοιξαντός σου τὴν χεῖρα...» καί ἐξῆς «ἄδονται παρὰ πάντων λαμπρότερον... τὴν Τριάδα δοξολογούντων, ἥτις τῶν ὄλων δημιουργός»¹²⁴.

Στὴ συνέχεια ὁ ἱερέας ἐκφωνεῖ τὰ «εἰρηνικά», τὰ ὁποῖα ὁ ἱερός Συμεὼν ὑπομνηματίζει λεπτομερῶς γιά νά ἔχουμε, ὅπως λέγει, τὴν κατάλληλη γνώση «καὶ μὴ ὡς ἔτυχε περὶ αὐτῶν διάκεισθαι». Τὰ «εἰρηνικά», πού ὀνομάζονται καί «μεγάλη ἢ μικρὰ συναπτή», εἶναι ἰκεσία τοῦ διακόνου ἢ τοῦ ἱερέα, πού λέγεται «ἐν παντὶ καιρῷ τελετῆς καὶ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας». Ἀρχίζουν μέ τὴν ἐκζήτηση τῆς εἰρήνης, «ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», πού σημαίνει «εἰρήνη μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ πάντων, καὶ χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν ἴστασθαι» κατά τὴν προσευχή. Ἡ ἀληθινὴ εἰρήνη εἶναι δῶρο Θεοῦ πού μᾶς καταλλάσσει μέ τόν Θεό καὶ μᾶς χορηγεῖ «ἐλέω τὴν σωτηρίαν». Συνεχίζουν μέ τὴν δέηση «ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου», ἢ ὁποῖα χορηγεῖται καί αὐτὴ ἀπὸ τόν Θεό καὶ ἀφορᾶ καί στήν «εὐστάθεια τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ

ἐκκλησιῶν», πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τὴν «ἐκκλησιαστικὴν βιωτὴν», καί καταλήγει στήν ὑπὲρ «τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως» ἐκζήτηση, πού σημαίνει τὴν «ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ θεοφιλεῖ πολιτείᾳ» ἐνότητα τῶν πιστῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπόμενη δέηση γίνεται «ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου... καὶ τῶν εισιόντων ἐν αὐτῷ», δηλαδή ἀφορᾶ στήν εὐταξία, στήν ἀγάπη γιά τὴν εὐπρέπεια τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, στήν μέ ὁμόνοια καὶ ἀγάπη συνάθροιση καί «τῷ προσάγειν ἐξ ὧν λαμβάνομεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ». Κατόπιν ἔρχεται ἡ μνημόνευση τοῦ ἀρχιερέα, «ὡς πηγῆς ὄντος τῆς ἱερωσύνης»· τοῦ *προεσβυτερίου*, «ὡς συνεργοῦ τῶν ἱερῶν τελετῶν· τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, «ὡς λειτουργοῦ τοῦ μυστηρίου»· παντός τοῦ κλήρου, δηλαδή τοῦ λεγόμενου κατώτερου κλήρου, «ὡς ὑπηρετοῦ τῶν ὕμνων καὶ τῆς λοιπῆς εὐταξίας», καί τέλος τοῦ λαοῦ «ὡς ἠνωμένοι τοῖς ἱερωμένοις τῇ πίστει καὶ τῷ βίῳ καὶ δι' αὐτῶν ἁγιαζόμενον». Ἐδῶ ὁ Ἅγιός μας παρατηρεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία «ἅπαντας συνάγει εἰς ἓν», κατὰ τὴν προσευχὴ τοῦ Κυρίου «ἵνα πάντες ἐν ᾧσι» (Ἰω. 17,21) καί ἐπεξηγεῖ ὅτι γι' αὐτό τὰ «εἰρηνικά» λέγονται καί «συναπτή»¹²⁵. Μαζί μέ τόν λαό ὁ ἱερέας εὐχεται καί γιά τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἄρχοντες καί τόν στρατό, ἐπειδὴ «ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγωνιζόμενοι εἰσιν», μέ τὴν προϋπόθεση ὅμως ὅτι εἶναι εὐσεβεῖς· «εὐσεβῶν μόνον τυγχανόντων». Μάλιστα ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ Ἐκκλησία μνημονεύει κατὰ τάξιν πρῶτους τοὺς ἀρχιερεῖς, ὕστερα τοὺς ἱερεῖς, κατόπιν τόν κληροκαὶ τόν λαό μαζί μέ τοὺς ἄρχοντες τόσο στὶς μυστικὲς εὐχὲς τῆς ἱερουργίας καί στὰ δίπτυχα, ὅσο καί στήν ὀπισθάμβωνο εὐχὴ. Ἡ τάξις αὐτὴ τηρεῖται, ὅπως σχολιάζει, διότι «ὁ χορηγῶν τοῦ ἁγιασμοῦ προτιμώτερος τῶν ἁγιαζομένων ἐστί· τὸ ἔλαττον γὰρ ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται». Ἡ τάξις ὁμοῦς αὐτὴ φαίνεται ὅτι στήν ἐποχὴ τοῦ ἁγίου Συμεὼν δεχόταν ἀμφισβήτηση –ὅπως ἄλλωστε καί στὴ δική μας–, κυρίως στὸν κοινωνικό χῶρο, γι' αὐτό λέγει: «Ἄλλ' οὐκ οἶδα ὅπως ἐν τισὶ τὰ τῆς τάξεως πάντῃ ἠλλοιώθη, καὶ τῶν κοσμικῶν οἱ ἱερωμένοι ἐν ἐλάττονι πολλάκις δείκνυται τάξει, οὐχ ὑφειμένης τάξεως ὄντες, ἀλλὰ καταδυναστευόμενοι, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις κἀνατῦθα περὶ τὰ θεῖα τινῶν περιφρονήσει χρωμένων». Τὶς δεήσεις ὑπὲρ τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ στρατοῦ τίς συνδέει μέ τίς εὐχὲς ὑπὲρ τῆς πόλεως· οἱ ἄρχοντες εἶναι οἱ φρουροὶ τῶν πόλεων καὶ οἱ πόλεις εἶναι ὁ τόπος διαμονῆς τῶν πι-

στών, γι' αυτό υπερευχόμεθα γιά τήν πόλη πού κατοικούμε, καί ἀπό ἀγάπη καί γιά κάθε ἄλλη πόλη καί χώρα. Ἡ εὐημερία τῶν ἀνθρώπων συνίσταται ἀπό τή σωματική υἰγεία, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς στηρίζεται στήν «εὐκρασία τῶν ἀέρων» καί «τήν εὐφορία τῶν καρπῶν τῆς γῆς», ἐξαρτᾶται ὁμως καί ἀπό «καιρούς εἰρηνικούς», ἄνευ τῶν ὁποίων ἔχουμε ταραχές, πού γίνονται «φθορᾶς πρόξενοι»· καί γιά ὅλα αὐτά ἡ Ἐκκλησία δέν παύει νά εὐχεται. Ἀλλά τό ἐνδιαφέρον της ἐκδηλώνεται καί γιά τούς εὐρισκόμενους ἐν ἀνάγκαις ἀδελφούς καί δέεται «ὑπὲρ πλεόντων... ὁδοιπορούντων... καμνόντων... κοπιώντων... αἰχμαλώτων... καί τῶν ἐν δουλείαις ὄντων». Ὅλους αὐτούς ἡ Ἐκκλησία τούς «συνάπτει» προσευχητικά καί λαμβάνει τήν ἀπαραίτητη πρόνοια γιά τή σωτηρία τους, «τὸν Θεὸν μιμουμένη»· «διὰ τοῦτο», ἐπαναλαμβάνει ὁ ἅγιός μας, «συναπτὴ αὕτη ἢ εὐχὴ λέγεται». Ἡ πρόνοια αὕτη ἐκφράζεται προσευχητικῶς ἀκόμη σαφέστερα μέ τή δέηση «Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καί διαφύλαξον...», ἡ ὁποία ἐπιβεβαιώνει καί τήν πίστη ὅτι ὁ Κύριος εἶναι «ὁ μόνος τῶν κινδυνευόντων Σωτήρ», ὁ μόνος ἐλεήμων πού «δύναται φυλάττειν ἡμᾶς τῇ χάριτι (του)». Τέλος τὰ «εἰρηνικά» κατακλείονται μέ τό ἐγκώμιο ὑπὲρ «τῆς Παναγίας ἀχράντου, υπερευλογημένης... μετὰ πάντων τῶν ἁγίων», πού ἀποτελεῖ παραδοχὴ τῆς παρουσίας της μεταξύ μας ὡς «ἀρχηγὸς τῶν ἁγίων, καί χορηγοῦ τοῦ ἁγιασμοῦ, καί κοινῆς μεσίτιδος, καί θείου ὀργάνου δι' οὗ σεσώσμεθα»· καί μέ τή δέηση «ἑαυτοὺς καί ἀλλήλους, καί πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα» ἐκφράζεται ἡ μερίμνα πού πρέπει νά ἔχουμε γιά τή σωτηρία μας καί τήν ἀγάπη γιά τούς ἄλλους, παραθέτοντας στὸν Χριστό ὅλη τὴ ζωὴ μας, δηλαδή ὅλα «τὰ διανοήματα καί ῥήματα ἡμῶν καί τὰς πράξεις καί τὰς ψυχὰς καί τὰ σώματα». Στὴ δέηση αὕτη ὁ λαὸς ἀπαντᾷ «Σοί, Κύριε», πού σημαίνει «σοὶ ἑαυτοὺς, Χριστὲ ὁ Θεός, παρατίθεμεν». Οἱ αἰτήσεις τῶν «εἰρηνικῶν» καταλήγουν στήν ἐκφώνηση τοῦ ἱερέα «Ὅτι πρέπει σοὶ πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις...», ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Συμεών, εἶναι λόγος «θεολογικὸς καί δοξαστικὸς» καί συνάμα ἐπιβεβαιωτικὸς «τῶν προειρημένων, καί μαρτυρῶν ὡς ταῦτα ἔσται ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ»¹²⁶.

Στὴ συνέχεια ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγνωση καί ἄλλων ψαλμῶν, τοῦ λεγόμενου «καθίσματος τοῦ Ψαλτηρίου», ὅπως καί στὸν ὄρθρο, μέ τρόπο ὥστε κάθε

ἐβδομάδα ὅλη «ἢ τοῦ Ψαλτῆρος βίβλος εἰς ὕμνους Θεοῦ ἀποτεταγμένη τελεσθεῖη»¹²⁷. Ὅταν εἶναι ἡμέρα ἐορτῆς, «οἱ τρεῖς πρώτοι ψαλμοὶ ἄδονται», σημειώνει ὁ Συμεών, καί προχωρεῖ σὲ ἐνδιαφέροντα χριστολογικὸ σχολιασμό τους, λέγοντας ὅτι ἀναφέρονται «εἰς τὸν Κύριον ἐξαιρέτως». Γιά παράδειγμα ὁ «μακάριος ἀνήρ», τοῦ πρώτου στίχου τοῦ 1ου Ψαλμοῦ, εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας Κύριος, ὁ «μόνος ὄντως μακάριος ἀνὴρ», ὁ ὁποῖος «ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησε... καί καρπὸν πολὺν δέδωκε» σὲ ὅσους πιστεύουν σ' αὐτόν· εἶναι ὁ «ἰσχυρὸς ποιμὴν», πού ὁμως εἶναι πολλοὶ «οἱ θλίβοντες, καί διαλοιδροούμενοι καί διώκοντες αὐτόν, οἱ καὶ σταυρῷ αὐτόν ἐθανάτωσαν». Ἐκεῖνος ὁμως «πάσχων σαρκί, ἀπαθῆς ὢν τῇ θεότητι... ἐκοιμήθη θανάτων, ἀλλ' ὡς ὑπνῶν ἐξεγήγερται», γι' αὐτό καί ὁ ψαλμωδός, ὑμνώντας τον λέγει «Ἀνάστα καὶ σῶσόν με, ὁ Θεός· ὅτι σὺ πάντας ἐχθροὺς συνέτριψας»¹²⁸.

Ἀκολουθεῖ ἡ ψαλμωδία τοῦ «Κύριε ἐκέκραξα...» (Ψαλμ. 140^{ος}), οἱ στίχοι τοῦ ὁποίου προσάγονται «ὡς θυμίαμα νοητόν», ἐνῶ συγχρόνως προσκομίζεται ἀπὸ τὸν ἱερέα καί τό «αἰσθητὸ θυμίαμα», τό ὁποῖο πληροῖ ὄλο τό ναὸ «εἰς δόξαν Θεοῦ καί ἡμέτερον ἁγιασμόν»¹²⁹. Ἐπονται «τροπάρια ἢ ἰδιόμελα» πού ψάλλονται μετὰ ἀπὸ στίχους τοῦ ψαλτηρίου, δέκα κατὰ τίς Κυριακές, «διὰ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ τέλειον»· ὁπῶ κατὰ τίς ἐορτές, γιά τὴν ὄγδοη καί ἀκατάπαυστη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν «ἔσονται οἱ τοῦ Θεοῦ... σὺν Χριστῷ»· καί ἕξι κατὰ τίς καθημερινές γιά τὴν ὑπέρβαση τῶν πέντε αἰσθήσεων καθὼς ἐπίσης καί γιά τὴ διπλὴ ἀναφορά στήν ἁγία Τριάδα. Τὸν τελευταῖο στίχο «Ὅτι ἐκραταιώθη τὸ ἔλεος...» καί τό τροπάριο πού ἀκολουθεῖ ψάλλουν ἀπὸ κοινοῦ οἱ χοροὶ «τὴν συμφωνίαν δηλοῦντες, καί τὴν διὰ τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου παντὸς ἔνωσιν»· ἀπὸ κοινοῦ ψάλλουν τό «Δοξαστικόν» καί τό «Θεοτοκίον»¹³⁰.

Κατόπιν λαμβάνει χώρα ἡ εἴσοδος, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἱερέας ἐξέρχεται ἀπὸ τό θυσιαστήριο «ἀσκεπῆς μετὰ θυμιατοῦ τε καὶ θυμιάματος», στέκεται στό μέσο τοῦ ναοῦ «κλίνων καὶ εὐχόμενος, καὶ ἀνιστάμενος καὶ σφραγίζων τῇ χειρὶ καὶ τῷ θυμιάματι... καὶ ἐκβοῶν Σοφία ὀρθοί... ἢ ἀνυψῶν τὸ Εὐαγγέλιον, εἰ Εὐαγγελίου εἴσοδος ἔστι» καί ἐπανερχεται στό θυσιαστήριο. Τί δηλώνουν ὅλα αὐτά, μᾶς ἀναφέρει ὁ ἅγιος Συμεών μέ μία ὠραία

χριστολογική και σωτηριολογική έρμηνεία, ή όποια, όπως λέγει, ισχύει για τίς «εισόδους» όλων τών ιερών Άκολουθιών: Ἡ ἔξοδος τοῦ ιερέα από τό θυσιαστήριο δηλώνει τήν κατά τήν ένανθρώπιση «κατάβασιν Χριστοῦ καί ταπείνωσιν»· ή άμφοφορία τοῦ ιερέα φανερώνει τή θεία σάρκωση· ή στάση του στό μέσο τοῦ ναοῦ όμολογεῖ «τό μέσον τῆς γῆς σταυρωθῆναι ὑπέρ ἡμῶν καί άποθανεῖν, καί εἰς ἄδου κατελθεῖν τόν Σωτήρα»· τό θυμίαμα άπεικονίζει «τήν άγιαν αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) ψυχήν καί ζωήν» καί τό Εὐαγγέλιον, αὐτόν τόν ἴδιο τόν Κύριο· ή κλίση καί άνόρθωση τῆς κεφαλῆς τοῦ ιερέα δείχνει ότι «αὐτός ἡμῖν συγκατέβη, καί ότι άνέστη καί ἡμᾶς συνήγειρε», αὐτό δέ κηρύσσεται λέγοντας τό «Σοφία, όρθοί» καί έκτυπώνοντας τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ μέ τό θυμίαμα ή τήν άνύψωση τοῦ Εὐαγγελίου· τέλος ή εἴσοδος τοῦ ιερέα στό θυσιαστήριο παραπέμπει στήν Άνάληψη τοῦ Σωτήρος στους οὐρανοῦς, στους όποιους «έπανῆλθε μεθ' ἧς προσεῖληφε σαρκός, τήν ὑπέρ ἡμῶν άνενέγκας θυσίαν, δι' έαυτοῦ καί ἡμᾶς άνυψώσας καί άγιάσας»¹³¹. Άναφερόμενος έπιπλέον στήν «εἴσοδο» τοῦ έσπερινοῦ τών Σαββάτων, τών έορτῶν καί τῆς άνάμνησης τών άγίων, λέγει ότι τών Σαββάτων σημαίνει ιδιαιτέρως «τήν εἰς ἄδου κάθοδον καί άνάστασιν»· τών έορτῶν, δείχνει ότι ό Σωτήρας «τό έορταζόμενον μυστήριον έκτετέλεκε»· καί τών άγίων, φανερώνει ότι ό άναληφθεῖς στους οὐρανοῦς Κύριος τίς ψυχές τών άγίων «μεθ' έαυτοῦ λαβῶν ἔχει, καί άναστήσει τοῖς σώμασιν, ως ἂν καί όλοτελεῖς πάντοτε ἔχει μεθ' έαυτοῦ»¹³². Καί ό άγιος Μᾶρκος τῆς Ἐφέσου μέ πολύ συνοπτικό τρόπο σημειώνει άπλῶς ότι ή «εἴσοδος» δηλώνει «τήν τοῦ Σωτήρος έν σαρκί παρουσίαν έπί τόν κόσμον»¹³³.

Μετά τήν «εἴσοδο», ψάλλεται τό «Φῶς ἰλαρόν...», «ἀρχαῖος καί άρμόδιος πρὸς τήν έσπέραν» ὕμνος¹³⁴, καί εὐθύς άμέσως «λαμπρῶς τό προκείμενον ἄδεται»· πρόκειται για ψαλμικό στίχο πού «έκδιδάσκει τὰ περι τῆς ἡμέρας». Συγκεκριμένα ό Συμεών άναφέρει ότι «προκείμενα λέγεται, ως τών έορτῶν καί τών έπερχομένων ἡμερῶν προοίμια»¹³⁵. Ἔτσι, τό Σάββατο έσπέρας, για τήν άνάμνηση τῆς Άναστάσεως, ψάλλεται «Ὁ Κύριος έβασίλευσε...» διακηρύσσοντας ότι ό Άναστάς Κύριος «νένικηκε καί έβασίλευσε κατά τοῦ θανάτου» καί «εὐπρέπειαν τήν άφθαρσίαν τῆς φύσεως

ἡμῶν ένεδύσατο». Τήν Κυριακή έσπέρας, για τήν άνάμνηση τών άγίων άγγέλων, ψάλλεται τό «Ἴδου δὴ εὐλογεῖτε τόν Κύριον...» δείχνοντας ότι ως «δοῦλοι αὐτοῦ» τόν δοξολογοῦμε άκατάπαυστα όπως οἱ άγγελοι. Τῆ Δευτέρα έσπέρας, για τήν άνάμνηση τοῦ Προδρομοῦ, ψάλλεται τό «Κύριος εἰσακούσεται μου...» ως κραυγή μετάνοιας, σύμφωνα μέ «τόν αὐτῆς κήρυκα Πρόδρομον». Τήν Τρίτη, για τήν άνάμνηση τοῦ θείου πάθους, ψάλλεται «Τὸ ἔλεός σου, κύριε...» ως έκζήτηση τῆς βοήθειας «ἀπό τοῦ σωτηρίου πάθους» καί τοῦ θείου έλέους «διὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ». Τήν Τετάρτη, για τήν άνάμνηση τών άγίων Άποστόλων, ψάλλεται τό «Ὁ Θεός έν τῷ όνόματί σου σῶσον με...», έπειδή «έν όνόματι Κυρίου σεσώσμεθα» διά τών άγίων Άποστόλων, οἱ όποιοι άνεδείχθησαν θεῖοι κήρυκες, «τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος... καί τόν λόγον βεβαιοῦντος, ως γέγραπται». Τήν Πέμπτη, για τήν άνάμνηση τοῦ Σταυροῦ, ψάλλεται τό «Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου...», ως «προάνυμνησις» τῆς μεγάλης βοήθειας τοῦ Σταυροῦ καί τοῦ «έν σαρκί σταυρωθέντος... τοῦ ποιήσαντος τόν οὐρανόν καί τήν γῆν». Τήν Παρασκευή, για τήν άνάμνηση τών κεκοιμημένων, ψάλλεται τό «Ὁ Θεός άντίληπτωρ μου εἶ...», έπειδή «καί τοῖς άγίοις ό Θεός άντίληψις γέγονε, καί τοῖς άπελθοῦσι δέ αὐτός έστιν ἔλεος, προφθάνων εἰς σωτηρίαν». Καί τέλος τίς ἡμέρες τών νηστειῶν άντί «προκείμενου» ψάλλεται τό «Άλληλούια», τό όποιο, όπως καί άλλοῦ ἔχει διατυπώσει, σημαίνει «αἶνεσιν Θεοῦ καί επιδημίαν Θεοῦ· καί τό ό “Κύριος ἔρχεται”»¹³⁶.

Άκολουθεῖ «έκτενης δέησις» από τόν ιερέα, ή όποια περιλαμβάνει, έκτός τών ὄσων ἤδη άναφέραμε στά ειρηνικά, καί αίτήσεις για τήν έσπέρα καί τήν έπερχόμενη νύκτα, ὥστε νά εἶναι «άναμάρτητος καί ειρηνική» καί νά ἔχουμε ὄδηγό καί φύλακα τών ψυχῶν καί τών σωμάτων μας «άγγελον ειρήνης». Ἐπιπλέον γίνεται δέηση για «συγγνώμην καί άφεσιν τών άμαρτημάτων» μας, για τά «κάλλιστα καί συμφέροντα ἡμῖν», για τό ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς μας νά εἶναι «έν μετανοία» καί για τά τέλη τῆς ζωῆς μας νά εἶναι χριστιανικά, «πιστά τε καί άγια... καί ειρηνικά», ὥστε νά βρεθοῦμε ένώπιον τοῦ Χριστοῦ «εὐαπολόγητοι». Κατόπιν ό ιερέας λέγει τήν «έκφώνηση», ειρηνεύει τούς πάντας καί τούς καλεῖ «κλῖναι τὰς κεφαλὰς εἰς σχῆμα

δουλείας και ίκεσίας» και διαβάξει τήν εὐχή «Κύριε ὁ Θεός, ὁ κλίνας οὐρανοῦς...» ἡ ἀνάγνωσις τῆς εὐχῆς γίνεται «εὐλαβῶς καὶ μετὰ σιγῆς», φανερόντας τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν πού ἔχει ὁ ἱερέας, «συστελλόμενος καὶ ἀγωνιῶν ἐν τῷ πρὸς Θεὸν ὀμιλεῖν καὶ μεσιτεύειν». Ἡ εὐχή κατακλείεται μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Ἐἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου εὐλογημένον», καὶ τὰ λοιπά»¹³⁷.

Στὴ συνέχεια, ἀναφέρει ὁ Συμεών, «ἐκτελεῖται τὰ τῆς λιτῆς». Πρόκειται γιὰ μικρὴ τελετὴ, πού γίνεται στό νάρθηκα «κατά τὰ Σάββατα καὶ ἐν ἑορταῖς». Ἡ μετάβασις στόν νάρθηκα λαμβάνει μορφή μικρῆς λιτανείας ψαλλομένων τῶν τροπαρίων τῆς λιτῆς, γι' αὐτό ὁ ἱερός ὑπομνηματιστής μᾶς δίδει καὶ τὸν ὀρισμὸν: «Λιτανεία δὲ ἐστὶ παράκλησις πρὸς Θεὸν καὶ ἰκεσία κοινὴ καὶ δι' ὀργὴν ἐπιφερομένην, καὶ χάριν εὐχαριστίας ὑπὲρ ἀγαθῶν δωρηθέντων». Ἡ μετάβασις στόν χώρον τοῦ νάρθηκα συμβολίζει ὅτι ὁ Κύριος γιὰ τὴ σωτηρία μας κατήλθε «εἰς τὴν ἡμῶν ἐσχατιάν» καὶ ὅτι ἡμεῖς, ὄντας ἀνάξιοι «ἀτενίσαι εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ», στεκόμαστε μπροστά στίς θύρας τοῦ ναοῦ «ὡς πρὸ τῶν οὐρανίων πυλῶν» καὶ ἰκετεύουμε «τὸν τὴν Ἐδὲμ ἡμῖν καὶ τὸν οὐρανὸν ἐκδυσωπεῖν ἀνοιγῆναι»¹³⁸. Μετὰ τὰ τροπάρια ὁ ἱερέας «τὰς εἰθισμένας εὐχὰς ποιεῖται ὑπὲρ τοῦ λαοῦ παντός» κ.λπ., καὶ συνεχίζει ὑπερευχόμενος στόν ἀγαθὸ καὶ φιλόνητρο Θεὸ «ἐπακούσαι... καὶ πᾶσι γενέσθαι ἰλεών τε καὶ εὐμενῆ, καὶ τὸν ἔλεον αὐτοῦ καταπέμψαι». Ἐπιπλέον ἐπικαλεῖται τὸν «πολύελοιον Δεσπότην καὶ Θεὸν ἡμῶν Χριστόν», τίς πρεσβεῖες τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων, γιὰ νὰ γίνουν οἱ δεήσεις μας εὐπρόσδεκτες, νὰ δοθῆ ἄφεσις στίς ἁμαρτίες μας, εἰρηνικὴ ζωὴ καὶ νὰ σωθῆ ὁλος ὁ κόσμος καὶ ἡμεῖς»¹³⁹.

Μετὰ τὴν τελευταία αὐτὴ εὐχὴ τῆς λιτῆς, ὁ ἱερέας εἰσέρχεται ἀπὸ τὴ «βασιλικὴ πύλη» στόν ναὸ «προπορευομένων λαμπάδων... εἰς τύπον τοῦ θείου φωτός καὶ τῶν ἁγίων», συμβολίζοντας τὴν εἰσοδὸν μας στόν οὐρανὸν· ψάλλονται τὰ «Ἀπόστιχα» τροπάρια, τὸ «Δόξα... καὶ νῦν» καὶ εὐθύς ἀπὸ τὸν προεστῶτα ἀπαγγέλεται τὸ «Νῦν ἀπολύεις...». Ἐρμηνεύοντας ὁ Συμεών τὴν εὐχὴ αὐτὴ τοῦ ὁμωνύμου τοῦ Συμεών τοῦ Θεοδόχου, σημειώνει τὸ παράλληλο ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετο πού ὑφίσταται μεταξὺ τῆς αἰτήσεως τοῦ Συμεών καὶ τῆς δικῆς μας: Ὁ μὲν Συμεών ζητεῖ τὴν «ἀπόλυσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῆς σαρκός» του, ἀφοῦ ἀξιόθηκε νὰ δεῖ τὸν

ἴδιο τὸν Σωτῆρα Θεό, ἡμεῖς ζητοῦμε τὴν «ἀπόλυσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν παθῶν, καὶ τῶν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ πειρασμῶν, καὶ τῶν διπλῶν νοσημάτων ψυχῆς ὁμοῦ τε καὶ σώματος»¹⁴⁰.

Κατόπιν γίνεται ἡ ἀνάγνωσις τοῦ «Τρισαγίου», τοῦ «Πάτερ ἡμῶν...», ψάλλεται τὸ τροπάριον τῆς ἑορτῆς καὶ ἀντὶ «Θεοτοκίου» τὸ «Ἐορτοκε Παρθένε...» μετὰ μέλους γεγονωτέρου»¹⁴¹, ἐνῶ ὁ ἱερέας θυμιᾷ «κύκλωθεν ἐν σταυρικῷ τύπῳ» τοὺς πέντε ἄρτους, πού ἔχουν παρατεθεῖ σὲ εἰδικὸν τραπέζι «οὐχ ὡς ἄγια... μᾶλλον δὲ ὡς προαγιαζῶν αὐτὰ τῷ σταυρῷ καὶ τῷ θυμιάματι», γι' αὐτὸ κατὰ τὴ θυμίαση ὁ ἱερέας δὲν κλίνει τὴν κεφαλὴ ἀλλὰ ἴσταται... καὶ εὐλογεῖ αὐτούς (τοὺς πέντε ἄρτους) σταυροειδῶς» μετὰ τὸ χεῖρ του, δείχνοντας ὅτι «ὁ Χριστὸς τοῦτο ἔπραξε». Στὴ συνέχεια εὐλογεῖ τὸν σῖτον, τὸν οἶνον, καὶ τὸ ἔλαιον, εὐχόμενος νὰ πληθαίνει αὐτὰ ὁ Κύριος «εἰς τὸν κόσμον πάντοτε», ψάλλεται τὸ «Ἐἴη τὸ ὄνομα Κυρίου...» καὶ γίνεται ἡ ἀπόλυσις. Οἱ ἁγιασμένοι ἄρτοι καὶ οἶνος μεταδίδονται σὲ ὅλους τοὺς παρόντες «ὡς μεταδοτικὰ χαρισμάτων, ἰασεῶν τε καὶ ἄλλων δώρων πολλῶν»¹⁴².

Ὁ ὑπομνηματισμὸς τοῦ ὁσίου Συμεών ἐπιβεβαιώνει γιὰ μιά ἀκόμη φορὰ τὴν χριστολογικὴ καὶ σωτηριολογικὴ προοπτικὴ μετὰ τὴν ὁποία ὁ Ἅγιος προσεγγίζει τὰ ἱερά λειτουργικὰ κείμενα, ὥστε μετὰ τὴν ἐρμηνεία του νὰ δίδεται ἡ βεβαιότητα ὅτι τὸ ἔργο τῆς οἰκονομίας τῆς σωτηρίας τῶν πιστῶν παρέχεται σὲ κάθε ἱερά τελετὴ καὶ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ὁ ἐνανθρωπήσας Κύριος συνεχίζει τὸ λυτρωτικὸ τοῦ ἔργου μέσα ἀπὸ τίς ἱερέας ἀκολουθίες.

Ἔτσι ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὅπως ἄλλωστε καὶ τοῦ ὄρθρου καὶ τῶν ἄλλων τοῦ νυκθημέρου, δίνει τὴ δυνατότητα στοὺς πιστοὺς νὰ ἐντυφῆσουν σὲ θέματα πού ἀναφέρουν τὰ ἱερά κείμενα, ὅπως ἡ δημιουργία, ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ πτώσις, ἡ σωτηρία πού δώρισε ὁ σαρκωθεὶς θεάνθρωπος Χριστός, καὶ προσευχητικὰ νὰ αἰσθανθοῦν μέσα στό λειτουργικὸ παρόν τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς βασιλείας του· «διὰ τῶν μυστηρίων καὶ ἀοράτως μεθ' ἡμῶν ἔσται (ὁ Χριστός)... καὶ κοινωνοὶ ὄμμεν αὐτοῦ, νῦν τε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ μετέχωμεν πάντες, ὅτι τοῦτο ἡγάπησε»¹⁴³.

ζ) Ἡ Ἀκολουθία τῶν Ἀποδείπνων. Ὁ ὑπομνηματισμὸς τῶν δύο Πατέρων στίς ἀκολουθίες τῶν

Ἀποδείπνων εἶναι σχετικὰ σύντομος, μάλιστα τοῦ ὀσίου Συμεῶν εἶναι σχεδόν ἐπιγραμματικός, διότι, ὅπως λέγει, ἔχει ἤδη ἐρμηνεύσει τίς περισσότερες ἀπό τίς εὐχές σέ προηγούμενες ἀκολουθίες· «καί οὐ χρὴ πλατύτερον λέγειν, ἐπεὶ περὶ καὶ τὰ περὶ τῶν εὐχῶν σχεδὸν ἀπασῶν ἠρμηνεύσαμεν»¹⁴⁴. Πρόκειται γιὰ «ἀπόδειπνον ὕμνον», ὁ ὁποῖος τελεῖται πρὶν τὴν κατάκλιση γιὰ τὸν νυκτερινὸ ὕπνο καὶ «τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σαρκίου»¹⁴⁵ καὶ μετὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ «τὴν ἐν ἑσπέρῳ τροφήν» ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τῶν κοινοβίων, τοὺς «κοσμικοὺς ἱερεῖς» καὶ τοὺς «εὐλαβεῖς λαϊκοὺς»¹⁴⁶ καὶ ἀναφέρεται ὡς εὐχαριστία στὸν Θεό, ἐπειδὴ «εἰς ἀνάπαυσιν κατηντήσαμεν ἐκ τοῦ κόπου, καὶ τὴν ἀπαρχὴν αὐτῶ (τῷ Θεῷ) τῆς νυκτὸς προσάγομεν, αἰτούμενοι πᾶσαν ἔχειν εἰρηνικήν, καὶ ἵνα ἐν εἰρήνῃ ὑπνώσαντες ἀναστῶμεν, ἰδόντες πάλιν τὸ φῶς». Στὸ σημεῖο αὐτὸ βλέπουμε ὅτι ὁ ἅγιος Συμεῶν συνδέει τὸν ὕπνο καὶ τὴν ἀφύπνηση μὲ τὸ θάνατο καὶ τὴ μέλλουσα ἀνάσταση καὶ τὴ μετάβασή μας ἀπὸ τὴ νύκτα στὸ φῶς τῆς ἡμέρας μὲ «τὴν ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ τούτου καὶ ταραχῶδους βίου πρὸς τὴν ἀνέσπερον ἐκείνην ἡμέραν καὶ ζωὴν μεταβίωσιν»¹⁴⁷, δηλαδή, μὲ ἀφορμὴ τὴ θεματολογία τοῦ «ἀποδείπνου», θέλει γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ νὰ προσανατολίσει τοὺς πιστοὺς πρὸς τὰ ἔσχατα, ὑπενθυμίζοντας ἀφ' ἐνός τὰ πρόσκαιρα, μάταια καὶ ψευδῆ τοῦ παρόντος βίου, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἀληθῆ καὶ αἰώνια ἀγαθὰ τῆς μέλλουσας ζωῆς, στὰ ὁποῖα ὅλοι ἔχουμε κληθεῖ νὰ συμμετέχουμε καὶ γι' αὐτὸ ἀποτελοῦν καὶ μόνιμο αἶτημα ὅλων τῶν προσευχῶν μας.

Ὁ «ἀπόδειπνος ὕμνος» μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἔλαβε μορφή «μακρότερου καὶ ἐλάττονος (ὕμνου) ὡς πρὸς τὰς ἡμέρας», ὅπως σημειώνει ὁ Μάρκος Ἐφέσου· ἔτσι ἔχουμε τὴν ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἀποδείπνου, πού ψάλλεται τίς ἡμέρες τῆς νηστείας τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καὶ τοῦ μικροῦ ἀποδείπνου, πού τελεῖται καθημερινῶς¹⁴⁸. Τὸ μεγάλο ἀπόδειπνο, κατὰ τὸν Συμεῶν, διαιρεῖται «εἰς τρεῖς μοίρας», δηλαδή σέ τρία μέρη, «εἰς τύπον τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἐξιλέωσιν»¹⁴⁹, χωρὶς ὅμως νὰ διευκρινίζει ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ μέρη· προφανῶς πρόκειται γιὰ τοὺς ψαλμούς, τὰ τροπάρια καὶ τίς εὐχές, πού ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενο τῆς ἀκολουθίας, ὅπως τὸ καταγράφει ὁ ἅγιος Μάρκος. Μετὰ τὴ συνήθη ἑναρξη τῆς ἀκο-

λουθίας διαβάζονται οἱ ψαλμοί, οἱ ὁποῖοι ἐκδιπλώνονται σέ τέσσερις τριάδες καὶ ἀναφέρονται σέ θέματα σχετικὰ μὲ τὸν «ἀπόδειπνον ὕμνον»· ὁ ἅγιος τῆς Ἐφέσου δίνει τὸ στίγμα αὐτῶν τῶν θεμάτων μὲ τὴν ἐπιλογή τοῦ πλέον ἀντιπροσωπευτικοῦ στίχου ἀπὸ κάθε ψαλμό. Ἔτσι ἀπὸ τὸν πρῶτο Ψαλμό (4^ο) τῆς πρώτης τριάδας σημειώνει τὸ στίχο «Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, καὶ ὑπνώσω...», ἀπὸ τὸν δεύτερο Ψαλμό (16^ο) τὸν στίχο «... λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω» καὶ ἀπὸ τὸν τρίτο Ψαλμό (12^ο) τὸν στίχο «Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον...». Ἡ ἴδια ἐπιλογή γίνεται καὶ ἀπὸ τὴν δευτέρη τριάδα ὕμνων: «... δίδαξόν με, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ μου, καὶ σὲ ὑπέμεινα ὅλην τὴν ἡμέραν» (Ψαλμ. 24^ο), «Εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου...» (Ψαλμ. 30^ο) –σχολιάζοντας δὲ τὸ στίχο αὐτὸ ὁ ἅγιός μας λέγει ὅτι «μίμημα γάρ τι τοῦ θανάτου ὁ ὕπνος»– καὶ «Οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ...» (Ψαλμ. 90^ο). Στὴ συνέχεια ψάλλονται στίχοι, ἀπὸ τὸ τρίτο καὶ ἕνατο κεφάλαιο τοῦ προφήτη Ἡσαΐα, μὲ τὸ ἐφύμνιο «ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός», οἱ ὁποῖοι συμβάλλουν «κατὰ τῆς τῶν δαιμόνων ἐνεργείας», πού ἰδιαίτερα ἐπιδεικνύεται τὴ νύκτα. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγνωση τροπαρίων, τὸ τρισάγιον, τὸ «Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν...» κ.ά. καὶ ἀρχίζει ἡ τρίτη τριάδα, ὅπου στὴ θέση τοῦ τρίτου ψαλμοῦ ὑπάρχει ἡ προσευχὴ τοῦ βασιλέα Μανασσῆ «Κύριε παντοκράτωρ...», ἡ ὁποία δίνει ἀφορμὴ «μετανοίας καὶ κατανύξεως». Οἱ δύο Ψαλμοὶ αὐτῆς τῆς τριάδας εἶναι ὁ 50^ο, τὸν ὁποῖο δὲν πρέπει νὰ παραλείψουμε ὡς «μετανοίας διδακτικόν», καὶ ὁ 101^ο Ψαλμὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖο ὁ ἅγιος Μάρκος ἐπιλέγει τὸν στίχο «...ἐγενήθην ὡς νυκτοκόραξ ἐν οἰκοπέδῳ· ἠγρύπνησα καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος» γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴ θεματολογία τῆς ἀκολουθίας· καὶ ἔπεται ἡ τέταρτη τριάδα μὲ τοὺς Ψαλμούς 69^ο καὶ 142^ο, στὴ θέση δὲ τοῦ τρίτου Ψαλμοῦ βρίσκεται ἡ «Δοξολογία». Ἡ ἐπιλογή τῶν ψαλμικῶν στίχων ἐκ μέρους τοῦ ἁγίου Μάρκου εἶναι, ὅπως ἀναφέραμε, ἐνδεικτικὴ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀκολουθίας τῶν ἀποδείπνων καὶ συμφωνεῖ ἀπόλυτα μὲ τὰ ὅσα ἀναφέρει σχετικὰ ὁ ἅγιος Συμεῶν, πού ἤδη καταγράψαμε· μάλιστα ὁ Συμεῶν ἑναργέστατα χαρακτηρίζει

τούς ψαλμούς και τίς ευχές τῶν ἀποδείπνων ὡς δηλωτικά «κατανύξεως και ἔξομολογήσεως, και περι ἀφέσεως και αἰτήσεως ἰλασμοῦ, και τὸ διελθεῖν τὴν νύκτα εἰρηνικῶς ἀφαντάστως, ἀμολύντως τε και ἀνενοχλήτως, και διαναστῆναι καλῶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ μεσονυκτίου και τοῦ ὄρθρου προσευχῆς ἐν κατανύξει και προθυμίᾳ»¹⁵⁰. Τὰ ὑπόλοιπα τῆς ἀκολουθίας τοῦ μεγάλου ἀποδείπνου ἀντιπαρέρχεται ὁ ἅγιος Μάρκος λέγοντας «και μετὰ αὐτὴν (τὴν δοξολογίαν) ἅπαντα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὄν και ἐν ἀρχῇ τῆς ἡμέρας, τροπάρια τε και εὐχαί, και ἡ συνήθης ἀπόλυσις»¹⁵¹.

Ὡς πρὸς τὸ μικρὸ ἀπόδειπνο, ὁ ὅσιος Συμεὼν ἀναφέρει ὅτι εἶναι «συνοπτικώτερον, και καθ' ἡμέραν ἐστὶ λεγόμενον» και περιλαμβάνει τρεῖς ψαλμούς «διὰ τὴν Τριάδα», τοὺς 50^ο, 69^ο και 142^ο, πού θεωρεῖ ὅτι εἶναι «οἱ καιριώτατοι τοῦ μεγάλου (ἀποδείπνου)», τὸ σύμβολο τῆς Πίστεως «διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς εὐσεβείας» και τὸ «Ἄξιόν ἐστι...» «διὰ τὴν τοῦ Λόγου σάρκωσιν, και τὴν τῆς Θεοτόκου μεσιτείαν». Εἶναι ἀναγκαῖο, σημειώνει, νὰ ἐπικαλούμεθα, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Πατέρων, τίς πρεσβεῖες τῆς Θεοτόκου, τῶν ἀγγέλων και τῶν ἁγίων, οἱ ὅποιοι ἔχουν παρησία ὡς «ἐγγίζοντες Θεῷ». Ἀκολουθεῖ «ἡ προσευχὴ τοῦ Τρισαγίου», ἡ ὁποία, ὅπως ἀνέφερε και στὴν ἀκολουθία του Μεσονυκτικοῦ, εἶναι «ἀρχὴ και μέση και τελείωσις» κάθε ἱερᾶς τελετῆς, τὸ «Κύριε ἐλέησον» σαράντα φορὲς και ἔπονται ἡ εὐχὴ πρὸς τὴν Θεοτόκο, τὸ «Ἄσπιλε, ἀμόλυντε...», μετὰ τὴν ὁποία εὐχόμεθα «ὑπὲρ ἀπάντων, τῶν τε ἐν τῷ παρόντι, και τῷ τῆς ζωῆς ἡμῶν τέλει, και τῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἀγαθῶν» και ἡ ἀντίστοιχη πρὸς τὸν Κύριο εὐχὴ «Καὶ δὸς ἡμῖν, Δέσποτα...»¹⁵².

Ὅλα τὰ ἀναφερθέντα ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τῶν ἀποδείπνων, ἐπισημαίνει ὁ Συμεὼν, ἀποτελοῦν τὸ «σύνηθες και τετυπωμένον» και εἶναι ἀναγκαῖο νὰ τηροῦνται «διὰ τὴν τάξιν και τὸ ἀσκανδάλιστον»· ἡ προθυμία ὁμως κάποιων τούσ ὀδηγεῖ νὰ προσθέτουν «και ἕτερα τίνα» στὴν ἀκολουθία χάριν κατανύξεως και ἀσκήσεως, ὅπως διάφορους κανόνες, τὴν ἀκολουθία τοῦ ἀκαθίστου κ.ἄ., πού ὀψωδῆποτε δίδουν «μερίζονα μισθόν... κατὰ τὸν κόπον» τους, μετὰ τὴν προϋπόθεση ὁμως ὅτι γίνονται μετὰ «πατρικὴ ἄδεια» εἴτε «κελλικῶς», εἴτε «μετὰ μαθητῶν οικειῶν», εἴτε «μετὰ ἀδελφῶν συμπροθυμουμένων». Ὑπογραμμίζει ὁμως ὅτι αὐτὲς οἱ

προσθήκες ἔγκεινται στὴν προαίρεση και τὴν προθυμία κάποιων, πρᾶγμα πού δὲν ἀναιρεῖ τὴν ὑποχρέωση τῆς τέλεσης τῆς κανονικῆς ἀκολουθίας, ἐκτός ἀπὸ μεγάλη ἀνάγκη και ἀσθένεια· στὴν περίπτωση ὁμως αὐτὴ συνιστᾶ τὴν «κατὰ νοῦν προσευχὴν», ἡ ὁποία εἶναι «ἀναγκαιοτάτη» και γιὰ τοὺς «ἐν περιστάσει και ἀνάγκη χρῆσιμος». Ἀκόμη και ἂν κάποιος λόγῳ ἀδυναμίας δὲν ἀκολουθήσει τίς συνήθεις ἱερὲς τελετὲς τοῦ νυχθημέρου, ἀλλὰ προσπαθήσει ἔστω και «ἐν ὀλίγῳ και βραχυτάτῳ», ὁ Θεὸς και αὐτούς «διὰ τὴν ἀσθένειαν οἰκτειρήσει» και θὰ δεχθεῖ «σὺν ἐκείνοις ταχθῆναι». Διότι ὁ Κύριος, ὄντας ἀγαθὸς και φιλόφρων, ζητεῖ μιὰ μικρὴ μόνον ἀφορμὴ ἐκ μέρους μας και τότε «αὐτὸς τὸ πᾶν ἐκπληρῶν, ἡμᾶς σώζει, και τοῖς αὐτοῦ συντάπτει δούλοις ὡς ὑπεράγαθος»¹⁵³.

Ἐπιλεγόμενα

Οἱ συμβολικὲς ἐρμηνεῖες τῶν δύο ὑπομνηματιστῶν μας δὲν πρέπει νὰ γίνονται ἀντιληπτές ὡς στεῖρος ὀρθολογιστικὸς σχολιασμὸς γιὰ τὴν κατανόηση ἀπούσας πραγματικότητας, ἀλλὰ ὡς ὑπόμνηση μιᾶς πραγματικότητας πού εἶναι παρούσα ἀλλὰ δὲν τὴ βλέπουμε, «πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλέπομένων» (Ἐβρ. 11,1), τὴν πιστεύουμε ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἀγγίξουμε. Τὰ σύμβολα στὴ θεία Λατρεία ἀνάγουν ἀπὸ τὰ ὄρατά στὰ ἀόρατα, ἀπὸ τὸ γράμμα στὸ πνεῦμα, ἀπὸ τὸν τύπο στὴν ἀλήθεια, και φέρνουν τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ ἐνεργὸ στὴν παρούσα πραγματικότητα. Ἄλλωστε αὐτὴ τὴν παράδοση τῆς συμβολικῆς ἐρμηνείας παρέλαβαν οἱ δύο βυζαντινοὶ Πατέρες ἀπὸ τὰ ἀρεοπαγητικά συγγράμματα και κυρίως ἀπὸ τὸν Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴ, και γι' αὐτὸ ὁ Συμεὼν ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ Ἐκκλησία διδάσκει «διὰ συμβόλων ἱερῶν... τὰ ὑπὲρ ἔνοιαν»¹⁵⁴ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα τελοῦνται «ἄνω τε και κάτω», δηλαδή στὴν οὐράνια και ἐπίγεια Ἐκκλησία· «ἐκεῖ μὲν χωρὶς συμβόλων τινῶν, ἐνταῦθα δὲ διὰ συμβόλων»¹⁵⁵. Ἡ ἀναγωγή ἀπὸ τὴν «διὰ συμβόλων» στὴν «χωρὶς συμβόλων» οὐράνια λατρεία, πού ἐπιδιώκει ἡ συμβολικὴ ἐρμηνεία, μπορεῖ νὰ ἐκληφθεῖ και ὡς διακαῆς πόθος γιὰ τὰ ἐπουράνια, γιὰ «τὰ ἐν οὐρανοῖς τελούμενα», και γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία εὐχεται «δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον σοῦ μετασχεῖν ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς Βασιλείας σου»¹⁵⁶.

Ἡ μελέτη τοῦ ὑπομνηματικοῦ ἔργου τῶν δύο μεγάλων βυζαντινῶν Πατέρων, Συμεῶν καί Μάρκου, σέ σχέση μέ τίς ἱερές ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου ὁδηγεῖ στά ἑξῆς συμπεράσματα: Ἡ λατρεία εἶναι μιᾶ οὐσιώδης πράξη τῆς Ἐκκλησίας μέσα ἀπό τήν ὁποία ἀποκαλύπτεται στόν ἄνθρωπο τό μυστήριο τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί τῆς δυνατοῦτας κοινωνίας καί εἰσόδου σ' αὐτή, δηλαδή ἀποκαλύπτεται ὁ ἔσχατος προορισμός τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου. Εἰδικότερα ἡ συμμετοχή στίς ἱερές ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου δίνει τή δυνατοῦτα γνώσης καί κοινωνίας· γνώσης βιωματικῆς τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν τῷ κόσμῳ σωστικῆς παρουσίας του, τοῦ Σταυροῦ, τῆς Ἀνάστασης καί τῆς στοῦς οὐρανούς Ἀνάληψης του,

καί κοινωνίας στή νέα ἐν Χριστῷ ζωή «ἰδοῦ καινά ποιῶ πάντα» (Ἄποκ. 21,5), ἡ ὁποία ἀναπόφευκτα ὁδηγεῖ στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πού ἔρχεται καί εἶναι ἤδη παροῦσα καί ἐκφράζεται ἄριστα μέ τόν λειτουργικό ὕμνο «πλήρης ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ τῆς δόξης σου».

Γιά τόν σύγχρονο ἄνθρωπο ἡ συμμετοχή στή νυχθημέρο λατρεία τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ γεγονός πνευματικοῦ ἀναβαπτισμοῦ, μέ τήν ἔννοια συνεχοῦς πορείας πρός τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, μιᾶς κοινωνίας στήν αἰώνια ζωή, ἡ ὁποία φέρνει «χαράν μεγάλην» (Λουκ. 2,10), «χαράν... πάση τῇ οἰκουμένῃ»· χαρά γιά τή «λύσιν τῆς κατάρας», γιά τήν ἀποδέσμευση ἀπό τή βασιλεία τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου καί τήν μετοχή στήν αἰώνια Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Εὐχή Θ. Λειτουργίας. Πρβλ. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, PG 155, 537B καί 541A. Διονυσίου Δράμας, «Ἡ ἀδιάλειπτη λατρεία τοῦ νυχθημέρου», *Οἱ Ἀκολουθίες τοῦ Νυχθημέρου* (Χρονικόν, εἰσηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας Ἔτους 1994), Δράμα 1994, σ. 9.
2. Πρβλ. *Μάρκ.* 1,35. *Λουκ.* 6,12· 24,53. *Πράξ.* 3,1· 10,9.
3. Βλ. περισσότερο Π. Τρεμπέλα, *Ἀρχαί καί χαρακτήρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας*, Ἀθήνα 1993, σσ. 1-70. Ἀλεξ. Σμέμαν, *Ἡ Ἐκκλησία προσευχομένη. Εἰσαγωγή στή λειτουργική θεολογία*, μετφρ. π. Δημ. Τζέροπου, ἔκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1991, σσ. 62-74.
4. Κλήμεντος Ρώμης, *Ἐπιστολή πρός Κορινθίους Α΄*, XL, 2, BEΠΕΣ 1, σ. 29 (PG 1, 288A). Πρβλ. XLII, 1-2, αὐτόθι (PG 1, 292A). Πρβλ. Ἰω. Φουντούλη, *Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου*, Θεσσαλονίκη 1966, σ. 8.
5. Ὁ Ἰππόλυτος Ρώμης ἤδη περὶ τά τέλη τοῦ Β΄ αἰ. ἀναφέρεται τόσο σέ δημόσια ὅσο καί σέ ἰδιωτική προσευχή τῶν χριστιανῶν. Βλ. *Ἀποστολική Παράδοσις* 39, ἔκδ. *Sources Chretiennes* (στό ἑξῆς S. C.) 11 bis σ. 122· πρβλ. 35, σ. 118 καί 41 σ. 124. Πρβλ. Ἰω. Φουντούλη, ὁ.π., σ. 10. Ἀλεξ. Σμέμαν, *Ἡ Ἐκκλησία προσευχομένη*, Ἀθήνα 1991, σσ. 94-99.
6. Ἀλεξ. Σμέμαν, ὁ.π. σ. 98. Βλ. ἐπίσης Π. Τρεμπέλα, *Ἀρχαί καί χαρακτήρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας*, 1993, σσ. 63-67. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέρου», *Οἱ Ἀκολουθίες τοῦ Νυχθημέρου* (Χρονικόν, εἰσηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας...), ὁ.π., σσ. 39-40.
7. Ἀλεξ. Σμέμαν, *Ἡ Ἐκκλησία προσευχομένη*, σσ. 81-83. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 42-43.
8. Κλήμεντος Ρώμης, *Ἐπιστολή πρός Κορινθίους Α΄*, PG 1, 288A. Πρβλ. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΣΖΖ΄, PG 155, 549BC.
9. Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας, *Στρωματεῖς Ζ΄*, VII, BEΠΕΣ 8, σ. 263 (PG 9, 456C). Πρβλ. Ὠριγένους, *Περὶ εὐχῆς*, XII, 1-2, BEΠΕΣ 10, σσ. 251-252 (PG 11, 452B-453A) καί *Κατὰ Κέλσου ΣΤ΄* XLI, BEΠΕΣ 10, σσ. 89-90 (PG 11, 1360A). Πρβλ. Ἰω. Φουντούλη, *Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου*, σ. 9.
10. Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας, *Στρωματεῖς ΣΤ΄*, XIII, BEΠΕΣ 8, σ. 216 (PG 9, 324A).
11. Τοῦ Ἰδίου, *αὐτόθι Ζ΄*, XII, BEΠΕΣ 8, σ. 279 (PG 9, 501A). Πρβλ. Ἰω. Φουντούλη, *Ἡ εἰκοσιτετράωρος ἀκοίμητος δοξολογία*, Ἀθήνα 1963, σ. 31. Ἀλκ. Καλυβοπούλου, *Ὁ χρόνος τελέσεως τῆς θείας Λειτουργίας, «Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ»* [Ἀνάλεκτα Βλατάδων 37], Θεσσαλονίκη 1982, σ. 53. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέρου», σ. 40.
12. Βλ. Ἰππολύτου Ρώμης, *Ἀποστολική Παράδοσις*, 41, S. C. 11bis. σσ. 124-132. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σ. 41.
13. Κυπριανοῦ Καρχηδόνας, *De Oratione Dominica* 34-35, *Corpus Christianorum, series Latina*, III A, σσ. 111-113 [(PL 4 559-560)· ἑλληνική μετάφρ. στό *Εὐαγγελικὸς Κῆρυξ*, *Ἐκκλησιαστικὸν Περιοδικὸν Σύγγραμμα*, 3 (1866), σσ. 183-184]. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 40-41.

14. Διαταγαι Ἀποστόλων, VIII, 34, ἔκδ. S. C. 336 σ. 242 244 (PG 1, 1136BC). Πρβλ. Π. Τρεμπέλα, Ἀρχαί καὶ χαρακτηριστὴρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας, σσ. 64-65. Ἰω. Φουντούλη, Ἡ ἀκολουθία τοῦ Ὁρθοῦ, σ. 10. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σ. 40.
15. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Ἐρμηνεία, β', PG 155, 700D.
16. Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, PG 160, 1164B.
17. Βλ. Εὐχὴ Θ. Λειτουργίας.
18. Πρβλ. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος, PG 155, 536C. Πρβλ. Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας, PG 160, 1164AB. Πρβλ. Ψαλμ. 62, 9: «Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου».
19. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, αὐτόθι, 537A.
20. «Ἦδέα ἐστὶν ἡ ἐν καρδίᾳ συνεχῆς καὶ ἄπαυστος Ἰησοῦ μνήμη καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς γινόμενος ἀόρητος φωτισμός» Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας, PG 160, 1164B.
21. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος, PG 155, 537BCD.
22. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, αὐτόθι, 540AB.
23. Αὐτόθι, 540BCD.
24. Αὐτόθι, 541A.
25. Αὐτόθι, 537D-540A..
26. Ἰωσήφ Βρυννίου, Λόγος Β' εἰς τὴν σωτήριον σταύρωσιν, Τὰ Εὐρεθέντα, τόμ. Β', Ἐν Λειψία 1768, σ. 163.
27. Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας, PG 160, 1164A.
28. Αὐτόθι.
29. Αὐτόθι, 1164B-1165AB.
30. Αὐτόθι, 1165ABCD.
31. Αὐτόθι, 1165B.
32. Αὐτόθι, 1165AB.
33. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος, PG 155, 549B.
34. Αὐτόθι, 549BC.
35. Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας, PG 160, 1165D.
36. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος, PG 155, 549C. Μάρκου Εὐγενικοῦ, αὐτόθι.
37. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, αὐτόθι.
38. Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας, PG 160, 1165D. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σ. 51. Ὁ ἅγιος Μᾶρκος στό σημεῖο αὐτό ἀκολουθεῖ τὴν πατερικὴ διδασκαλία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ συμβολίζει τὸ τέλος τῶν αἰῶνων, ἀξιοῦντος δὲ κατὰ ἓνα ἀριθμὸ συμβολίζει τὴν ἀρχὴ τῆς Πεντηκοστῆς, δηλαδὴ τὴν εἴσοδο στὸν μέλλοντα αἰῶνα καὶ τὴν αἰώνια ζωὴ. Βλ. Μ. Βασιλείου, Περί ἁγίου Πνεύματος 27, PG 32, 192BC. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Κεφάλαια Θεολογικά τε καὶ οἰκονομικά, ἑκατοντὰς τετάρτη, PG 90, 1368C. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλία ΙΘ' εἰς τὸ κατὰ τὴν Σαμαρείτιδα τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον, PG 151, 249CD. Ἰωσήφ Βρυννίου, Λόγος Α' περὶ συντελείας, Τὰ Εὐρεθέντα Β', σ. 192 καὶ Λόγος Α' περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, αὐτόθι, σ. 372. Πρβλ. Νικολάου Ἰωαννίδη, Ὁ Ἰωσήφ Βρυννίος, βίος - ἔργο - διδασκαλία, Ἀθήνα 1985, σσ. 398-399.
39. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος, PG 155, 549C.
40. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, αὐτόθι, 549C κ.ἑξ. Μάρκου Εὐγενικοῦ, αὐτόθι, 1165D κ. ἑξ. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 52-53.
41. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, αὐτόθι, 553B. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σ. 52.
42. Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας, PG 160, 1168A. Πρβλ. Πρβλ. Ἰω. Φουντούλη, Λογικὴ Λατρεία, ἔκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας», Ἀθήνα 1984², σ. 213. Νικολ. Ἰωαννίδη, «Τὰ ἔσχατα στίς Α' καὶ Β' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὲς τοῦ ἀποστόλου Παύλου κατὰ τὸν Εὐθύμιο Ζιγαβηρό», Ἀπόστολος Παῦλος καὶ Κόρινθος. Πρακτικὰ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου (Κόρινθος, 23-25 Σεπτεμβρίου 2007), τόμ. Α', Ἀθήνα 2009, σ. 707 καὶ στό Θεολογία καὶ Γραμματεία ἀπὸ τὸν Θ' αἰῶνα καὶ ἔξῃς, Ἀθήνα 2009, σ. 641. Παν. Σκαλτσῆ, αὐτόθι, σσ. 67-68, βλ. ἰδιαιτέρως σσ. 67-70, ὅπου διαλαμβάνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ μεσονυκτικοῦ μὲ πολλές ἀναφορὲς στοὺς ἁγίους Συμεῶν καὶ Μᾶρκο.
43. Μάρκου Εὐγενικοῦ, αὐτόθι.
44. Μάρκου Εὐγενικοῦ, αὐτόθι, 1176CD.
45. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος, ΤΔ', PG 155, 557A.
46. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, αὐτόθι, ΣΖΗ', 549D-552A.

47. *Αυτόθι*. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1168CD.
48. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*, 1168D. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ἀφιερώνει στό θέμα αὐτό ὀλόκληρο κεφάλαιο μέ ἐπιγραφή «Τί τό, δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, εἰς τὰς ἀρχάς (τῶν ἀκολουθιῶν) λεγόμενον, ἀπόντος ἱερέως». Βλ. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TE', PG 155, 557B.
49. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1168BC.
50. *Αὐτόθι*, 1169BC.
51. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TE', PG 155, 557BC.
52. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1169BCD. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *αὐτόθι*, 557C.
53. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TK', PG 155, 584BC. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ἀφιερώνει καί εἰδικά κεφάλαια στόν *Τρισάγιο ὕμνο καί τήν Κυριακή προσευχή*: «Τίς ὁ λόγος τοῦ Τρισαγίου Ἁγίου ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς», *αὐτόθι*, TIST, 576A C. «Περί τοῦ Τρισαγίου καί τῆς τοῦ Πάτερ ἡμῶν προσευχῆς», *αὐτόθι*, TIIH, 577BC. «Τί ἡ προσευχή τό Πάτερ ἡμῶν διδάσκει τε καί δηλοῖ», *Ἐρμηνεία περὶ τε τοῦ θείου ναοῦ*, πθ', *αὐτόθι*, 740CD.
54. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1168B.
55. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TE', PG 155, 557C.
56. Τοῦ Ἰδίου, *αὐτόθι*, 557D.
57. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1172C.
58. *Αὐτόθι*, 1172B.
59. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TST', PG 155, 557D-560A.
60. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1172CD.
62. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TH', PG 155, 560BC.
61. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TZ', 560AB. Πρβλ. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1172C-1173AB.
63. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1173BC.
64. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TH', PG 155, 560C.
65. *Αὐτόθι*.
66. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1173D.
67. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TH', PG 155, 560C.
68. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1173D.
69. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TH', PG 155, 560CD. Πρβλ. *αὐτόθι*, TKE', 589C.
70. *Αὐτόθι*, TH', 560D-561A. Πρβλ. *αὐτόθι*, TKE', 589C. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1173D-1176A.
71. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*, 1176A.
72. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TH', PG 155, 561AB. Πρβλ. Γ. Βεργιώτη, «Ἡ χρήση τῶν ψαλμῶν στίς νυχθήμερες ἀκολουθίες τῆς ὀρθοδόξου λατρείας καί ὁ στόχος τους», *Γρηγόριος Παλαμᾶς 747* (1993), σσ. 52-53.
73. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *αὐτόθι*, 561BC. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1176AB.
74. Βλ. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*, 1176BC.
75. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Ἐρμηνεία*, ος', PG 155, 728D
76. Γιά τήν προϊστορία καί ἱστορία τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου βλ. λεπτομερῶς στό Ἰω. Φουντούλη, *Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου*, σσ. 5-11.
77. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TΘ', PG 155, 561CD.
78. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1176C. Βλ. Γ. Βεργιώτη, «Ἡ χρήση τῶν ψαλμῶν στίς νυχθήμερες ἀκολουθίες», σ. 54.
79. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*. Τό γνωστό ὀδοπορικό τῆς Αἰθιερίας τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰ. μάς πληροφορεῖ ὅτι στήν ἀρχή τῆς καθημερινῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου προσφερόταν θυμίαμα. *Itinerarium Aethiopiae*, S. C. 21, σσ. 188-189. Πρβλ. Ἰω. Φουντούλη, *Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου*, σ. 11.
80. *Αὐτόθι*, 1176D.
81. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TΘ', PG 155, 564D-565A.
82. *Αὐτόθι*, 565ABC.
83. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1177A.
84. Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, TΘ', PG 155, 565C.

85. Τοῦ Ἰδίου, *αὐτόθι*. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 117ABC. Βλ. Γ. Βεργιώτη, «Ἡ χρῆσις τῶν ψαλμῶν στίς νυχθήμερες ἀκολουθίες», σσ. 53-54.
86. Γιά τίς μυστικές εὐχές βλ. Εὐαγγέλου Ἀντωνιάδου, «Περί τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν ἀκολουθίαις τοῦ ἔσπερινοῦ καί τοῦ ὄρθρου εὐχῶν», *Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher*. Internationales wissenschaftliches organ unter mitwirkung zahlreicher fachgenossen, herausgegeben von prof. Dr. Nikos A. Bees (Βέης), dreizenter band. Jahrgang 1936-1937, mit 41 abbildungen im text, Athen 1937, σσ. 245-277. Τοῦ Ἰδίου, *Περί τοῦ ἀσματικοῦ ἢ βυζαντινοῦ κοσμικοῦ τύπου τῶν ἀκολουθιῶν τῆς ἡμερονηκτίου προσευχῆς*, ἐν Ἀθήναις 1951. Π. Τρεμπέλα, «Αἱ εὐχαί τοῦ ὄρθρου καί τοῦ ἔσπερινοῦ», *Μικρόν Εὐχολόγιον*, τόμ. Β', Ἀθήναι 1955, σσ. 147-274. Ἰω. Φουντούλη, *Ἡ ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου*, σσ. 19-20.
87. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΘ', PG 155, 565D. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σ. 72, βλ. ἰδιαίτερα σσ. 71-78, ὅπου διαλαμβάνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου μέ ἀναφορές στοὺς ἁγίους Συμεῶν καί Μάρκο.
88. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1177C. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *αὐτόθι*.
89. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *αὐτόθι*. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*.
90. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*.
91. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΘ', PG 155, 568B.
92. Βλ. Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament, band II, Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz, 1977, σσ. 433-444.
93. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΞΓ', PG 155, 225C.
94. *Αὐτόθι*, 225C-228D. Πρβλ. Νικολάου Ἰωαννίδη, «*Νικόλαος Καβάσιλας καί Συμεῶν Θεσσαλονίκης οἱ θεμελιωτές τῆς θεολογίας τῆς βυζαντινῆς λατρείας*», *Πρόσωπα καί Σταθμοί, Ὁρόσημα στή διαμόρφωση τῆς Θείας Λατρείας*, Πρακτικά IB' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, Βόλος, 27-29 Σεπτεμβρίου 2010, Ἀθήνα 2014, σσ. 377-378, 380. Πρβλ. *Μελετήματα πατερικῆς καί ἀντιορθοδικῆς θεολογίας (Θ' αἰ. καί ἐξῆς)*, ἐκδ. Ἑννοια, Ἀθήνα 2011, σσ. 355-356, 358-359.
95. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1177D. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 72-73.
96. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΘ', PG 155, 568C-569A.
97. *Αὐτόθι*, 569A. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σ. 73.
98. *Αὐτόθι*, ΤΙ', 469AB CD. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1177D-1180C.
99. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *αὐτόθι*, 469D. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*, 1180C.
100. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*, 1180C. Γιά τοὺς κανόνες βλ. ἐνδεικτικά Π. Τρεμπέλα, *Ἐκλογή ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου ὑμνογραφίας*, (ἐκδ. Ὁ Σωτήρ), Ἀθήναι 1978, σσ. 45-53. Α. Φυτράκη, «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ποίησις κατὰ τὰς κυριωτέρας αὐτῆς φάσεις» ΕΕΘΣΠΑ Α' (1955-1956), σσ. 267-285. Π. Πάσχου, *Λόγος καί μέλος* (ἐκδ. Ἀρμός), Ἀθήνα 1999, σ. 25. Ἄλ. Κορακίδη, *Βυζαντινὴ ὑμνολογία*, τόμ. Β', Ἀθήνα 2006, σσ. 151-154.
101. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΝΑ', PG 155, 648AB.
102. *Αὐτόθι*, ΤΙΑ', 569D-572A.
103. *Αὐτόθι*, ΤΙΒ', 572A. Γιά τὰ κοντάκια βλ. ἐνδεικτικά Π. Τρεμπέλα, *Ἐκλογή ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου ὑμνογραφίας*, σσ. 37-44. Ἄ. Φυτράκη, «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ποίησις...», σσ. 48-264. Π. Πάσχου, *Λόγος καί μέλος*, σ. 26. Ἄλ. Κορακίδη, *Βυζαντινὴ ὑμνολογία*, τόμ. Β', σσ. 168-173, τόμ. Γ', σσ. 221-255.
104. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *αὐτόθι*, 572AB.
105. *Αὐτόθι*, ΤΙΓ', 572B C. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1180C.
106. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αὐτόθι*, 1180CD.
107. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΙΓ', PG 155, 572C.
108. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1180D. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 74-75.
109. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΙΓ', PG 155, 572C.
110. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1180D.
111. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΙΓ', PG 155, 572C-573A. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σ. 75.
112. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1181B.
113. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΚΔ', PG 155, 589AB. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1180D-1181AB. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 79-80.114. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1181B. Συμεῶν Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΣΖΘ', PG 155, 552C.

115. Συμεών Θεσσαλονίκης, *αυτόθι*, ΤΚΖ', 592B. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αυτόθι*, 1181BC.
116. *Αυτόθι*. 113. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΚΔ', PG 155, 589AB. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1180D-1181AB. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 79-80.
117. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *αυτόθι*, 1181D - 1184A.
118. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΣΖΘ', PG 155, 552CD.
119. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1181D. Ἡ προσευχή τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ἰωάννη πού παραδίδεται στίς *Πραξ. 3,1* ἀναφέρεται σέ εὐχή τῆς ἀκολουθίας, ἡ ὁποία ὁμως ἔχει ἐκπέσει ἀπό τὴν ἔκδοση τοῦ Ὁρολογίου. Βλ. Ἰω. Φουντούλη, *Λειτουργική*, τομ. Ε', σ. 147.
120. *Αυτόθι*, 1185A.
121. Συμεών Θεσσαλονίκης, *αυτόθι*, ΣΖΘ', PG 155, 552D-553A. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 78-81.
122. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΛΑ', PG 155, 596D -597A.
123. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1185B. Γιά τὴ σημασία τῶν Ψαλμῶν στὴν ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ βλ. Βλ. Γ. ΒΕΡΓΩΤΗ, «Ἡ χρῆση τῶν ψαλμῶν στίς νυχθήμερες ἀκολουθίες», σσ. 49-51. Πρβλ. Παν. Σκαλτσῆ, «Ἡ θεολογία τῶν ἀκολουθιῶν...», σσ. 56-61, ὅπου γίνεται ἀναφορά στὴν ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ.
124. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΛΑ', PG 155, 597B.
125. Τοῦ Ἰδίου, *αυτόθι*, ΤΛΒ', 600BCD-601A.
126. *Αυτόθι*, ΤΛΒ', 601A-605A.
127. *Αυτόθι*, ΤΛΑ', 597B.
128. *Αυτόθι*, ΤΛΒ', 597CD. Πρβλ. *Ψαλμ. 3, 8*: «Ἀνάστα, Κύριε, σῶσόν με, ὁ Θεός μου, ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως, ὀδόντας ἁμαρτωλῶν συνέτριψας».
129. *Αυτόθι*, 597D-600A.
130. *Αυτόθι*, 605BC.
131. *Αυτόθι*, ΤΛΓ', 605C-608B.
132. *Αυτόθι*, ΤΛΔ', 608BC.
133. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1185C.
134. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΛΣΤ', 609A.
135. *Αυτόθι*, ΤΛΖ', 612A.
136. *Αυτόθι*, ΤΛΔ', 609BCD.
137. *Αυτόθι*, ΤΛΗ', 612A-613A.
138. *Αυτόθι*, ΤΛΘ', 613ABCD.
139. *Αυτόθι*, ΤΜ', 616AB.
140. *Αυτόθι*, ΤΜΑ', 616BCD. Πρβλ. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1185D.
141. Συμεών Θεσσαλονίκης, *αυτόθι*, 617A.
142. *Αυτόθι*, ΤΜΒ', 617BCD-620A.
143. *Αυτόθι*, ΞΗ', 233BC.
144. *Αυτόθι*, ΤΜΓ', 620C.
145. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1187D-1188A.
146. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΜΓ', 620C.
147. Τοῦ Ἰδίου, *Πρὸς τινὰς ἐρωτήσεις ἀρχιερέως, ἐρώτησις οθ'*, PG 155, 940 CD.
148. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1185D-1186A. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΜΓ', 620CD.
149. Συμεών Θεσσαλονίκης, *αυτόθι*.
150. *Αυτόθι*.
151. Μάρκου Εὐγενικοῦ, *Ἐξήγησις τῆς ἐκκλ. ἀκολουθίας*, PG 160, 1188D.
152. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος*, ΤΜΓ', 620D-621AB.
153. *Αυτόθι*, ΤΜΔ', 621B-624A.
154. Τοῦ Ἰδίου, *Ἐρμηνεία, β'*, PG 155, 700D.
155. Τοῦ Ἰδίου, *Διάλογος*, ΡΛΑ', 340B. Πρβλ. Νικολάου Ἰωννίδη, «Νικόλαος Καβάσιλας καὶ Συμεών Θεσσαλονίκης...», σσ. 301-302, 344.
156. Πρβλ. Ἀλεξ. Σμέμαν, «Τὸ Σύμβολο τῆς Βασιλείας», *Ἡ λειτουργικὴ ἀναγέννηση καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία*, ἐκδ. Σηματαρός, Λάρνακα 1989, σσ. 51-56.

Ἡ Εἰκονογράφηση τῶν Ἀγίων

Τοῦ π. Σταματίου Σκλήρη

(Εἰσήγηση στό ΙΣΤ΄ Πανελλήνιον Λειτουργικόν Συμπόσιον Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, Λαμία, 19-21 Σεπτεμβρίου 2016)

Οἱ Μάρτυρες καί οἱ Ἀπόστολοι

Ἡ εἰκονογράφηση τῶν Ἀγίων ἱστορικά ἀρχίζει μέ τήν εἰκονογράφηση τῶν Ἀγίων Μαρτύρων. Μετά τό μαρτύριο ἑνός Μάρτυρος οἱ πρῶτοι Χριστιανοί προσπαθοῦσαν νά πάρουν τό ἅγιο λείψανό του καί νά τό ἐνταφιάσουν σέ κάποιο μέρος ἀσφαλισμένο, ὅπως ἦσαν οἱ κατακόμβες στά περὶχωρα τῆς μεγάλης πόλεως. Ἐκεῖ μερικὲς φορές ζωγράφιζαν πάνω ἀπὸ τό μνήμα κάποια σύμβολα πού νά θυμίζουν τήν ἀνάσταση. Συνήθως ζωγράφιζαν τόν Ἅγιο μετωπικά μέ τά χέρια σέ στάση Δεήσεως καί στό φόντο ζωγράφιζαν λουλούδια γιά νά φαίνεται πῶς ὁ Ἅγιος βρῖσκεται σέ κῆπο, στόν παράδεισο. Ἀπό τότε, ἐπεκράτησε νά διακοσμῶνται οἱ ναοί μέ φυτικό διάκοσμο μεταξὺ τῶν εἰκονιζομένων Ἀγίων καί παραστάσεων, ὁ ὁποῖος ὑπενθυμίζει στοὺς πιστοὺς πῶς σέ κάθε λειτουργία ἐπικοινωνοῦν λειτουργικά μέ τά ἔσχατα. Στίς πρῶτες ἐκκλησίες εἰκόνιζαν τοὺς Ἅγίους Μάρτυρες σέ σειρά νά κατευθύνονται πρὸς τόν Χριστό καί νά τοῦ ἀντιπροσφέρουν τά στεφάνια τοὺς εὐχαριστώντας Αὐτόν πού τοὺς ἀξίωσε τοῦ μαρτυρίου. Ἀργότερα ζωγράφιζαν καί τή θεία ἐπισκίαση, ὡς τόν Χριστό σέ μικρογραφία νά εὐλογεῖ ἀπὸ τήν ἄνω γωνία τῆς εἰκόνας ἢ ἀντί τοῦ Χριστοῦ τήν εὐλογοῦσαν χεῖρα τοῦ Κυρίου ἢ ἀκτῖνες θεοῦ φωτός νά φωτίζουν τόν Ἅγιο.

Στή συνέχεια οἱ εἰκονογράφοι ἄρχιζαν νά παριστάνουν προσωπογραφικά χαρακτηριστικά τῶν εἰκονιζομένων Ἀγίων. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος καί ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἦσαν νέοι καί ὁμορφοί. Ὁ Ἅγιος Πέτρος ἠλικιωμένος, ὁ Ἅγιος Παῦλος μέ φαλάκρα, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος εἶχε μυτερό πώγωνα. Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἰδιαίτερα χάρις στήν εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως, ἀπέκτησαν προσω-

πικότητα, τῆς ὁποίας τά χαρακτηριστικά διασώθηκαν μέχρι σήμερα. Ἡ Εἰκόνα ἦταν προσωπογραφική. Ἀποτελοῦσε προσωπογραφία τοῦ Ἁγίου, ἡ ὁποία διασώζει προσωπικά στοιχεῖα τοῦ εἰκονιζομένου. Μπῆκαν στήν εἰκόνα τοῦ κάθε Ἁγίου καί στοιχεῖα ἐνδυμασίας καί ἐπαγγέλματος (πανοπλία μάρτυρος, ἱμάτιο καί χιτῶν ἀποστόλου κ.λπ.). Τέλος μέσα στήν Εἰκόνα μπῆκαν καί οἱ κτίτορες ναῶν, αὐτοκράτορες καί Αὐτοκράτειρες, αὐλικοί καί ἄλλοι πιστοί μὴ ἀναγνωρισμένοι ἐπίσημα ὡς Ἅγιοι. Τό ψηφιδωτό τῆς Μεταμορφώσεως στό Σινᾶ εἶναι ὑπέροχο δείγμα τῆς νέας ζωγραφικῆς ἀντιλήψεως. Τά μεγάλα ἐκφραστικά μάτια, τά ἀπαστράπτοντα ἐνδύματα, ἡ ἐλαφρότητα τῶν σωμάτων ἐκφράζουν σέ εἰκαστική γλῶσσα, ὅσα εἶπαμε πιὸ πάνω γιά μία νέα τέχνη ὅχι ἀναπαραστατική ὀρθολογιστικά, ἀλλά ὀραματική, ἐκθαμβωτική, μέ τήν ἄλλη ποιητική ὄραση τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Ἀπὸ τά ἀναφερθέντα στοιχεῖα ἐξάγονται τά ἐξῆς συμπεράσματα: 1) Ἡ Εἰκόνα ἀρχικά εἶναι προσωπογραφία ἱστορική. Ἀποτελεῖ ντοκουμέντο τῆς ἱστορικῆς ταυτότητος τοῦ εἰκονιζομένου. 2) Ταυτόχρονα ἡ Εἰκόνα εἶναι Χριστοκεντρική. Ἀποδεικνύει τήν σχέση τοῦ Ἁγίου πρὸς τόν Χριστό, γιά τόν ὁποῖο θυσιάζει τή Ζωή του ὁ Ἅγιος καί ὁ Ὅποιος στηρίζει τόν Ἅγιο νά ἀντέξει τό μαρτύριο καί νά νικήσει τόν φόβο τοῦ θανάτου. 3) Ὅμως ἡ προσωπογραφία αὐτή εἶναι ὄχι μόνο ἱστορική, ἀλλά κυρίως ἐσχατολογική. Δέν παριστάνει τόν Ἅγιο ὅπως ἦταν στό παρελθόν ὡς θνητός ἄνθρωπος, ἀλλά ὅπως θά εἶναι στό μέλλον, στόν παράδεισο, δηλαδή μέσα στήν εἰκόνα ἑνός κῆπου, ὡς ἀθάνατος Ἅγιος, σέ ἕναν ἄλλο τρόπο ὑπάρξεως. Ἐπομένως ἡ Εἰκόνα εἰσάγει μία ἰδιάζουσα ζωγραφική, μία ἰδιάζουσα προσωπογρα-

φία, η οποία αρχίζει από την ιστορία, αλλά μās οδηγεί στα ἔσχατα. Εἶναι μία ιστορικο-εσχατολογική ζωγραφική, ὅπου ὁ τόνος πέφτει κατ' ἐξοχήν στα ἔσχατα. 5) Ἡ Εἰκόνα εἶναι λειτουργική καὶ εὐχαριστιακή. Δηλαδή δέν ζωγράφιζαν τούς μάρτυρες καὶ τούς ἄλλους Ἁγίους μέσα στίς ἀρχαῖες ἐκκλησίαις γιά νά τούς θυμοῦνται ψυχολογικά, ὡς ἀνάμνηση τοῦ παρελθόντος, ἀλλά γιά νά διατρανώνουν τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας πῶς οἱ Ἅγιοι μαζί μέ τό Χριστό εἶναι ζωντανές παρουσίες ὄντολογικά κατά τή διάρκεια τῆς Θεῖας Εὐχαριστίας, ἡ ὁποία μās ἀνοίγει τόν ὑπαρξιακό ὀρίζοντα πρὸς ἀνάμνηση τοῦ μέλλοντος (βλ. Παραδόσεις Δογματικῆς καὶ συγγράματα Μητροπολίτου Περγάμου Ἰωάννου Ζηζιούλα, ἄνευ τοῦ ὁποίου δέν θά μπορούσαμε νά ἐρμηνεύσουμε τήν πράξη καὶ τήν τεχνοτροπία τῆς εἰκονογραφίας).

Τό Φῶς

Ἐκεῖ ὀφείλεται ἡ ἰδιαιτερότητά της ἀπό ἄλλες ζωγραφικές παραδόσεις. Ἐνῶ πήρε δάνεια ἀπό τήν κλασική τέχνη τῆς ἀρχαιότητος, ἡ ὁποία ἐτόνιζε τό φυσικό κάλλος καὶ τή φυσική ἁρμονία, προσέθεσε πολύ σημαντικές καινοτομίες στή ζωγραφική ἀπεικόνιση τῶν Ἁγίων, γιά νά ἐκφράσει τήν ὑπέρβαση τοῦ φυσικοῦ κάλλους καὶ τῶν φυσικῶν νόμων διά τῆς Ἀναστάσεως. Ἔτσι δημιουργήσε νέα τεχνοτροπία πού ὀνομάστηκε ἀργότερα «βυζαντινή». Ἡ καινοτομία αὐτή (πού καθιστᾶ τήν εἰκονογραφία τή «μοντέρνα τέχνη» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης), χαρακτηρίζεται ἀπό δύο βασικούς ἄξονες. Ὁ ἕνας εἶναι τό ὑπερφυσικό φῶς καὶ ὁ ἄλλος εἶναι ἡ ἐλευθερία ἀπό ὅλους τούς φυσικούς νόμους.

Τό φῶς στή ζωγραφική τῶν ἁγίων Εἰκόνων εἶναι ἄκτιστο καὶ ἀνέσπερο, δέν δύνει, φωτίζει πάντοτε καὶ ὅλα τά εἰκονιζόμενα καὶ τά φωτίζει κεντρικά καὶ σταθερά. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ εἶναι πῶς δέν ρίχνει τίς λεγόμενες «ἐρῶμιμένες σκιές» στό δάπεδο, διότι φωτίζει κατά τρόπον ὑπερφυσικό καὶ τό σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου Ἁγίου καὶ τό δάπεδο στό ὁποῖο πατάει ὁ Ἅγιος. Συνέπεια τοῦ ὑπερφυσικοῦ φωτισμοῦ εἶναι ἕνας γενικός ὑπερ-ρεαλισμός. Ὑπερβαίνεται ἡ καταναγκαστική ἰσχὺς τοῦ φυσικοῦ νόμου τῆς βαρύτητας, τοῦ νόμου τῆς προοπτικῆς, τοῦ νόμου τοῦ ἀδιαχωρήτου καὶ τοῦ νόμου

φερόντων καὶ φερομένων. Τέλος μέ τό νά μή δύνει τό ὑπερφυσικό φῶς, τά φωτιζόμενα σταθερά καὶ ὄχι προσωρινά ὄντα χάνουν τόν χαρακτήρα τοῦ πρόσκαιρου καὶ ἀποκτοῦν σταθερές ταυτότητες. Ἐπομένως ἔχουμε στήν εἰκόνα σταθερή ὄντολογία καὶ ὄχι τή φυσιοκρατική ζωγραφική πρόσκαιρων φαινομένων. Δέν ἔχουμε ἐδῶ τόν χρόνο νά ἐξηγήσουμε λεπτομερῶς ὅλα αὐτά, μποροῦμε ὁμως νά ἐξαγάγουμε τό γενικό συμπέρασμα πῶς ὁ ὑπερρεαλισμός τῆς εἰκόνας ἀποτελεῖ εἰκαστική φανέρωση τοῦ θεολογικοῦ μυστηρίου τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Ἀναλήψεώς Του. Μόνο ἂν θυμόμαστε τήν περιγραφή τῶν Εὐαγγελίων ὅτι στό Θαβῶρ ὁ Κύριος ἔλαμψε ὑπερφυσικά καὶ τρόμαξαν οἱ μαθηταὶ καὶ ἐπίσης ὅτι στήν Ἀνάσταση ἄστραφταν οἱ Ἄγγελοι πού εἶδαν οἱ Ἅγιοι Μυροφόρες, μόνο τότε μποροῦμε νά κατανοήσουμε τό ἰδιάζον καὶ ὑπερπραγματικό φῶς τῆς Εἰκονογραφίας. Ἐπομένως οἱ Ἅγιοι στήν Εἰκόνα ζωγραφίζονται ὄχι σάν φωτογραφίες, οὔτε σάν ἀντίγραφα τῆς φυσικῆς πραγματικότητας, ἀλλά ὡς μεταμορφωμένοι ἄνθρωποι πού ζοῦν ἄλλο τρόπο ὑπάρξεως ὑπερβατικό. Εἶναι ἡ Εἰκονογραφία ζωγραφική ὀραματική, θεία, ζωγραφική τοῦ θάμβους καὶ ὄχι τῆς λογικῆς ἐπιστημονικῆς παρατηρήσεως.

Ὁ Θεανδρικός Χαρακτήρ

Στό σημεῖο αὐτό ἀξίζει νά ἀναφερθοῦμε στή διαμόρφωση ἑνός νέου ἥθους στήν Εἰκόνα. Αὐτό ἀναπτύχθηκε ἰδιαίτερα στόν Ε' καὶ ΣΤ' αἰῶνα. Τότε ζωγραφίστηκε ἡ πῶς χαρακτηριστική εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελέσε τό πρότυπο γιά τίς ἐπόμενες δεσποτικές εἰκόνες. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ τεχνοτροπία τῆς Εἰκόνας πήρε πολλά στοιχεῖα ἀπό τά νεκρικά πορτραῖτα τοῦ Φαγιούμ τῆς Αἰγύπτου, τά ὁποῖα ζωγραφίζονταν ὅταν ἦταν ἐν ζωῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ μετά τό θάνατό του τά τοποθετοῦσαν πάνω στή μούμια του κατά τή συνήθεια τῆς ἐποχῆς. Ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Σινᾶ ἀκολουθεῖ τήν τεχνοτροπία τῶν πορτραίτων αὐτῶν, ἀλλά ἀποκαλύπτει διαφορετικό ἥθος. Οἱ προσωπογραφίες τοῦ Φαγιούμ μās κοιτάζουν μέ θλιμμένο βλέμμα. Ὁ Χριστός μās ἀπευθύνει ἕνα διαφορετικό βλέμμα πού εἰσάγει στή ζωγραφική νέο ἥθος βαρυσήμαντο. Προϋποθέτει ἐσωτερική δύ-

ναμη, ή όποία μέ ήρεμο τρόπο και όχι κραυγαλέα σχετίζεται μαζί μας μέ συμπάθεια, μέ άποδοχή, μέ γλυκύτητα και συνάπτει, θά λέγαμε, σταθερή σχέση αγάπης μαζί μας. Τό ύπερυψωμένο φρύδι προσδίδει κάποιαν άυστηρότητα, ένω τό άλλο έχει κατανόηση και αγάπη. Μπορούμε νά ύποθέσουμε άκόμη πως δέν είναι και τόσο άυστηρό. Περισσότερο ύψώνεται για νά μάς παρατηρήσει μέ ένδιαφέρον. Κρατάει μέ δύναμη βαρύ Εύαγγέλιο και μάς εύλογεί μέ τό δεξί Του χέρι, τό όποιο επίσης είναι άξιοπρόσεκτο από ζωγραφική άποψη λόγω της μεγαλοπρέπειάς του. Τό πρόσωπο αυτό έχει ιδιαίτερη έκφραστικότητα, ή όποία θά μπορούσε νά χαρακτηριστεί ως αγάπη μετά δυνάμεως έσωτερικής. Ός ένα πρόσωπο, τό όποιο σχετίζεται μαζί μας και δέν είναι κλεισμένο στόν έαυτό του. Αυτό τό ήθος του Θεανθρώπου, τό «Θεανδρικό ήθος», έπηρέασε και τήν έκφραση τών Αγίων, οι όποιοι άποτελοϋν εικόνες του Θεανθρώπου.

Ό Θεομητορικός Χαρακτήρ

Άντίστοιχα πρός τόν Θεανδρικό χαρακτήρα διαμορφώθηκε και ό χαρακτήρ και τό ήθος της Θεοτόκου, άρχής γενομένης από τήν γνωστή εικόνα του Σινά, όπου εικονίζεται ή Θεοτόκος στό κέντρο ένθρονη μέ τό Χριστό στήν άγκαλιά της μεταξύ Αγίου Γεωργίου και Αγίου Θεοδώρου και σέ δεύτερη σειρά φαίνονται δύο Άγγελοι νά κοιτοϋν πρός τόν οϋρανό, όπου διαγράφεται ή χείρ του Θεού (Πατρός) εύλογοϋσα. Υποθέτουμε πως οι Άγγελοι προέρχονται από τήν εικόνα της Άναλήψεως, όπου περιβάλλουν τήν Θεοτόκο και δείχνουν τόν άναλαμβανόμενο Χριστό. Η έκφραση του προσώπου της Θεοτόκου δείχνει μία κυρία άρχόντισσα, ώραιότητα, μέ πολύ δυνατή έκφραση τών μεγάλων ματιών της, μέ κόκκινα χείλη και ροδαλές παρειές. Δέν είναι ή μικρή κόρη Μαριάμ ή

ήσυχάστρια, ή όποία μεγάλωσε στόν Ναό. Δέν έχει ήθος μετανοίας και κατανύξεως. Έχει τό κύρος που άντλεί από τό γεγονός πως ύπήκουσε νά διακονήσει τό μέγα γεγονός της Θείας Οικονομίας και άνεδείχθη «άληθώς Θεοτόκος». Πρόκειται για ήθος θεολογικό και όχι άπλως εύσεβές. Άνεδείχθη σέ πρόσωπο μοναδικό έναντι όλοκλήρου του άνθρωπίνου γένους. Αυτό θά όνομάζαμε θεομητορικό ήθος, θεομητορικό χαρακτήρα. Μέ βάση αυτό τό πρόσωπο ζωγραφίστηκαν οι έπόμενες εικόνες της Θεοτόκου και έπηρέαστηκε και ή έκφραση τών εικόνων όλων τών Αγίων Γυναικών στο Βυζάντιο.

Η Εικονογράφηση τών Αγίων σήμερα

Άπό τό Βυζάντιο ως τίς ήμέρες μας παρατηρείται μία κίνηση περισσότερο πρός τή κατάνυξη, τήν πνευματικότητα και έσωτερικότητα του εικονιζόμενου Αγίου και λιγότερο πρός τή θεολογική μεγαλοπρέπεια και τό κύρος της εικόνας του Θεού, τήν όποια συνιστά κάθε Άγιος. Η πώση της Κωνσταντινουπόλεως ίσως όδήγησε τήν Εικονογραφία σέ ήθος πιο ταπεινό και λιγότερο δοξολογικό από τό ήθος τών πρωτοχριστιανικών εικόνων. Άπό τή λαμπρότητα τών χρωμάτων της Ραβέννας, όδηγηθήκαμε στή σεμνοχρωμία τών εικόνων της Τουρκοκρατίας. Άπό τήν προσωπογραφική αντίληψη που ήθελε κάθε πρόσωπο Αγίου μοναδικό, φθάσαμε στήν όμοιομορφία τών προσώπων της αντιγραφής. Ειδικά τά πρόσωπα τών Αγίων γυναικών άδικοϋνται πολύ μέ τό νά άπεικονίζονται στερεότυπα και πανομοιότυπα. Οι Εικονογράφοι της Όρθοδοξίας θά χρειάζεται νά θυμοϋνται πάντοτε πως ό εικονιζόμενος Άγιος ή Αγία ζωγραφίζεται όχι όπως ήταν στήν έπίγεια φθαρτή του ζωή, αλλά όπως θά λάμψει στήν μέλλουσα δόξα του Παραδείσου.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Άποφασίς τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου περὶ κοπῆς παρασῆμων

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ,
ΣΙΚΥΩΝΟΣ, ΖΕΜΕΝΟΥ, ΤΑΡΣΟΥ
ΚΑΙ ΠΟΛΥΦΕΓΓΟΥΣ

Θέμα: 50^ο

Τό Μητροπολιτικόν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ νομίμου ἀντιπροσώπου τοῦ Προέδρου αὐτοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Διονυσίου, Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Ἀγαπίου Δρίτσα, Γενικοῦ Ἀρχ/κοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Διονυσίου, καί τῶν μελῶν:

1. Αἶδес. Πρωτ. κ. Ἰωάννου Γιαννακά,
2. Αἶδес. Πρωτ. κ. Ἰωάννου Δελημαλιτᾶ,
3. κ. Βασιλείου Ἀνδρικοπούλου, Δ/ντοῦ Δ.Ο.Υ. Κορίνθου
4. κ. Πέτρου Θωμαΐδη, Δικηγόρου,
5. κ. Ἀποστόλου Παπαφωτίου, Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου,
6. κ. Δημητρίου Στάθη, Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβούλου,

συνελθόν σήμερον τήν 4^{ην} Μαΐου 2017, ἡμέραν Πέμπτην καί ὥραν 9^{ην} π.μ., ἐν τῷ Γραφείῳ τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου αὐτοῦ, λαβόν ὑπ' ὄψιν τήν κατατεθεῖσαν διά τοῦ ἀπό 28.4.2017 σεπτοῦ Ἀρχιερατικοῦ Γράμματος πρότασιν τοῦ Σεβ. Προέδρου αὐτοῦ κ. Διονυσίου περὶ κοπῆς παρασῆμων Α' καί Β' Τάξεως ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν τήν κοπήν Α' χρυσοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καί Β' ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, μετ' ἀντιστοίχων Διπλωμάτων, δι' ὧν θέλει τιμῶνται μεμονω-

μένα ἄτομα ἢ συντεταγμένα ὁμάδες ἀνθρώπων, προσέτι δέ καί θεσμοί καί σημαίνονται αὐτῶν πρόσωπα, τῶν ὁποίων ἡ δράσις καί προσφορά εἶχεν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν εἰς τήν προαγωγήν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ, Ἐθνικοῦ καί Κοινωνικοῦ βίου ἢ τῆς κοινωνικῆς προνοίας καί Εὐποιίας, τῆ γενικῆ τῆς ἁέξεως ταύτης σημασίᾳ, ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἀποστολικῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου.

Ἡ ἀπονομή τούτων εἰς μεμονωμένα ἄτομα ἢ συντεταγμένας ὁμάδας ἀνθρώπων ἢ θεσμούς καί σημαίνονται αὐτῶν πρόσωπα ἐπαφίεται εἰς τήν ἰδίαν φιλοτιμίαν καί προαίρεσιν τοῦ Σεβ. Προέδρου αὐτοῦ, ἥτις θέλει νά ἐκφράζηται διά Πράξεως αὐτοῦ καταστροφείσης ἐν τῷ Κώδικι.

Ἡ παροῦσα δημοσιευθήτω ἐν τῷ ἐπισήμῳ Δελτίῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ὁ Πρόεδρος
† Ὁ Κορίνθου Διονύσιος κ.ά.

Ὁ Προεδρεύων
Ὁ Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Ἀγάπιος Δρίτσα

Τά Μέλη
Αἶδес. κ. Ἰωάννης Γιαννακάς,
Αἶδес. κ. Ἰωάννης Δελημαλιτᾶς,
κ. Βασίλειος Ἀνδρικόπουλος
κ. Πέτρος Θωμαΐδης
Ἀπόστολος Παπαφωτίου
Δημήτριος Στάθης

2248/1816/5.9.2017   Περί τῆς συστάσεως δευτέρας ὀργανικῆς θέσεως
Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς
Χώρας Μυκόνου

Ἡ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἴχουσα ὑπ' ὄψιν:

- 1) τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 36 παρ. 6,37 παρ. 2 καὶ 38 παρ. 2 τοῦ Ν.590/77 «Περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»,
- 2) τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 1 παρ. 1 καὶ 3 παρ. 5 καὶ 6 τοῦ Κανονισμοῦ 230/2012 «Περί Ἐφημερίων καὶ Διακόνων» (Α' 73),
- 3) τὴν ὑπ' ἀριθ. 1148/24.4.2017 πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύρου, Τήνου, Ἰανδρου, Κέας καὶ Μήλου κ. Δωροθέου, περὶ τοῦ διορισμοῦ δευτέρου Ἐφημερίου εἰς τὸν Ἱερόν Μητροπολιτικόν Ναόν Ζωοδόχου Πηγῆς Χώρας, νήσου Μυκόνου,
- 4) τὴν ὑπ' ἀριθ. Ν.Κ. 316/26.6.2017 γνωμοδότησιν τῆς

Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων,

5) τὸ γεγονός ὅτι ἐκ τῆς παρουσίας Ἀποφάσεως δὲν προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ δημοσίου ἢ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύρου, Τήνου, Ἰανδρου, Κέας καὶ Μήλου καὶ

6) τὴν ἀπὸ 5 Σεπτεμβρίου 2017 Ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου,

Ἀποφασίζει

συνιστᾷ δευτέραν ὀργανικὴν θέσιν Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Χώρας, νήσου Μυκόνου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου 2017

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ὁ Μεθώνης Κλήμης

Άριθμ. 3679/1845/7.9.2017

Κανονισμός συστάσεως καί λειτουργίας
Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος ὑπό τήν ἔπωνυμίαν
«Ἐκκλησιαστικόν Ἰδρυμα Καταληφθεισῶν Περιουσιῶν
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης»

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν:

1. τά ἄρθρα 29 παραγρ. 2 καί 59 παραγρ. 2 τοῦ ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Α' 146), καί τό ἄρθρο 68 παρ. 1, 5α' τοῦ ν. 4235/2014,

2. τās ὑποχρεώσεις τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας πρός τό χριστεπώνυμον πλήρωμα, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπό τās Εὐαγγελικὰς ἐπιταγὰς, τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καί τοὺς νόμους τοῦ Κράτους,

3. τās ὑφισταμένας κοινωνικὰς, ποιμαντικὰς καί πνευματικὰς ἀνάγκας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης,

4. τήν 830/25.7.2017 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σερρών καί Νιγρίτης κ. Θεολόγου,

5. τήν ἀπό 4.8.2017 Γνωμοδότησιν τοῦ Νομικοῦ Γραφείου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί

6. τήν ἀπό 31.8.2017 Ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου,

Ἀποφασίζει

συνιστᾷ εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Σερρών καί Νιγρίτης ἐκκλησιαστικόν ἴδρυμα ὑπό τήν ἔπωνυμίαν «Ἐκκλησιαστικόν ἴδρυμα καταληφθεισῶν περιουσιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης», ἡ ὀργάνωσις, διοίκησις, διαχείρισις καί λειτουργία τοῦ ὁποῖου θά διέπεται ἀπό τās διατάξεις τοῦ ἐπομένου Κανονισμοῦ:

Κανονισμός συστάσεως καί λειτουργίας
Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος ὑπό τήν ἔπωνυμίαν
«Ἐκκλησιαστικόν Ἰδρυμα Καταληφθεισῶν Περιουσιῶν
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης»

Ἄρθρον 1

Σύστασις - Ἐπωνυμία - Ἔδρα

Στήν Ἱερά Μητρόπολιν Σερρών καί Νιγρίτης συνιστᾶται Ἐκκλησιαστικόν Ἰδρυμα μέ τήν ἔπωνυμίαν «Ἐκκλησιαστικόν Ἰδρυμα Καταληφθεισῶν Περιουσιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης», μέ ἔδρα τά Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, στίς Σέρρες, ἐπί τῆς ὁδοῦ Κύπρου 10. Τό Ἰδρυμα ἀποτελεῖ ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μέ αὐτοτελεῖ διαχείριση καί μὴ κερδοσκοπικό σκοπό.

Ἄρθρον 2

Τό Ἰδρυμα χρησιμοποιεῖ κυκλική σφραγίδα, τῆς ὁποίας ἡ ἐξωτερική πλευρά φέρει τήν ἐνδειξη «ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΙ ΝΙΓΡΙΤΗΣ», ἐσωτερικῶς δέ τήν φράση «ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΤΑΛΗΦΘΕΙΣΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ» καί ἓνα Σταυρόν.

Ἄρθρον 3

Σκοπός καί στόχος τοῦ Ἰδρύματος εἶναι ἡ ἀρτιότερα, ἑπιτελεστέρα κατὰ τοὺς νόμους καί τίς κείμενες κανονιστικὰς διατάξεις ἐκπροσώπησις, διοίκησις καί διαχείρισις τῶν καταληφθεισῶν καί καταληφθησομένων περιουσιῶν ὑπέρ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης, σύμφωνα μέ τόν σκοπό καί τόν τρόπο ἀξιοποιήσεως, πού ἔχει καθορισθεῖ ἀπό τοὺς δωρητὲς ἢ τοὺς διαθέτες τους. Εἰδικότερα, στή διοίκησις καί διαχείριση τοῦ Ἰδρύματος ὑπάγονται διὰ τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ οἱ ἐν ζωῇ καί αἰτία θανάτου καταληφθεῖσες καί καταληφθησόμενες στήν Ἱερά Μητρόπολιν Σερρών καί Νιγρίτης οἰασδήποτε φύσεως περιουσίες ὡς ἑξῆς: 1. Βάσει τῆς ὑπ' ἀριθμ. 240/2017 δημοσίας διαθήκης τῆς ἀειμνήστου Δεσποίνης Κοβούσογλου, δημοσιευθείσης ἀπό τό Εἰρηνοδικεῖο Σερρών κατὰ τήν συνεδρίασίν του τήν 23.5.2017, σέ συνδυασμό μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 17.601/11.12.2014 πράξη ἀποδοχῆς κληρονομιάς τοῦ Συμβολαιογράφου Σερρών κ. Φωτίου Στεργίου Ἀϊδινλή.

Ἄρθρον 4

Ἡ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος βαρύνει οικονομικῶς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Σερρών καί Νιγρίτης. Πέραν αὐτοῦ, οἱ πόροι, μέ τοὺς ὁποῖους συντηρεῖται τό Ἰδρυμα εἶναι ἀκόμην:

α) Μέλλουσες καταληφθησόμενες περιουσίες ὑπέρ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης.

β) Ὅποιαδήποτε δωρεά ἢ ἐπιχορήγησις ἀπό τό Δημόσιο ἢ ἄλλο Ν.Π.Δ.Δ. ἢ Ν.Π.Ι.Δ.

γ) Κρατικὲς ἐπιχορηγήσεις, ἐπιχορηγήσεις ἐκ προγραμμάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, τῆς Περιφερειακῆς ἢ Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, Ὄργανισμῶν καί ἄλλων προσώπων Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου.

δ) Δωρεές καί κληρονομίες ὑπέρ τοῦ Ἰδρύματος.

ε) Πᾶν ἕτερον ἔσοδον προερχόμενον ἐκ νομίμου πηγῆς καί μὴ προβλεπόμενον ἐκ τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Άρθρον 5 Διοίκηση

Τό Ίδρυμα υπάγεται, ως ύπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης, στόν ἱεραρχικό ἔλεγχο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς. Ἡ διοίκηση καί ἡ διαχείρισή του ἀσκεῖται ἀπό τό Μητροπολιτικό Συμβούλιο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης.

Ὁ Μητροπολίτης Σερρών καί Νιγρίτης, βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ὑπό τήν ἄμεση ἐπιβλεψή του τήν ὁμαλή λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος καί εισηγεῖται στό Μητροπολιτικό Συμβούλιο κάθε ἀπαραίτητο μέτρο γιά τήν ἀπόσκοπη καί εὐρυθμη ὀργάνωση καί λειτουργία αὐτοῦ.

Άρθρον 6

Ἀρμοδιότητες τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου

Τό Μητροπολιτικό Συμβούλιο, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἔχει καί τίς ὡς κάτωθι συγκεκριμένες ἀρμοδιότητες ἐπί τοῦ ἐν θέματι Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος:

1. Ἀποφασίζει γιά κάθε θέμα τό ὁποῖο ἀφορᾷ στήν ὀργάνωση, διοίκηση καί λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος.

2. Συνεργάζεται γιά ὅλα τά σχετικά ζητήματα μέ κάθε ἀρμόδιο φορέα, ἀρχή καί ὑπηρεσία γιά τήν προαγωγή καί ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος καί τῶν κοινωφελῶν περιουσιῶν του.

3. Μεριμᾷ γιά τήν ἐξέυρεση οικονομικῶν πόρων καί γιά τήν εὐρυθμη, ὁμαλή, ἀπόσκοπη καί ἀποτελεσματική λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος.

4. Καταρτίζει τόν ἐτήσιο προϋπολογισμό καί τόν ἐτήσιο ἀπολογισμό τοῦ Ἰδρύματος καί κάθε ἐπιμέρους κοινωφελούς περιουσίας. Τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα τοῦ Ἰδρύματος καί τῶν διαχειριζομένων περιουσιῶν προσδιορίζονται ὑπό τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐσόδων καί ἐξόδων κατά τό οικονομικό ἔτος, τό ὁποῖο ἀρχίζει τήν 1η Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καί τελειώνει τήν 31η Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

5. Ἀποφασίζει σύμφωνα μέ τόν Νόμο γιά κάθε θέμα διοικήσεως, διαχειρίσεως καί ἀξιοποιήσεως τῶν διαχειριζομένων ὑπ' αὐτοῦ κοινωφελῶν περιουσιῶν, ἀκόμα καί ἂν δέν ἀναφέρεται στόν παρόντα Κανονισμό.

6. Συνάπτει καί τροποποιεῖ κάθε εἶδους συμβάσεις (π.χ. μισθώσεως, ἔργου, ἐργασίας κ.λπ.) μέ σκοπό τήν ἐπιβεβλημένη διαχείριση ἐκάστης κοινωφελούς περιουσίας καί τήν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ τοῦ δωρητῆ ἢ διαθέτη τῆς. Ἀποφασίζει τήν πρόσληψη ἢ ἀνάθεση ἐντολῶν βοηθητικοῦ προσωπικοῦ ἀπαραίτητου γιά τήν εὐρυθμη λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος καί τήν διαχείριση τῶν κοινωφελῶν περιουσιῶν.

7. Ἀπευθύνεται ἐνώπιον κάθε ἀρμοδίας Ἀρχῆς, παντός Δικαστηρίου καί ἐνώπιον παντός τρίτου ἐκπροσω-

ποῦν δικαστικῶς καί ἐξωδικαστικῶς ἐκάστη κοινωφελῆ περιουσία.

8. Ἀπευθύνεται ἐνώπιον κάθε ἀρμοδίας Ἀρχῆς, παντός Δικαστηρίου καί ἐνώπιον παντός τρίτου ζητοῦν τήν ἀλλογή τοῦ σκοποῦ ἢ τοῦ τρόπου ἀξιοποιήσεως ἐκάστης κοινωφελούς περιουσίας στίς περιπτώσεις πού ὀρίζει ὁ νόμος.

9. Ἀποφασίζει γιά κάθε ἄλλο θέμα, τό ὁποῖο ἀνακύπτει κατά τήν ἐφαρμογή τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ καί δέν προβλέπεται ρητῶς σέ αὐτόν.

Άρθρον 7

Τηρούμενα βιβλία

Τό Ίδρυμα τηρεῖ τά ἀκόλουθα βιβλία:

- α) Πρωτόκολλο εἰσερχομένων καί ἐξερχομένων ἐγγράφων.
- β) Βιβλίο Πρακτικῶν Δ.Σ.
- γ) Βιβλίο Ταμείου
- δ) Βιβλίο - Φάκελο ἐκάστης κοινωφελούς περιουσίας.

Άρθρον 8

Γιά κάθε θέμα πού δέν ρυθμίζεται ἀπό τόν παρόντα Κανονισμό ἀποφασίζει τό Μητροπολιτικό Συμβούλιο κατά τήν κυρίαρχη κρίση του.

Άρθρον 9

Σέ περίπτωση διαλύσεως τοῦ Ἰδρύματος ἢ διαχείριση τῆς περιουσίας του, κινητῆς καί ἀκίνητης, ὡς καί τό ἀρχεῖο του παραμένουν στήν Ἱεράν Μητρόπολην Σερρών καί Νιγρίτης, στήν ὁποία καί ἀνήκουν.

Άρθρον 10

Ὁ παρών Κανονισμός τροποποιεῖται ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετά ἀπό πρόταση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης.

Άρθρον 11

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἀρχίζει ἀπό τήν δημοσίευσή του στήν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως». Ὁ Κανονισμός δημοσιεύεται καί στό περιοδικό «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Άρθρον 12

Ἐκ τῆς δημοσίευσής του παρόντος Κανονισμοῦ δέν προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών καί Νιγρίτης.

Ἀθήναι, 31.8.2017

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ὁ Μεθώνης Κλήμης

Άριθμ. 3968/1852/7.9.2017

Κανονισμός συστάσεως καί λειτουργίας
Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος μέ τήν ἐπωνυμία:
«Ἱεραποστολικό Κέντρο Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης
Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀλμυροῦ
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ»

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν:

1. τὰ ἄρθρα 29 παραγρ. 2 καί 59 παραγρ. 2 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Α' 146), καί τό ἄρθρο 68 παρ. 1, 5α' τοῦ ν. 4235/ 2014,

2. Τάς ὑποχρεώσεις τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας πρός τό χριστεπώνυμον Πλήρωμα, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπό τās Εὐαγγελικάς ἐπιταγās, τούς ἱεροῦς Κανόνas καί τούς νόμους τοῦ Κράτους,

3. τās ὑφισταμένas κοινωνικάs, ποιμαντικάs καί πνευματικάs ἀνάγκas τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ,

4. τήν ὑπ' ἀριθμ. 1082/22.8.2017 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ κ. Ἰγνατίου,

5. τήν ἀπό 31.8.2017 Γνωμοδότησιν τοῦ Νομικοῦ Γραφείου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καί

6. τήν ἀπό 31.8.2017 Ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἀποφασίζει

τροποποιεῖ καί κωδικοποιεῖ τόν Κανονισμό συστάσεως καί λειτουργίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἰδρύματος ὑπό τήν ἐπωνυμίαν: «Ἱεραποστολικό Κέντρο Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀλμυροῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ» (Φ.Ε.Κ. 2612/2015) ὡs ἐξῆs:

Κανονισμός συστάσεως καί λειτουργίας
Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος μέ τήν ἐπωνυμία:
«Ἱεραποστολικό Κέντρο Ἅγιος Ἀθανάσιος
ὁ Ἀθωνίτης Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀλμυροῦ
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί
Ἀλμυροῦ»

Ἄρθρον1

Σύστασιs, νομική μορφή, ἐπωνυμία,
ἔδρα, σφραγίς

1. Τό συσταθέν δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθμ. 3425/-2968/8.12.2006 ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκ-

κλησίας τῆς Ἑλλάδος (ΦΕΚ Β1899/2006), ὅπως αὐτή τροποποιήθηκε διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 4433/2484/6.11.2015 ὁμοίας ἀποφάσεως (ΦΕΚ Β2612/2015), Ἐκκλησιαστικόν Ἰδρυμα ὑπό τήν ἐπωνυμίαν «Ἱεραποστολικόν Κέντρον - Διακονία Ἀγάπης τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀλμυροῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ», ἀποτελεῖ ἐφ' ἐξῆs αὐτοτελές ἐκκλησιαστικό Νομικό Πρόσωπο Ἰδιωτικοῦ Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) μῆ κερδοσκοπικοῦ χαρακτῆρος, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 29 παρ. 2 τοῦ ν. 590/77 εἰs σύνδ. μετά τῆς παρ. 5 ἐδ. β' τοῦ ἄρθρου 68 τοῦ ν. 4235/2014 καί τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος, ἐποπτευόμενον ὑπό τοῦ Ἑνοριακοῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀλμυροῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ, τό κοινωφελές ἔργο τοῦ ὁποῦοῦ συνεχίζει νά ἐπικουρεῖ, ὑπό τή νέα του ἐπωνυμία: «Ἱεραποστολικό Κέντρο Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀλμυροῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ» καί τό διακριτικόν τίτλον «Ἱεραποστολικό Κέντρο Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης».

2. Ἐδρα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος εἶναι ἡ ἐπαρχία - δημοτική ἐνότητα Ἀλμυροῦ καί εἰδικότερα οἱ ἀνεγερόμενες κτιριακές ἐγκαταστάσεις πηλίσιον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀλμυροῦ.

3. Τό Ἰδρυμα ἔχει ἴδια κυκλική σφραγίδα ἀναγράφουσα ἐξωτερικά: «ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΛΜΥΡΟΥ», ἐσωτερικά «ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ο ΑΘΩΝΙΤΗΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΛΜΥΡΟΥ» καί εἰs τό κέντρον φέρει ἀνάγλυφον τήν μορφήν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου.

Ἄρθρον2

Σκοποί

Σκοποί τοῦ Ἰδρύματος, ἀνάλογα μέ τίs ἀνάγκes, τούς διαθέσιμους πόρους καί τίs ἐν γένει δυνατότητέs του, εἶναι:

1. Ἡ ἀνέγερσιs κτιρίου προκειμένου νά στεγαστοῦν ὅλεs οἱ δραστηριότητες αὐτοῦ.

2. Ἡ μελέτη ποιμαντικῶν προβλημάτων τοῦ σύγχρονου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ὑπό τό πρῖσμα τῆς Ἑλληνορθόδοξου Παραδόσεως.

3. Ἡ διοργάνωσις καὶ ὑλοποιήσις διαφόρων πνευματικῶν, πολιτιστικῶν, μορφωτικῶν, φιλανθρωπικῶν καὶ ψυχαγωγικῶν ἐκδηλώσεων (συνέδρια, διαλέξεις, ὁμιλίαι, ἐπισκέψεις εἰς ἱερά προσκυνήματα, ἐκθέσεις, ἡμερίδες, προβολὴ ταινιῶν, κ.λπ.) οἱ ὁποῖες θὰ στοχεύουν εἰς τὴν ἀναβάθμισιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ποιμνίου καὶ ἰδιαίτερος τῶν νέων.

4. Ἡ μελέτη καὶ ἐπίλυσις διαφόρων σύγχρονων κοινωνικῶν προβλημάτων.

5. Ἡ σύστασις ἐθελοντικῆς ὁμάδος αἰμοδοσίας καὶ ἡ δημιουργία Τραπεζῆς Αἵματος.

6. Ἡ διοργάνωσις φροντιστηρίων ἐκμαθήσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς μετανάστας καὶ πρόσφυγας καὶ ἐνισχυτικῆς διδασκαλίας μαθητῶν ἀπάντων τῶν βαθμίδων.

7. Ἡ λειτουργία παντός τύπου κατηχητικῶν Σχολείων, πνευματικῶν συνάξεων καὶ συναντήσεων νέων.

8. Ἡ μεταξύ τῶν ἐνοριτῶν καλλιέργεια Ὁρθοδόξου Χριστιανικοῦ φρονήματος, ἡθους, ἐλληνοχριστιανικῆς συνειδήσεως καὶ ἀγωγῆς, καὶ συνειδητοποιήσεως τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὴ καὶ τοῦ Χριστιανοῦ εἰς τὴν κοινωνίαν.

9. Ἡ διοργάνωσις ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων.

10. Ἡ ἐκμάθησις χειρισμοῦ ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν καὶ ἡ πρακτικὴ ἐξάσκησις ἐπ' αὐτῶν.

11. Ἡ σίτισις ἀπόρων, ἠλικιωμένων, μοναχικῶν καὶ ἀτόμων εἰδικῶν ἀναγκῶν.

12. Ἡ ὑγειονομικὴ περίθαλψις ἀτόμων εὐρισκομένων ἐν ἀνάγκῃ διὰ τῆς δωρεάν παροχῆς φαρμάκων καὶ ἰατρικῆς φροντίδος.

13. Ἡ παροχὴ κλινοσκεπασμάτων, ρουχισμοῦ καὶ ὑποδημάτων εἰς ἀπόρους καὶ ἀστέγους, ὡς καὶ ἡ παροχὴ οἰασδῆποτε δυνατῆς ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς βοήθειας εἰς ἐγκλιέστους-κρατούμενους σωφρονιστικῶν ἰδρυμάτων.

14. Ἡ παροχὴ στέγης πρὸς περιστασιακὴν διανυκτέρευσιν εἰς ἀπόρους καὶ ἀστέγους.

15. Ἡ ἀποστολὴ φαρμάκων καὶ τυχόν ἄλλων ἀναγκαίων εἰς τὰ πλῆθια Ἐξωτερικῶν Ἱεραποστολῶν.

16. Ἡ φιλοξενία νέων καταγομένων ἐξ ἀλλοτριῶν χωρῶν.

17. Ἡ συνεργασία καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ ἐπισκέψεων νέων διαμέσου φορέων ὁμογενῶν ἀνά τὴν ὑφήλιον.

18. Ἡ δημιουργία χορευτικῶν καὶ παραδοσιακῶν συγκροτημάτων.

19. Ἡ συστάσις Μουσικῆς Σχολῆς καὶ ἡ δημιουργία ὀρχηστρῶν καὶ χορωδιῶν.

20. Ἡ δημιουργία δανειστικῆς βιβλιοθήκης διαθετούσης βιβλία ὄλων τῶν ἐπιστημῶν.

21. Ἡ δημιουργία ὁμάδων ἀθλητικῶν δραστηριοτήτων καὶ ἀνάλοιγων ὑποδομῶν.

22. Ἡ δημιουργία Σχολῆς Ἀγιογραφίας, Ἀγγειοπλαστικῆς καὶ Συντηρήσεως Ἱερῶν Εἰκόνων.

23. Ἡ μέριμνα καὶ συνδρομὴ εἰς ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν τῶν συμμετεχόντων εἰς τὰς ἀνωτέρω σχολὰς τοῦ Κέντρου.

24. Ἡ παροχὴ ὑποτροφιῶν καὶ οικονομικῶν βοηθημάτων εἰς ἀπόρους καὶ πολυτέκνους.

25. Ἡ δημιουργία χώρου ἀναψυχῆς εἰς τυχόν αὐθλιον χώρον τοῦ Κέντρου.

26. Ἡ δημιουργία Ἐργαστηρίων Ἐλευθέρων Σπουδῶν καὶ Κέντρου Ἐπαγγελματικῆς Καταρτίσεως, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς κείμενης νομοθεσίας.

27. Ἡ συνεργασία μετὰ φορέων τοῦ Δημοσίου, τοῦ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου καὶ τυχόν ἕτερα Ἰδρύματα.

28. Ἡ δημιουργία Σχολῆς Γονέων καὶ Ἐθελοντῶν Κοινωνικῆς Προσφορᾶς.

29. Οἰανδήποτε ἄλλην δραστηριότητα ἢ ἐνέργειαν ἠθέληεν ἀποφασίσαι τὸ Δ.Σ. τοῦ Κέντρου, εἰς τὰ πλῆθια τῆς φιλανθρωπικῆς μερίμνης αὐτοῦ ὑπὲρ ἐνδεῶν συνανθρώπων.

30. Οἱ πάσχοντες ἐξ ἀναπηρίας καὶ ψυχικῶν ἀσθενειῶν, διὰ τοὺς ὁποίους προβλέπει εἰδικῶς ἡ νομοθεσία τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας ἢ ἄτομα τὰ ὁποῖα χρῆζον θεραπείας εἰς θεραπευτήρια, θὰ περιθάληνται ὑπὸ ἀναλόγων δομῶν τοῦ Ἰδρύματος ἐφ' ὅσον αὐτὲς συσταθοῦν.

ἄρθρον 3

Ὁργάνωσις - Διοικήσις - Διοικητικὸν Συμβούλιον

1. Τὸ Ἰδρυμα διοικεῖται ὑπὸ πενταμελοῦς Διοικητικοῦ Συμβουλίου (Δ.Σ.) ἀποτελουμένου:

α) Ἐκ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου ὡς Προέδρου, νομίμως ἀναπληρούμενου ὑπὸ τινος ἐκ τῶν Ἐφημερίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀθμυροῦ, ὁ ὁποῖος ὀρίζεται πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου.

β) Ἐξ ἐνὸς λαϊκοῦ μέλους τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀθμυροῦ καὶ

γ) Ἐκ τριῶν ἐτέρων λαϊκῶν μελῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν κατοικῶν τῆς ἐπαρχίας - δημοτικῆς ἐνότητος Ἀθμυροῦ.

2. Τὰ τέσσερα λαϊκὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. προτείνονται ὑπὸ τοῦ ὀριζομένου ὡς ἀναπληρωτοῦ Προέδρου τοῦ Κέντρου καὶ διορίζονται ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημητριάδος καὶ Ἀθμυροῦ.

3. Ἡ θητεία τῶν λαϊκῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ. εἶναι τριετής καὶ δύνανται νὰ ἐπαναδιορίζωνται, τὸ δὲ ἀξίωμα τῶν εἶναι τιμητικὸν καὶ ἄμισθον.

4. Τὸ Δ.Σ. τοῦ Κέντρου συγκροτεῖται εἰς σῶμα κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν αὐτοῦ καὶ ἐκλέγει μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ γραμματέα καὶ ταμία.

5. Τὸ Δ.Σ. συνέρχεται τακτικῶς ἀνά τρίμηνον καὶ ἐκτάκτως, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη, προσκλήσει τοῦ Προέδρου, ἢ εἰς περίπτωσιν ἀπουσίας ἢ κωλύματος αὐτοῦ τοῦ Ἀναπληρωτοῦ Προέδρου, ἢ κατόπιν ἐγγράφου αἰτήσεως πρὸς τὸν Πρόεδρον τριῶν τουλάχιστον μελῶν αὐτοῦ. Ἐάν μέλος τοῦ Δ.Σ. ἀπουσιάσει ἀδικαιολογητῶς ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς συνεδριάσεις, ἀντικαθίσταται κατόπιν προτάσεως τοῦ Προέδρου.

Άρθρον 4

Άρμοδιότητες - Καθήκοντα του Δ.Σ.

1. Τό Διοικητικόν Συμβούλιον του Ίδρύματος αποφασίζει διά πάν θέμα άφορών εις τήν όργάνωσιν, διοίκησιν και λειτουργίαν αυτού, ήτοι:

- α) Διαχειρίζεται και άξιοποιεί τά πάσης φύσεως περιουσιακά στοιχεία, τά όποία έχουν τεθει εις τήν διάθεσιν του Ίδρύματος και αποφασίζει διά πάν ζήτημα σχετικόν τών σκοπών αυτού.
- β) Συνεργάζεται διά πάντα τά σχετικά ζητήματα τά άπασχολούντα τό Ίδρυμα μετά του Μητροπολιτικού Συμβουλίου της Ι. Μ. Δημητριάδος και Άθμυροϋ, μετά τών Έκκλησιαστικών Συμβουλίων όθλων τών Ένοριών, μετά τών Δ.Σ. τών Κοινωφελών και λοιπών Έκκλησιαστικών Ίδρυμάτων της περιφέρειας της οικείας Έρας Μητροπόλεως, μετά διαφόρων πολιτιστικών, έπιστημονικών, φιλανθρωπικών, έθνικών και λοιπών Συλλόγων ως και μετά τών Δημοσίων Ύπηρεσιών, της Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοικήσεως, και τών τοπικών φορέων και έν γένει τών άρμοδιών Κρατικών Ύπηρεσιών διά τήν προαγωγήν και έπίτευξιν τών σκοπών του Ίδρύματος.
- γ) Επιλαμβάνεται πάσης ύποθέσεως άφορώσης εις τήν άνέγερσιν τών κτιριακών έγκαταστάσεων, τήν όργάνωσιν και λειτουργίαν του Ίδρύματος ως και τήν πρόσκτησιν και διαχείρισιν τυχόν περιουσίας αυτού.
- δ) Καταρτίζει έτήσιον οικονομικόν Προϋπολογισμόν και Άπολογισμόν του Ίδρύματος, τούς όποιους και ύποβάλλει προς έγκρισιν εις τό οικείον Μητροπολιτικόν Συμβούλιον. Διευκρινίζεται ότι τόν προϋπολογισμόν όσον και ό άπολογισμός συνοποβάλλονται μετά τών άντιστοιχών τοιούτων του Ίεροϋ Ναοϋ του Άγίου Δημητρίου.
- ε) Μεριμνά διά τήν έξεύρεσιν οικονομικών πόρων διά τήν εύρυθμον, όμαλήν, άπρόσκοπτον και άποτελεσματικήν λειτουργίαν του Ίδρύματος.
- στ) Προσλαμβάνει και άπολύει, κατά τάς κειμένας διατάξεις, τό τυχόν αναγκαίον έμισθον προσωπικόν και καθορίζει τό ποσόν της άντιμισθίας αυτού.
- ζ) Άποφασίζει διά τήν παραχώρησιν χώρων του Ίδρύματος προς φιλοξενίαν έκδηλώσεων έτέρων φορέων είτε δωρεάν, είτε επί τιμήματος.
- η) Συστήνει επί μέρους Έπιτροπάς και αναθέτει εις αυτάς, κατά περίπτωσιν, τήν μελέτη, τήν διοργάνωσιν και τήν διεξαγωγή συγκεκριμένων δράσεων.
- θ) Εισηγείται τήν τροποποίησιν του παρόντος Κανονισμού ή και τήν διάλυσιν του Ίδρύματος.
- ι) Άποφασίζει διά πάν έτερον ζήτημα, τό όποιον ανακύπτει κατά τήν έφαρμογήν τών διατάξεων του παρόντος Κανονισμού και δέν προβλέπεται ρητώς εις αυτόν, μέ τήν έπιφύλαξιν της έγκρίσεως τών Πράξεών του ύπό του οικείου Μητροπολιτικού Συμβουλίου.

ια) Αί άποφάσεις του Δ.Σ. λαμβάνονται κατά πλειοψηφίαν τών παρόντων μελών. Έν περιπτώσει ίσοψηφίας ύπερισχύει ή ψήφος του Προέδρου.

2. Ο Πρόεδρος του Δ.Σ., και εις περιπτώσιν κωλύματος αυτού ό νόμιμος άναπληρωτής του, κατά τόν παρόντα Κανονισμό:

- α) Έκπροσωπεί τό Ίδρυμα ένώπιον πάσης Διοικητικής, Δικαστικής, - Έκκλησιαστικής και οιασδήποτε άλλης Άρχής και εις οιασδήποτε σχέσιν αυτού μετά τυχόν Ίδρυμάτων, Όργανισμών, νομικών και φυσικών προσώπων.
- β) Υπογράφει άπασαν τήν άλληλογραφίαν του Ίδρύματος και έπικυρώνει τά αντίγραφα και άποσπάσματα Πρακτικών και Άποφάσεων του Δ.Σ.
- γ) Λαμβάνει γνώσιν άπάντων τών εισερχομένων και έξερχομένων έγγράφων του Ίδρύματος.
- δ) Φέρει τήν εύθύνην άπάντων τών δραστηριοτήτων και της λειτουργίας του Ίδρύματος και συντονίζει τά μέλη του Δ.Σ. προς ύλοποίησιν τών σκοπών αυτού.
- ε) Άσκει έποπτείαν και έλεγχον εις τό προσωπικόν του Ίδρύματος και παρακολουθεί τήν εκτέλεσιν τών άποφάσεων του Δ.Σ.

3. Ο Άναπληρωτής Πρόεδρος του Δ.Σ. άναπληροί τόν Πρόεδρον άπόντα ή κωλυόμενο, προεδρεύων του Δ.Σ. και φέρει πάσας τάς άρμοδιότητας του Προέδρου, ένεργών κατόπιν έντολής αυτού.

4. Ο γραμματέϋς του Δ.Σ.:

- α) Τηρεί τό Βιβλίον Πρωτοκόλλου του Ίδρύματος.
- β) Συντάσσει τά έγγραφα και τήν άλληλογραφίαν του Ίδρύματος, διά τήν όποιαν ενημερώνει τόν Πρόεδρον και συνοπογράφει αυτά μετ' αυτού ή μετά του νομίμου άναπληρωτοϋ του.
- γ) Τηρεί τό Βιβλίον Πρακτικών τών Συνεδριάσεων του Δ.Σ., συντάσσει τά πρακτικά και συνοπογράφει αυτά μετά του Προέδρου ή του Προεδρεύοντος του Δ.Σ..
- δ) Φυλάσσει τά έγγραφα, τήν άλληλογραφίαν, τά βιβλία και τήν σφραγίδα του Ίδρύματος.

5. Ο ταμίας του Δ.Σ.:

- α) Ένεργεί διά λογαριασμόν του Δ.Σ., έναντι του όποίου είναι ύπόλογος, τάς διαχειριστικές πράξεις επί τών πάσης φύσεως περιουσιακών στοιχείων του Ίδρύματος.
- β) Τηρεί τό Βιβλίον Ταμείου.
- γ) Εισηράττει πάν έξοδον του Ίδρύματος διά Τριηλιούπων Γραμματείων Εισπράξεως, θεωρημένων ύπό της Έρας Μητροπόλεως, τά όποία συνοπογράφει μετά του Προέδρου ή μετά του νομίμου άναπληρωτοϋ του.
- δ) Διενεργεί πληρωμάς διά πάσαν δαπάνην προβλεπομένην εις τόν ύπό εκτέλεσιν έγκεκριμένον Προϋπολογισμόν, βάσει Τριηλιούπων Ένταλήματων Πληρωμής, θεωρημένων ύπό της Έρας Μητροπόλεως, τά όποία επίσης συνοπογράφει μετά του Προέδρου ή μετά του νομίμου κατά τόν παρόντα άναπληρωτοϋ του, ως και άπαντα τά οικονομικής φύσεως έγγραφα.

- ε) Ευθύνεται διά τήν φύλαξιν τῶν χρημάτων τοῦ Ἰδρύματος, τά ὅποια κατατίθενται εἰς ἰδιαίτερον λογαριασμόν μιᾶς ἐκ τῶν Τραπεζῶν πού λειτουργοῦν εἰς τήν πόλιν τοῦ Ἀθμυροῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰδρύματος.
- στ) Διενεργεῖ καταθέσεις καί ἀναλήψεις χρημάτων κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ. καί ἐγκρίσεως ὑπό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.
- ζ) Δύναται νά τηρεῖ μετρητοῖς εἰς τό Ταμεῖον χρηματικόν ποσόν καθοριζόμενον ὑπό τοῦ Δ.Σ. διά τήν ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων καί ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἰδρύματος.
- η) Τηρεῖ τό Βιβλίον Κτηματολογίου καί τό Βιβλίον Ὑλικοῦ.
- θ) Καταρτίζει τόν οικονομικόν Προϋπολογισμόν καί Ἀπολογισμόν τοῦ Ἰδρύματος, τοὺς ὁποίους ὑποβάλλει εἰς τό Δ.Σ. πρὸς ψήφισιν.
- ι) Τόν ταμίαν, ὅταν ἀπουσιάζει ἢ κωλύεται, ἀναπληροῖ ἕτερον μέλος τοῦ Δ.Σ., τό ὁποῖον ὀρίζεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ..

ἄρθρον 5 Τηρούμενα βιβλία

Τό Ἰδρυμα τυγχάνει ἰδίας διαχειρίσεως, τηρεῖ δέ ὑπό τήν μέριμναν τοῦ Δ.Σ. τά διαχειριστικά αὐτοῦ βιβλία, συμφώνως πρὸς τό σύστημα τηρήσεως τῶν λογιστικῶν βιβλίων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων, θεωρημένων διά πᾶσαν νόμιμον χρῆσιν ὑπό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημοπρασίας καί Ἀθμυροῦ, ἥτοι:

1. Βιβλίον Πρωτοκόλλου εἰσερχομένων καί ἐξερχομένων ἐγγράφων.
2. Βιβλίον Πρακτικῶν τῶν Συνεδριάσεων τοῦ Δ.Σ.
3. Βιβλίον Ταμεῖου ἠριθμημένον καί θεωρημένον ὑπό τῆς οἰκείας Ἱερᾶς Μητροπόλεως.
4. Τριπλότυπα Γραμμάτια Εἰσπράξεων καί Ἐντάγματα Πληρωμῶν ἠριθμημένα καί θεωρημένα ὑπό τῆς οἰκείας Ἱερᾶς Μητροπόλεως.
5. Βιβλίον Κτηματολογίου, εἰς τό ὁποῖον καταγράφεται ἅπαντα ἢ ἀκίνητος περιουσία αὐτοῦ.
6. Βιβλίον Ὑλικοῦ, εἰς τό ὁποῖον καταγράφονται ἅπαντα τά κινητά περιουσιακά στοιχεῖα αὐτοῦ, τά ὅποια ἔχουν τεθεῖ εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Ἰδρύματος ἢ ἀγορασθεῖ ὑπ' αὐτοῦ.

ἄρθρον 6 Πόροι τοῦ Ἰδρύματος

Πόροι τοῦ Ἰδρύματος εἶναι:

1. Αἱ πάσης φύσεως δωρεαί, κληρονομίαί καί κληροδοσίαι ὑπό παντός φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου.
2. Αἱ ἐπιχορηγήσεις ὑπό τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου, τῆς Νομαρχιακῆς ἢ Δημοτικῆς Αὐτοδιοικήσεως, Ὄργανισμῶν καί ἄλλων Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου ὡς καί πάσης ἄλλης Κρατικῆς Ἀρχῆς καί Ὄργανισμοῦ ἢ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως.

3. Ἐτνιαία ἐπιχορηγήσεις τῆς Ἐνορίας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Ἀθμυροῦ.

4. Πρόσοδοι ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως διαφόρων ἐκδηλώσεων, λαχειοφόρων ἀγορῶν, ἐράνων νομίμως διενεργουμένων, ἐκθέσεων καί ἐκδρομῶν.

5. Προσφοραί εἰς χρῆμα ἢ εἶδος παντός φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου.

6. Οἱ τόκοι τυχόν καταθέσεων εἰς τραπέζας ἢ ἄλλους πιστωτικούς ὀργανισμούς.

7. Ἔσοδα ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως ἐπιδοτουμένων προγραμμάτων ἢ τῆς καταβολῆς διδάκτρων διά τήν συμμετοχὴν εἰς ἐπιμορφωτικές δραστηριότητας.

8. Πᾶν ἕτερον ἔσοδον προερχόμενον ἐκ νομίμου καί χρηστῆς πηγῆς.

ἄρθρον 7

Διάθεσις τῶν Πόρων τοῦ Ἰδρύματος

Τά ἔσοδα τοῦ Ἰδρύματος διατίθενται κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ.

1. Διά τήν ἀνέγερσιν κτιρίου τοῦ Κέντρου
2. Διά τήν ἀγοράν τοῦ ἀπαιτούμενου ἐξοπλισμοῦ τοῦ Κέντρου καί τήν εὐρυθμον λειτουργίαν αὐτοῦ
3. Διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν καθ' ἡμέραν δαπανῶν λειτουργίας καί συντηρήσεως αὐτοῦ
4. Διά τήν ἀμοιβὴν τοῦ ἀναγκαιοῦντος ἐμμίσθου προσωπικοῦ
5. Διά τήν ἀγοράν βιβλίων τῆς Βιβλιοθήκης
6. Διά τήν λειτουργίαν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων
7. Διά τήν φιλοξενίαν ὀμιλητῶν, χορωδιῶν καί νέων
8. Διά τήν ἀγοράν τροφίμων, εἰδῶν καθαριότητος καί συσκευῶν μαγειρείου
9. Διά τήν διοργάνωσιν ἐκδηλώσεων, ἐκδρομῶν ψυχαγωγίας, φιλικῶν συναντήσεων κ.ἄ.
10. Διά τήν συμμετοχὴν εἰς προγράμματα ἀπτόμενα τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος
11. Διά τήν ἐκτύπωσιν σχετικῶν ἐντύπων ἀπαραίτητων διά τήν λειτουργίαν τοῦ Ἱεραποστολικοῦ Κέντρου
12. Διά τήν προμήθειαν μουσικῶν καί ἀθλητικῶν ὀργάνων, ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν καί ἄλλων μέσων ἀπαραίτητων διά τὰς δραστηριότητας αὐτοῦ
13. Διά τήν προμήθειαν χορευτικῶν στολῶν καί ἐπιτραπεζίων παιγνίων
14. Διά πᾶσαν ἑτέραν δαπάνην μὴ προβλεπομένην εἰς τό παρόν ἄρθρον, ἀπαραίτητον ὅμως διά τήν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ.

ἄρθρον 8

Τροποποιήσις Κανονισμοῦ - Κατάργησις τοῦ Κέντρου

Ὁ παρῶν Κανονισμός δύναται νά τροποποιηθεῖ ὑπό τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ., παρισταμένου ἀπαραίτητως τοῦ Προέδρου αὐτοῦ ἢ

του νομίμου αναπληρωτή του και έγκρισεως υπό του οικείου Μητροπολίτου.

Τό Ίδρυμα καταργείται υπό της Ίερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατόπιν ἠτιολογημένης ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ., ἐγκρινομένης ὑπό του οικείου Μητροπολίτου, ὅταν δέν ἐκπληροῖ τὰς ἐκκλησιολογικὰς αὐτοῦ προϋποθέσεις, παρεκκλίνῃ τῶν σκοπῶν του καί καθίσταται ἀνέφικτος ἡ λειτουργία αὐτοῦ.

Εἰς περίπτωσιν καταργήσεως τοῦ Ἰδρύματος, ἡ χρῆσις καί ἡ κυριότητα τῶν πάσης φύσεως περιουσιακῶν στοιχείων αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα εἶχον παραχωρηθῆ ἢ δωρηθῆ εἰς τό Ίδρυμα, περιέχονται εἰς τό νομικόν πρόσωπον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀθμυροῦ.

ἄρθρον 9

Δωρηταί - Εὐεργέται - Μεγάλοι Εὐεργέται

1) Τό Δ.Σ. τοῦ Κέντρου δύναται νά ἀνακηρύσῃ Δωρητάς, Εὐεργέτας καί Μεγάλους Εὐεργέτας τοῦ Ἰδρύματος, εἴτε ἐν ζωῇ, εἴτε μετὰ θάνατον εὐρισκομένους.

2) Δωρηταί ἀνακηρύσσονται οἱ προσφέροντες εἰς τό Ίδρυμα ποσόν ἀπό 3.000 ἕως 9.000 Εὐρώ, Εὐεργέται οἱ προσφέροντες 9.001 ἕως 15.000 Εὐρώ καί Μεγάλοι Εὐεργέται οἱ προσφέροντες ποσόν ἄνω τῶν 15.001 Εὐρώ.

ἄρθρον 10

Ὁ παρῶν Κανονισμός ἰσχύει ἀπό τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τό ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καί τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

ἄρθρον 11

Κάλυψις δαπάνης

Ἐκ τῶν Διατάξεων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ δέν προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος - Ἱεραποστολικοῦ Κέντρου, οὔτε τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀθμυροῦ ἢ τῆς Ίερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἀθμυροῦ. Κάθε μελλοντική δαπάνη θά προβλεφθῆ ἀπό τίς οἰκίαις διοικητικῆς πράξεως καί θά ἐγγραφῆ στόν οικεῖο προϋπολογισμό.

Ὁ παρῶν Κανονισμός νά δημοσιευθῆ στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καί στό ἐπίσημο δελτίο «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἀθῆναι, 31.8.2017

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ὁ Μεθώνης Κλήμης

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ - ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**Δημοσίευσις
Δικαστικής Απόφασεως**

Πρός
Τόν Ἱεροδιάκονον
Παρθένιον Τζωρτζήν ,
κατά κόσμον Παναγιώτην τοῦ Ἰωάννου,
Κληρικόν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων.
(νῦν ἀγνώστου διαμονῆς)

Διά τοῦ παρόντος κοινοποιοῦμέν σοι κατωτέρω τήν ἐρήμην σου ἐκδοθεῖσαν ὑπ' ἀριθμ. 31/2017 ἀπόφασιν τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ διά Πρεσβυτέρους, Διακόνους καί Μοναχοῦς Δικαστηρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνωδᾶ τῷ ἄρθρῳ 122 παρ. 2 τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περί Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καί τῆς πρό Αὐτῶν διαδικασίας», ὡς τοῦτο τίθεται καί ἰσχύει συμπληρωθέν ὑπό τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Ν.Δ. 1714/1942 καί κατά τά σαφῶς ὀριζόμενα ὑπό τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἵνα οὕτω λάβῃς γνῶσιν αὐτῆς καί ἀσκήσῃς κατ' αὐτῆς τά συμφώνως τοῖς ἄρθροισι 126 καί 133 τοῦ προειρημένου περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων Νόμου ἐνδικοῦ μέσα τῆς ἀνακοπῆς ἐρημοδικίας καί τῆς ἐφέσεως.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι ὅτι ἐν περιπτώσει παρελεύσεως ἀπράκτου τῆς ὑπό τοῦ Νόμου 5383/1932 καθοριζομένης προθεσμίας, θέλει ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ἀπόφασις καταστῆ, συνωδᾶ τῷ ἄρθρῳ 151 Αὐτοῦ, τελεσιδικος, ὀριστική καί ἀμετάκλητος.

Ὁ Γραμματεὺς
τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων
Ἀρχιμ. Σεβαστιανός Σωμαράκης

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ
ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Ἀπόφασις 31/2017

Τό Πρωτοβάθμιον Συνοδικόν διά Πρεσβυτέρους, Διακόνους καί Μοναχοῦς Δικαστήριον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 160ῆς Συνοδικῆς Περιόδου, συγκεκριμένον ἐκ τοῦ Προέδρου Αὐτοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου

Φθιώτιδος κ. Νικολάου καί ἐκ τῶν τακτικῶν Μελῶν Αὐτοῦ Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν: α) Μάνης κ. Χρυσσοστόμου, β) Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, γ) Σερβίων καί Κοζάνης κ. Παύλου, ὡς καί ἐκ τοῦ ἀναπληρωματικοῦ Μέλους Αὐτοῦ, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημητριάδος καί Ἀθμυροῦ κ. Ἰγνατίου, ἀναπληρουντος τόν κωλυόμενον ὅπως προσέληθῃ καί μετάσχῃ κατά τήν σημερινήν δικάσιμον, Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Νεαπολίεως καί Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβαν.

Συνελθόν εἰς Συνεδρίαν τῆ 6ῃ Ἰουνίου 2017, ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Τρίτη καί ὥρα 5:30 ἀπογευματινῆ, ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάρῳ κειμένῳ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῶν ὁδῶν Ἰωάννου Γενναδίου 14 καί Ἰασιῶν 1 καί τῆ συνήθει τῶν Συνεδριῶν Αἰθούσῃ, ἐπὶ παρουσίᾳ καί τοῦ Γραμματέως Αὐτοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σεβαστιανοῦ Σωμαράκη, ἵνα κρίνῃ καί δικάσῃ τόν Ἱεροδιάκονον Παρθένιον Τζωρτζήν, κατά κόσμον Παναγιώτην τοῦ Ἰωάννου, Κληρικόν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων, κατηγορούμενον ἐπὶ: ..... καί συγκεκριμένως ὅτι Κληρικός τυγχάνων τῆς Ὁρθοδόξου κατ' Ἀνατολῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καί δὴ καί Διάκονος Αὐτῆς καί Μοναχός τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου «Πέτρας» Καταφυγίου, ... ἐπὶ ἀδικήμασι σαφῶς προβλεπομένοις καί ρητῶς τιμωρουμένοις ὑπὸ τῶν Θείων καί Ἱερῶν Κανόνων ..... τῆς ὑποθέσεως αὐτοῦ παραπεμφθείσης ἐνώπιον Αὐτοῦ ἰδίῳ ἀρμοδιότητος δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθμ. 17/2016 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων.

Δικάζον ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου νομίμως κληθέντος δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1045/450/1-3-2017 Κλητηρίου Θεσπίσματος καί δημοσιευθέντος συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 55 τοῦ Ν. 5383/1932 «Περί Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καί τῆς πρό Αὐτῶν Διαδικασίας», ὡς ἀγνώστου διαμονῆς, δὶς εἰς τό περιοδικόν "ΕΚΚΛΗΣΙΑ" μηνῶν Μαρτίου τοῦ 2017 καί Ἀπριλίου τοῦ 2017, ὡς καί εἰς τήν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν "ΕΣΤΙΑ", φύλλα 8ης καί 9ης Μαρτίου 2017, καί μὴ προσελθόντος καί μὴ παραστάντος κατά τήν σημερινήν δικάσιμον.

Διεξελθόν καί ἐπισταμένως μελετήσαν ἅπαντα τά ἐν τῇ δικογραφίᾳ ἐγγραφα καί στοιχεῖα.

Λαβόν ὑπ' ὄψιν καί τήν εἰσήγησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Δικαστικοῦ Συνέδρου Μητροπολίτου Σερβίων καί Κοζάνης κ. Παύλου.

Σκεφθέν κατά τοὺς Θείους καί Ἱεροῦς Κανόνας καί τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους.

Ἐπειδή .....

Ἐπειδή .....

Ἐπειδή .....

Ἐπειδή .....

Ἐπειδή .....

Ἐπειδή ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης καὶ ἀξιολογήσεως τοῦ συνόλου τῶν στοιχείων τῆς δικογραφίας, τῶν μαρτυρικῶν καταθέσεων τῆς περὶ τὴν ἀπόδειξιν διαδικασίας περιλαμβανούσης καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς προδικασίας, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων ἐγγράφων ἀπεδείχθησαν ὡς πραγματικὰ περιστατικὰ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Δικαστηρίου καὶ κατ' ἔλευθεραν ἐκτίμησιν, συνωδᾷ τῷ ἄρθρῳ 57 τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας», ὅτι ὁ κατηγορούμενος Κληρικός τυγχάνων τῆς Ὁρθοδόξου κατ' Ἀνατολῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ δὴ καὶ Διάκονος Αὐτῆς καὶ Μοναχὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου «Πέτρας» Καταφυγίου, ...

Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω ἀδικήματα τοῦ κατηγορητηρίου σαφῶς προβλήθηκαν καὶ ρητῶς τιμωροῦνται ὑπὸ τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν καὶ δὴ καὶ ὑπὸ Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων:

.....

Διά Ταῦτα

1) Κηρύσσει ὁμοφώνως ἔνοχον τὸν κατηγορούμενον τῶν κατηγοριῶν ἐπὶ: ..... καὶ συγκεκριμένως ὅτι Κληρικός τυγχάνων τῆς Ὁρθοδόξου κατ' Ἀνατολῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ δὴ καὶ Διάκονος Αὐτῆς καὶ καὶ Μοναχὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου «Πέτρας» Καταφυγίου, ... ἐπὶ ἀδικήμασι σαφῶς προβληθέντες καὶ ρητῶς τιμωρούμενοι ὑπὸ τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων .....

2) Ἐπιβίβησε αὐτῷ παμψηφεί τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος, ἀπογυμνοῦν αὐτὸν τέλειον παντός ἱερατικοῦ βαθμοῦ καὶ τίτλου, μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ μοναχικοῦ τοῦ σχήματος καὶ διαγραφῆς ἐκ τοῦ μοναχολογίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου «Πέτρας» Καταφυγίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἐπαναφέρον εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, προσφωνούμενον τοῦ λοιποῦ διὰ τοῦ λαϊκοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, καταδικάζον ἅμα εἰς βάρους αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου τὴν ἐκ τριάκοντα εὐρῶ (30€) δικαστικὴν δαπάνην.

3) Συνωδᾷ ταῖς διατάξεις τῶν ἄρθρων 125, 126, 127, 128, 130, 133, 134, 136 καὶ 151 τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας», ἡ παρούσα ἀπόφασις ὑπόκειται εἰς τὰ ἐνδικομέσα τῆς ἀνακοπῆς ἐρημοδικίας, ἥτις ἀσκεῖται ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνοισι καὶ Μοναχοῦς Δικαστηρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς ἐφέσεως ἥτις ἀσκεῖται ἐνώπιον τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνοισι καὶ Μοναχοῦς Δικαστηρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-

λάδος, καὶ ἀσκοῦνται διαδοχικῶς καὶ οὐχὶ ταυτοχρόνως. Ἡ προθεσμία ἀσκήσεως ἐκάστου τῶν προειρημένων ἐνδίκων μέσων εἶναι αὕτη τῶν εἴκοσι πέντε ἡμερῶν, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἡμέρας ἐπίδοσεως τῆς παρούσης εἰς τὸν καταδικασθέντα. Παρελθούσης ἀπράκτου τῆς προθεσμίας ἀσκήσεως κατὰ τῆς παρούσης ἀποφάσεως τῶν ἀνωτέρω ἐνδίκων μέσων, αὕτη καθίσταται τελεσίδικος, ἀμετάκλητος καὶ ἐκτελεστή. Ἡ προθεσμία αὕτη ἀναστέλλεται τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς.

Εἰς περίπτωσιν παραλείψεως τῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἀσκήσεως ἐφέσεως κωλύεται ἡ παραδεκτὴ ἀσκῆσις ἐνδίκου βοηθήματος κατὰ τῆς παρούσης ἀποφάσεως.

Ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη αὐθημερόν.

Ὁ Πρόεδρος

τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Φθιώτιδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Τὰ Μέλη

† Ὁ Μάννης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλημυροῦ ΙΓΝΑΤΙΟΣ
† Ὁ Πειραιῶς ΣΕΡΑΦΕΙΜ
† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΠΑΥΛΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἄρχιμ. Σεβαστιανὸς Σωμαράκης

**Ἱερά Μητροπόλις
Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας**

Κλητήριον Ἐπίκριμα

Πρὸς

τὸν Ἱερέα Πέτρον Βασιλείου,
(νῦν ἀγνώστου διαμονῆς).

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας δυνάμει τῶν ἄρθρων (55) καὶ τοῦ (110) τοῦ Ν. 5383/1932, Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς ἐνώπιον αὐτῶν διαδικασίας, ὡς οὗτος ἰσχύει κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 44 παρ. 1 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τῆ 16ῃ Ὀκτωβρίου 2017 ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 12ην π.μ. ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐν Κυπαρισσίᾳ ἵνα δικασθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδιδόμενων σοι κατηγοριῶν.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι, ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῆ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ἐν Κυπαρισσίᾳ τῆ 4ῃ Ἰουλίου 2017

Ὁ Μητροπολίτης

καὶ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Πρωτ. Δημήτριος Καραῖκος

**Ίερά Μητρόπολις
Πολυανῆς καί Κιλικισίου**

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Κλήσις

Πρός
τόν Πρεσβύτερον Γρηγόριον Ίωσηφίδην τοῦ Ίωάννου
Κληρικόν τῆς Ίεράς Μητροπόλεως
Πολυανῆς καί Κιλικισίου
(νῦν ἀγνώστου διαμονῆς).

Καλεῖσαι ἵνα ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ
Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ίεράς Μητροπόλεως Πο-
λυανῆς καί Κιλικισίου καί ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ίεράς Μη-
τροπόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἐλ. Βενιζέλου ἀριθ. 2, τῆ ἡμέρα
Τρίτη 10ῆ Ὀκτωβρίου 2017 καί ὥρα 14.00 μ.μ., ἵνα δικα-
σθῆς κατηγορούμενος ἐπὶ ἀντικανονικοῖς ἀδικήμασι,
ἅτινα προσάπτονταί σοι καί κρίνεται σκόπιμον ὅπως μὴ
ἀναγραφῶσιν ἐν τῷ παρόντι κλητηρίῳ θεσπίσματος δυνά-
μει τῶν διατάξεων τῆς παρ. 3 τοῦ ἀρθροῦ 110 τοῦ Ν.
5383/1982 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καί τῆς
πρὸ Αὐτῶν Διαδικασίας».

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι, ἐν περιπτώσει ἀπειθείας
σου καί μὴ ἐμφανισέως σου τῆ ὥς ἄνω ἡμέρα τε καί
ὥρα, θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Κιλικίς τῆ 3ῆ Ἰουλίου 2017

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Μητροπολίτης

† Ὁ Πολυανῆς καί Κιλικισίου ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Ὁ Γραμματεὺς

Σωφρόνιος Σμαραγδάκης

Ίερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Κλητήριον Ἐπίκριμα

Πρός
τόν Ἱερομόναχον Θεοδόσιον
(κατὰ κόσμον Παναγιώτην) Ταρκαζίκην
(νῦν ἀγνώστου διαμονῆς).

Καλεῖσαι ὅπως ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον
τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ίεράς Μητροπόλεως
Ζακύνθου δυνάμει α) τῶν ἀρθρων 55 καί 110 τοῦ Ν.
5383/1932, Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καί τῆς
πρὸ αὐτῶν διαδικασίας, ὡς οὗτος ἰσχύει καὶ β) τῶν
σαφῶς ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ τοῦ ἀρθροῦ 44 παρ. 1 τοῦ
Ν. 590/1977 «περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος» τῆ 18ῆ Ὀκτωβρίου 2017 ἡμέραν Τε-
τάρτην καί ὥραν 12νν μεσημβρινήν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς
Ίεράς Μητροπόλεως ἐν Ζακύνθῳ, ἵνα δικασθῆς ἐπὶ τῶν
ἀποδιδομένων σοι κατηγοριῶν.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι, ἐάν μὴ ἐμφανισθῆς τῆ ὥς
ἄνω ἡμέρα καί ὥρα, θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ἐν Ζακύνθῳ τῆ 12ῆ Ἰουλίου 2017

Ὁ Μητροπολίτης

καί Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Ζακύνθου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Πέτρος Ἰωάν. Παράσχης

Ίερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις· α) τῶν ἀρθρων 38
παρ. 2 καί 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) καί τῶν ἀρθρων 4,5,7
καί 20 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ίεράς
Συνόδου, καί προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακέρυξιν
ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν
Διακόνων ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς

Ἁγίου Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ Λαμίας,

Ἁγίας Βαρβάρας Λαμίας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακο-
νικάς ταύτας θέσεις καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ.
230/2012 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἐφημερίων καί Διακόνων»
προβλεπόμενα κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως
ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑπο-
βάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ πε-
ραιτέρω.

Ἐν Λαμῖα τῆ 1ῆ Αὐγούστου 2017

† Ὁ Φθιώτιδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2
τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἀρθρων 4-7 τοῦ ὑπ' ἀριθ.
230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ίεράς Συνόδου «Περὶ Ἐφημε-
ρίων καί Διακόνων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τὰς
κενάς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν
Ναῶν

Ἁγίας Παρασκευῆς Μοσχοχωρίου,

Ἁγίου Γεωργίου Λιανοκλαδίου,

Ἁγίου Γεωργίου Ἀρκίτσας,

Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Μαρτίνου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά
καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημο-
σιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμε-
να δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω
κενῶν θέσεων.

Ἐν Λαμῖα τῆ 1ῆ Αὐγούστου 2017

† Ὁ Φθιώτιδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

**Ίερά Μητρόπολις
Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς**

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2
τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλη-

σίας της Ἐκκλησίας» καί τῶν ἄρθρων 4-7 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τās κενάς ὀργανικές θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἐπισημαίνω τοῦ Κυρίου (Διασταυρώσεως) Ραφήνας, Ἁγίου Σπυρίδωνος (Ἐργατικῶν Κατοικιῶν) Παλλήνης, Ἁγίου Ἀνδρέου Παιανίας, Ἁγίων Πάντων Κρωπίας, Ἁγίου Δημητρίου Κερατέας, Παναγίας Ἐλεούσης Λεγρινῶν Σουνίου, Ἁγίας Παρασκευῆς (Μαύρου Λιθαρῖου) Ἀναβύσσου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Σπάτοισι τῆ 8ῃ Αὐγούστου 2017

† Ὁ Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τās διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καί 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τῶν ἄρθρων 4,5,7 καί 20 τοῦ Κανονισμοῦ 230/2012 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καί προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἐπισημαίνω Κυρίου Κρωπίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων» προβλεπόμενα κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σπάτοισι τῆ 8ῃ Αὐγούστου 2017

† Ὁ Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τās διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καί 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τῶν ἄρθρων 4,5,7 καί 20 τοῦ Κανονισμοῦ 230/2012 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καί προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἐπισημαίνω τοῦ Κυρίου (Διασταυρώσεως) Ραφήνας, Ἁγίου Σπυρίδωνος (Ἐργατικῶν Κατοικιῶν) Παλλήνης, Ἁγίου Ἀνδρέου Παιανίας, Ἁγίων Πάντων Κρωπίας, Ἁγίου Δημητρίου Κερατέας, Παναγίας Ἐλεούσης Λεγρινῶν Σουνίου, Ἁγίας Παρασκευῆς (Μαύρου Λιθαρῖου) Ἀναβύσσου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑπο-

βάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ζακύνθῳ τῆ 6ῃ Αὐγούστου 2017

† Ὁ Ζακύνθου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τās διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐκκλησίας» καί τῶν ἄρθρων 4-7 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Κυρᾶς τῶν Ἀγγέλων Ἀγαθᾶ Ζακύνθου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ζακύνθῳ τῆ 6ῃ Αὐγούστου 2017

† Ὁ Ζακύνθου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον - Ἐκκλησία τῆς Κρήτης

Ἱερά Μητρόπολις Γορτύνης καί Ἀρκαδίας

Κλήσις

Ἐξετάσεως Κατηγορουμένου

Πρὸς

τὸν Αἰδεσιμώτατον Ἱερέα Γεώργιον Μαραγκάκην, Ἐφημέριον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γορτύνης καί Ἀρκαδίας (νῦν ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παρθενίου Βουληγαράκη, ἐνεργοῦντος ὡς Ἀνακριτοῦ, συνφδᾶ τῆ ὑπ' ἀριθμ. 749/473/φ5/21.8.2017, Σεπτῆ Ἐντολῆ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γορτύνης καί Ἀρκαδίας κ. Μακαρίου καί δυνάμει τῶν ἄρθρων 109 καί 110 τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περί τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καί τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας», ἐν Μοίραις καί ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γορτύνης καί Ἀρκαδίας τῆ 31ῃ Ὀκτωβρίου 2017, ἡμέραν Τρίτην καί ὥραν 11 π.μ., ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ ἀποδιδομένων σοι κατηγοριῶν, αἵτινες κρίνεται σκόπιμον, ὅπως μὴ ἀναγραφῶσιν εἰς τὴν παρούσαν κλήσιν.

Ἐν Μοίραις τῆ 29ῃ Αὐγούστου 2017

Ὁ Ἀνακριτής

Ἀρχιμ. Παρθένιος Βουληγαράκης

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας

Πατριαρχικόν Γράμμα
Ἐρσεως Καθαίρεσεως

Ἡ Μετριότης Ἡμῶν λαβοῦσα ὑπὲρ ὄψιν τὴν ὑπὲρ ἀριθμ. πρωτ. 30/6.4.2017 ἀπόφασιν τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, δι' ἧς αἴρεται ἡ πρό ἔτους ἐπιβληθεῖσα ἐπὶ κανονικοῖς παραπτώμασι καθαίρεσις τοῦ Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νιγηρίας Πρεσβυτέρου

π. Παναγιώτου Δάλλια, τοῦ ἐν λόγῳ Κληρικοῦ ἐπανερχομένου εἰς τὰς τάξεις τοῦ Κλήρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νιγηρίας, κατακυροῦμεν τὴν ἀπόφασιν ταύτην.

Ἐφ' ᾧ καὶ συνετάγη τὸ παρόν, ὑπογραφόμενον Ἡμετέρῳ Χειρὶ πρὸς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν παράστασιν.

Ἐν τῇ Μεγάλῃ Πόλει τῆς Ἀλεξανδρείας
τῇ 6ῃ Ἀπριλίου 2017

† Ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας
καὶ πάσης Ἀφρικῆς ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β΄

Ἀναρτήθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 11.9.2017

Ἱερά Μητρόπολις Σερβίων καὶ Κοζάνης

Ἐχοντες ὑπὲρ ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 4-7 τοῦ ὑπὲρ ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἐφημερίων καὶ Διακόνων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἀγίου Παντελεήμονος Καθαμιᾶς,
Ἀγίου Γεωργίου Κήπου,
Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Καπνοχωρίου,
Ἀγίου Γεωργίου Λυγερῆς,
Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Μηλέας,
Ἀγίου Γεωργίου Νεραΐδας,
Ἀγίου Νικολάου Πύργου,
Ἀγίου Νικολάου Προσπηλίου,
Κοιμήσεως Θεοτόκου Ρυακίου,
Εὐαγγελισμοῦ Θεοτόκου Σπάρτου,
Ἀγίου Νικολάου Φρουρίου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κοζάνῃ τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου 2017

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΠΑΥΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπὲρ ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 4-7 τοῦ ὑπὲρ ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἐφημερίων καὶ Διακόνων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Παναγίας Ἐπισκέψεως Τρικιάλων,
Ἀγίου Ἀθανασίου Μπάρας Τρικιάλων,
Ἀγίου Οἰκουμενίου Χαϊδεμένης,
Ἀγίου Νικολάου Πύλης,
Ἀγίου Γεωργίου Γριζάνου,
Ἀγίου Κωνσταντίνου Διασέλλου,
Ἀγίων Ἀναργύρων Λιθῆ,

Κοιμήσεως Θεοτόκου Μεσοχώρας,
Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀετοῦ,
Ἀγίου Γεωργίου Κορυφῆς,
Ἀγίου Νικολάου Παχτουρίου,
Ἀγίου Νικολάου χωρίου Ἁγίου Νικόλαος (Καμνάι)
Ἀγίας Παρασκευῆς χωρίου Ἀγία Παρασκευή
(Τζιούρτζια),

Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀθαμανίας,
Κοιμήσεως Θεοτόκου Γαρδικίου,
Προφήτου Ἡλιοῦ Δέσης,
Ἀγίων Ἀποστόλων Δροσοχωρίου,
Κοιμήσεως Θεοτόκου Ν. Πεύκης,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Τρικιάλοις τῇ 8ῃ Σεπτεμβρίου 2017

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις

Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσας

Ἐχοντες ὑπὲρ ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 4-7 τοῦ ὑπὲρ ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἐφημερίων καὶ Διακόνων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἀγίων Ταξιαρχῶν Τεριαχίου,
Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλαιοπύργου,
Ἀγίου Νικολάου Ἀγίας Βαρβάρας,
Ἀγίας Παρασκευῆς Δροσοπηγῆς,
Ἀγίου Ἀθανασίου Χιονιάδων,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Δελβινακίῳ τῇ 11ῃ Σεπτεμβρίου 2017

† Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσας
ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 4-7 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Κοιμήσεως Θεοτόκου Καλλιθέας,
Γενεσίου τῆς Θεοτόκου Λυκείου,
Ἁγίου Γεωργίου Μέστης,
Ἁγίου Δημητρίου Στρώμης,
Ἁγίου Γεωργίου Συκορράχης,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κομοτηνῇ τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου 2017

† Ὁ Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καί 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τῶν ἄρθρων 4,5,7 καί 20 τοῦ Κανονισμοῦ 230/2012 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καί προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Κοιμήσεως Θεοτόκου Κομοτηνῆς
(Μητροπολιτικός),

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων» προβλεπόμενα κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Κομοτηνῇ τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου 2017

† Ὁ Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἀναρτήθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 21.9.2017

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Κλητῆριον Ἐπίκριμα

Πρὸς

τόν Μοναχόν Μωυσῆν Τάσσην,
Ἀδελφόν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Προφήτου Ἠλίου Πρεβεζῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως καί Πρεβεζῆς (νῦν ἀγνώστου διαμονῆς).

Καλεῖσαι ἵνα ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως, ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, δυνάμει τῶν ἄρθρων (55) καί (110) τοῦ Ν. 5383/1932 «Περί Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καί τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας», ὡς οὗτος ἰσχύει κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 44 παρ. 1 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τῇ 24ῃ Νοεμβρίου 2017, ἡμέρᾳ Παρασκευῆ, καί ὥρα 10 π.μ., ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἵνα δικασθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδιδομένων σοι κατηγοριῶν.

Προσεπιδηλοῦμεν σοι, ὅτι, ἐάν δέν ἐμφανισθῆς τῇ ὥσ' ἄνω ἡμέρᾳ καί ὥρᾳ, θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

Ἐν Καλαμάτᾳ τῇ 26ῃ Σεπτεμβρίου 2017

Ἀναρτήθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 29.9.2017

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Πρωτοπρ. Νικόλαος Βασιλόπουλος

Ἱερά Μητρόπολις Ἰωαννίνων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 4-7 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 230/2012 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίας Τριάδος - Ροδοτοπίου Ἰωαννίνων,
Ἁγίας Τριάδος - Καβαλαρίου Ἰωαννίνων,
Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν - Κρυόβρυσης Ἰωαννίνων,
Ἁγίου Ἰωάννου - Βαπτιστοῦ Ἰωαννίνων,
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 15ῃ Σεπτεμβρίου 2017

† Ὁ Ἰωαννίνων ΜΑΞΙΜΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ίερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Οἱ ἐργασίες τῆς ΔΙΣ τῆς 30 καί 31.8.2017

Συνῆλθε χθές καί σήμερα ἡ Διαρκής Ίερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Κατά τίς δύο Συνεδρίες ἡ Διαρκής Ίερά Σύνοδος ἀσχολήθηκε μέ θέματα Ἱερῶν Μητροπόλεων καί τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν: ἐπί τῆς Ἀρχιγραμματείας, ἐπί τῶν Αἰρέσεων, ἐπί τῶν Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, ἐπί τῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεότητος, ἐπί τῶν Δογματικῶν καί Νομοκανονικῶν Ζητημάτων, ἐπί τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καί Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου καί Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων.

Στό τέλος τῆς σημερινῆς Συνεδρίας ὁ Μακαριώτατος εὐχαρίστησε τά Συνοδικά Μέλη τῆς ἀπελθούσης 160ῆς Συνοδικῆς Περιόδου γιά τήν ἀριστη συνεργασία. Λαμβάνοντας τόν λόγο ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Νικόλαος εὐχαρίστησε ἐκ μέρους τῶν Συνοδικῶν Μελῶν τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο, τόν Θεοφιλέστατο Ἀρχιγραμματέα καί τοὺς Γραμματεῖς τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Ἡ ἐπόμενη Συνεδρία τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου τῆς 161ης Συνοδικῆς Περιόδου, ὑπό τήν νέα σύνθεσή της, ὁρίσθηκε γιά τό χρονικό διάστημα ἀπό τῆς 5ης ἕως καί τῆς 7ης Σεπτεμβρίου 2017.

Τέλος, ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνέκρινε ἀποσπάσεις κληρικῶν καί ἔλαβε ἀποφάσεις σχετικά μέ τά τρέχοντα ὑπηρεσιακά θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως.

*Οἱ ἐργασίες τῆς ΔΙΣ τῆς 5.9.2017
(161η Συνοδική Περίοδος)*

Συνῆλθε τήν Τρίτη 5 Σεπτεμβρίου 2017, στήν πρώτη Συνεδρία της, ὑπό τήν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, ἡ Διαρκής Ίερά Σύνο-

δος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 161ης Συνοδικῆς Περιόδου.

Στήν ἀρχή τελέσθηκε ἡ εἰδική Ίερά Ἀκολουθία ἐπί τῆ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου καί στή συνέχεια ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμος καλωσόρισε τά νέα Μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου καί εὐχήθηκε εὐδόωση τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου σέ πνεῦμα ἀγάπης καί συνεργασίας.

Μετά τόν Μακαριώτατο Πρόεδρο, ἐκ μέρους τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Συνέδρων ἀντιφώνησε ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καί Μήλου κ. Δωρόθεος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ εὐχαρίστησε τόν Μακαριώτατο γιά ὅσα ἐποικοδομητικά εἶπε, ἀνέφερε ὅτι κατά τήν διάρκεια τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῆς Συνοδικῆς Περιόδου θά ὑπάρξει συνεργασία μέ πνεῦμα συμποίας καί ὁμοίας.

Μετά τήν ἐπικύρωση τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐξουσιοδοτήσεως ἀπό τῆς λήξεως τῆς προηγούμενης Συνόδου ἕως σήμερα, συγκροτήθηκαν τά Συνοδικά Δικαστήρια σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περί Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καί τῆς πρό αὐτῶν διαδικασίας». Στή συνέχεια διορίσθηκαν οἱ Σεβασμιώτατοι Συνοδικοί Σύνδεσμοι - Μέλη τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν κατά τίς διατάξεις τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἀρθρου 10 τοῦ Νόμου 590/1977, καθώς καί τά Συνοδικά Μέλη στά Διοικητικά Συμβούλια Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἱεράς Συνόδου καί Ὑποεπιτροπῆς «Διπτύχων». Ἐπίσης, ἔγινε ἡ συγκρότηση τοῦ Α.Υ.Σ.Ε. καί τῶν λοιπῶν Ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων.

Εἰδικότερα, ὡς Συνοδικοί Σύνδεσμοι τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, διορίσθηκαν:

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῆς Ἀρχιγραμματείας ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Τέ-

χνης καί Μουσικῆς ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δράμας κ. Παῦλος.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή Δογματικῶν καί Νομοκανονικῶν Ζητημάτων ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης κ. Ἰωάννης.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τοῦ Μοναχικοῦ Βίου ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξῶν καί Διαποντίων Νήσων κ. Νεκτάριος.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεότητος ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πολυανῆς καί Κιλκισίου κ. Ἐμμανουήλ.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης κ. Συμεών.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καί Ἐπιμορφώσεως Ἐφημεριακοῦ Κλήρου ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισανίου καί Σιατίστης κ. Παῦλος.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή Τύπου, Δημοσίων Σχέσεων καί Διαφωτίσεως ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καί Μήλου κ. Δωρόθεος.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῶν Αἰρέσεων ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θήρας, Ἀμοργοῦ καί Νήσων κ. Ἐπιφάνιος.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή Κοινωνικῆς Προνοίας καί Εὐποιίας ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καί Βάρης κ. Παῦλος.

- Στή Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως καί Πρεβέζης κ. Χρυσόστομος.

Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου ὁρίσθηκε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καί Μήλου κ. Δωρόθεος.

Κατόπιν ἀναγνώσθηκε ὁ Κανονισμός Ἐργασιῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου.

Ἀκολούθως ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ἀσχολήθηκε μέ τά τρέχοντα ὑπηρεσιακά ζητήματα.

Ἐκ τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου

Οἱ ἐργασίες τῆς ΔΙΣ τῆς 6.9.2017

Συνῆλθε τήν Τετάρτη 6 Σεπτεμβρίου 2017, στή δεύτερη Συνεδρία Της γιά τόν μήνα Σεπτέμβριο, ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 161ης Συνοδικῆς Περιόδου, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Κατά τή σημερινή Συνεδρία:

Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ἐπικύρωσε τά Πρακτικά τῆς προηγουμένης Συνεδρίας.

Ἀκολούθως ἐνέκρινε τόν Ἀπολογισμό Ἐσόδων - Ἐξόδων τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ διαχειριστικοῦ ἔτους 2016. Ἰδιαιτέρως σημειώνεται ὅτι γιά τήν πληρωμή φόρων (Φόρος Εἰσοδήματος καί ΕΝ.Φ.Ι.Α.) ἡ Ἱερά Σύνοδος κατέβαλε τό ποσό τῶν 2.170.312,82 €.

Ἡ Δ.Ι.Σ. ἀσχολήθηκε μέ θέματα Ἱερῶν Μητροπόλεων, Εἰσπηγήσεις Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, ἀποσπάσεις κληρικῶν καί μέ τρέχοντα ὑπηρεσιακά θέματα.

Ἐκ τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου

*«Σχετικά μέ τήν φορολόγηση τῆς περιουσίας τῶν φορέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»
(9.8.2017).*

Ἐπειδή κατά τό τέλος τῆς χθεσινῆς συνεντεύξεως τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας, Ἐρευνας καί Θρησκευμάτων κ. Κωνσταντίνου Γαβρόγλου στήν ἐκπομπή «Καλοκαιρινή ἐνημέρωση» (8.8.2017) τοῦ κρατικοῦ σταθμοῦ ΕΡΤ1 τέθηκε ἀπό δημοσιογράφο τῆς ἐκπομπῆς ἡ παρατήρηση ὅτι ὁ λαός ζητεῖ νά φορολογηθεῖ ἡ ἐκκλησιαστική περιουσία, χωρίς καμμία διευκρίνιση ὅτι πάντως οἱ φορεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος φορολογοῦνται, παραπέμπουμε ἐκ νέου καί πρὸς ἐνημέρωση κάθε ἐνδιαφερομένου στό ἀπό 22.2.2012 Δελτίο Τύπου τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί στό ἀπό 3.3.2015 Δελτίο Τύπου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, Ἐρευνας καί Θρησκευμάτων, πού ἀναφέρονται ἀναλυτικά στήν φορολόγηση τῶν νομικῶν προσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης καί τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῆς Δωδεκανήσου. Συνοπτικά οἱ φορεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχουν φορολογηθεῖ καί φορολογοῦνται ὅπως ἀκριβῶς καί οἱ

λοιπές (έτερόθρησκες και έτερόδοξες) θρησκευτικές κοινότητες της χώρας και ως προς όλα τα φορολογικά αντικείμενα (φόρο εισοδήματος, Φ.Π.Α., Ένιαίο Τέλος Άκίνητης Περιουσίας (Ε.Τ.Α.Κ.), Φόρο Μεγάλης Άκίνητης Περιουσίας (Φ.Μ.Α.Π.), Ένιαίο Φόρο Άκίνητης Ίδιοκτησίας (ΕΝ.Φ.Ι.Α.), φόρο δωρεών και κληρονομιών, δημοτική φορολογία, τέλη χαρτοσήμου, παρακρατούμενους φόρους τρίτων κ.λπ.).

Με την ανωτέρω άφορμή επισημαίνεται γενικότερα ότι η Πατρίδα έχει ανάγκη, ώστε ο δημόσιος διάλογος για τις σχέσεις Κράτους και Όρθοδόξου Έκκλησίας να διεξάγεται από όλους όσοι υπηρετούν σε θέσεις ευθύνης με σοβαρότητα και επί εδάφους πραγματικών δεδομένων και όχι στη βάση είτε προσωπικών εικασιών, είτε ιδεολογικών στερεοτύπων ή ακόμα και επιθέσεων, που προσβάλλουν την αλήθεια και τό θρησκευτικό συναίσθημα του έλληνικού Λαού.

*Έκ του Γραφείου Τύπου
της Ίερās Συνόδου*

Ίερά Μητρόπολις Ίλίου, Άχαρνών και Πετρούπολεως

*Στήν άξία της Ελλάδας
και στις σχέσεις Έκκλησίας - Έθνους
αναφέρθηκε ο Άρχιεπίσκοπος*

«Καλούμαστε να σπκώσουμε τον πήχη πιά ψηλά. Νά αφήσουμε τις μικρότητες. Νά μή μās απασχολούν οι σχέσεις Έκκλησίας - Κράτους, αλλά Έκκλησίας - Έθνους» τόνισε στις 26.8.2017 ο Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ίερόνυμος κατά την ειδική έκδήλωση αναγόρευσής του σε επίτιμο Δημότη Ίλίου στην πλατεία Άγίου Φανουρίου.

Άμέσως μετά τον πανηγυρικό έσπερινό στον Ίερό Ναό Άγίου Φανουρίου Ίλίου, πραγματοποιήθηκε ειδική τελετή αναγόρευσης του Άρχιεπισκόπου σε επίτιμο Δημότη Ίλίου, παρουσία των Μητροπολιτών Διδυμοτείχου, Όρεσιιάδος και Σουφλίου κ. Δαμασκηνού, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομου, Ίλίου, Άχαρνών και Πετρούπολεως κ. Άθηνάγορα, του προϊσταμένου του ιερού Ναού Άγίου Φανουρίου, Πρωτοσυγκέλλου της Άρχιεπισκοπής Άρχιμανδρίτη Συμεών Βολιώτη, του Υπουργού Παιδείας, κ. Κώστα Γαβρόγλου,

του Υφυπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής κ. Ίωάννη Μπαλάφα, του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας κ. Γεωργίου Καλαντζή, των Άρχηγών της Έλληνικής Άστυνομίας και του Λιμενικού Σώματος, εκπροσώπων της Περιφέρειας, του Δήμου, Τοπικών Συλλόγων και οργανισμών, της Διευθύντριας του Κέντρου Στήριξης Οικογένειας της Άρχιεπισκοπής κ. Μαίρης Πίπη, πλήθους κόσμου από τό Ίλιον και τις γύρω περιοχές.

Ό Άρχιεπίσκοπος ευχαρίστησε τον Δήμαρχο και τά μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου για την αναγόρευσή του σε επίτιμο Δημότη Ίλίου τονίζοντας πώς πρόκειται για «μεγάλη τιμή, αλλά και ύποχρέωση» και σημείωσε πώς «γίνομαι πολίτης ενός ιστορικού Δήμου και πολίτης είναι αυτός που ενδιαφέρεται για τά θέματα της πόλεως, για τά προβλήματα και τά θέματα των ανθρώπων».

Επισημάνε επίσης ότι δέν ύπάρχει Έκκλησία που νά μήν ενδιαφέρεται για τον άνθρωπο ύπογραμμίζοντας πώς «όσοι αγαπούμε τον άνθρωπο, είμαστε ύποχρεωμένοι νά συμβαδίσουμε». Άναφέρθηκε στό έργο της Έκκλησίας λέγοντας πώς θά συνεχιστεί, διότι είναι έργο που γίνεται για τό κοινό καλό. «Βέβαια δέν είναι έργο του Άρχιεπισκόπου ή ενός Άρχιερέως ή ενός Ίερέα. Είναι έργο που καλλιεργείται στις καρδιές των ανθρώπων και γίνεται με τή βοήθεια αυτών. Ό,τι συμβαίνει άλλωστε είναι αποτέλεσμα του λαού μας» σημείωσε ο Άρχιεπίσκοπος.

Θέλησε επίσης νά μοιραστεί με τους παρευρισκόμενους δύο σημαντικά γεγονότα που έχουν σημαδέψει τή μνήμη και την καρδιά του. Τό πρώτο άφορα στην ηλικιωμένη γυναίκα από την Κύπρο που του απέστειλε τό μόνο της απόκτημα, ένα οικογενειακό κειμήλιο, για νά διατεθεί για τά συσσίτια της Άρχιεπισκοπής και τό δεύτερο μία γυναίκα από την έπαρχία που σε ένα συγκινητικό γράμμα που έστειλε στην Άρχιεπισκοπή είχε κολλήσει τά μόνα χρήματα που είχε, ένα δίευρω, άναγνωρίζοντας τό σημαντικό έργο της Έκκλησίας. «Αυτά τά παραδείγματα χαλκεύουν την ψυχή του ανθρώπου. Άν ύπάρχουν τέτοιοι Έλληνες και τέτοια ψυχική ύποδομή, ο άγώνας δέν θά πάει χαμένος» τόνισε ο Άρχιεπίσκοπος.

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ

Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον

*Πατριαρχικὸν Μήνυμα ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ
προσευχῆς ὑπὲρ τῆς Προστασίας τοῦ Φυσικοῦ
Περιβάλλοντος (01.09.2017).*

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ Τῷ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ
ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΥΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἄδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ,

χάριτι Θεοῦ εἰσερχόμεθα σήμερον εἰς τὸ νέον ἐκκλησιαστικὸν ἔτος, συνεχίζοντες «διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς»¹ συμμαρτυρεῖν καὶ λόγον διδόναι «περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος»², ζῶντες ἐν Ἐκκλησίᾳ, ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστόν, ὁ Ὅποιος ἐπηγγείλατο νὰ εἶναι μαζί μας «πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»³.

Παρθῶν εἰκοσιοκτῶ ἔτη ἀπὸ τὴν, συνοδικῆ ἀποφάσει, καθιέρωσιν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς ἐορτῆς τῆς Ἰνδίκτου ὡς «Ἡμέρας προστασίας τοῦ περιβάλλοντος», κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐν τῷ Ἱερῷ Κέντρῳ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀναπέμπονται εὐχαὶ καὶ ἱκεσίαι «ὑπὲρ τῆς ὅλης δημιουργίας». Ἡ σχετικὴ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος ἐκάλεσε σύμπαντα τὸν ὀρθόδοξον καὶ τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον, ὅπως ἀναπέμῃ κατὰ τὴν ἡμέ-

ραν αὐτὴν εὐχαριστηρίους δεήσεις πρὸς τὸν Κτίστην τῶν ὄλων διὰ τὸ «μέγα δῶρον τῆς Δημιουργίας»⁴ καὶ ἱκεσίας διὰ τὴν προστασίαν αὐτῆς.

Ἐκφράζομεν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἡμετέρας Μειριότητος διὰ τὴν ἀπήχησιν καὶ τὴν πλουσίαν καρποφορίαν τῆς ἐν λόγῳ πρωτοβουλίας τῆς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας. Ἄνεδείξαμεν τὰς πνευματικὰς ρίζας τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως καὶ τὴν ἀνάγκην μετανοίας καὶ ἐπανειραρχήσεως τῶν ἀξιῶν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ἐβεβαιώθη, ὅτι ἡ ἐκμετάλλευσίς καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς κτίσεως ἀποτελοῦν διαστρέβλωσιν καὶ κακὴν ἀλλοίωσιν τοῦ χριστιανικοῦ ἥθους καὶ ὅχι ἀναγκαίαν συνέπειαν τῆς βιβλικῆς ἐντολῆς «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε...»⁵, ὅτι ἡ ἀντιοικολογικὴ συμπεριφορὰ εἶναι προσβολὴ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ ἀθέτησις τῶν ἐντολῶν Του καὶ ὅτι λειτουργεῖ κατὰ τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ βιώσιμος ἀνάπτυξις εἰς βάρος τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν καὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ προέβαλε καὶ προβάλλει τὸ οἰκοφιλικὸν δυναμικὸν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, ἀναδεικνύουσα τὴν εὐχαριστιακὴν χρῆσιν τῆς κτίσεως, τὴν λειτουργίαν τοῦ πιστοῦ ὡς «ἰερέως» τῆς Δημιουργίας, ὁ ὁποῖος ἀδιαλείπτως ἀναφέρει αὐτὴν εἰς τὸν Κτίστην τῶν ἀπάντων, καὶ τὴν ἀνυπέροβλητον ἀξίαν τοῦ ἀσκητικοῦ πνεύματος, ὡς ἀντιδότου κατὰ τοῦ συγχρόνου εὐδαιμονισμοῦ. Ὅντως, ὁ σεβασμὸς τῆς δημιουργίας ἀνήκει εἰς τὸν πυρῆνα τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως.

Προκαλεῖ ἰδιαίτεραν ἀνησυχίαν τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐνῶ εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ οἰκολογικὴ κρίσις συνεχῶς ἐπιτείνεται, ἡ ἀνθρωπότης, ἐν ὀνόματι τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῶν τεχνολογικῶν ἐφαρμογῶν, κωφεύει εἰς τὰς πανταχόθεν ἐκκλήσεις πρὸς ριζικὴν ἀλλαγὴν συμπεριφορᾶς ἀπέναντι εἰς τὴν κτίσιν. Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ

προϊούσα αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί συνέπειαν ενός συγκεκριμένου προτύπου οικονομικής ανάπτυξης, το οποίο διαφέρει δια τις αντιοικολογικές επιπτώσεις του. Τα βραχυπρόθεσμα όφελη από την άνοδον του βιοτικού επιπέδου εις ώρισμένας περιοχάς της ύφης απλώς επικαλύπτουν την αλογίαν της έκμεταλλεύσεως και συλήσεως της δημιουργίας. Η οικονομική δραστηριότης, η οποία δεν σέβεται τον οίκον της ζωής, είναι οικο-ανομία και όχι οικο-νομία. Ο άκρατος οικονομισμός της παγκοσμιοποίησης συμπορεύεται σήμερον με την άλματώδη ανάπτυξιν της επιστήμης και της τεχνολογίας, η οποία, παρά τα πολλά ευεργετήματά της, συνοδεύεται από έπαρσιν έναντι της φύσεως και οδηγεί εις ποικιλομόρφους έκμεταλλεύσεις αυτής. Ο σύγχρονος άνθρωπος γνωρίζει, αλλά δρᾷ ὡς να μη ἐγνώριζε. Γνωρίζει ότι ἡ φύσις δὲν αὐτοανακαίνιζεται εις τὸ διηνεκές, ἀδιαφορεῖ ὅμως διὰ τὰ ἀρνητικὰ συνεπεία τοῦ «τεχνοπώλου» διὰ τὸ περιβάλλον. Αὐτὸ τὸ ὄντως ἐκρηκτικὸν μίγμα τοῦ ἀκράτου οικονομισμοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονισμοῦ, ἥτοι τῆς ἀπεριορίστου ἐμπιστοσύνης εις τὴν δύναμιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας, ἐπιτείνει τοὺς κινδύνους διὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς δημιουργίας καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σοφῶς καὶ σαφῶς κατωνόμασε τοὺς κινδύνους τῆς «ιδιονομίας τῆς οἰκονομίας», τῆς αὐτονομίσεως αὐτῆς ἀπὸ τὰς ζωτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι ὑπηρετοῦνται μόνον ἐντὸς βιωσίμου φυσικοῦ περιβάλλοντος, καὶ προέτεινε μίαν οἰκονομίαν «τεθεμελιωμένην εις τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου»⁶ καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ συγχρόνου οἰκολογικοῦ προβλήματος «ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως»⁷. Ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας ἀπαιτεῖ, ἐνώπιον τῶν συγχρόνων ἀπειλῶν, «ριζικὴν ἀλλαγὴν νοοτροπίας καὶ συμπεριφορᾶς» ἀπέναντι εἰς τὴν κτίσιν, πνεῦμα ἀσκτισμοῦ, «ὀλιγαρκείας καὶ ἐγκρατείας»⁸, ἐναντι τῆς «ἀπλοσύνης»⁹, τῆς «θεοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῆς κτητικῆς στάσεως»¹⁰. Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος ἀνεφέρθη μετ' ἐμφάσεως καὶ εἰς τὰς «κοινωνικὰς διαστάσεις καὶ τὰς τραγικὰς ἐπιπτώσεις τῆς καταστροφῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος»¹¹.

Ἀκολουθοῦντες τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου ταύτης, ὑπογραμμίζομεν, εἰς τὴν παροῦσαν ἐγκύκλιόν μας, τὴν στενὴν συνάφειαν τῶν περιβαλλοντικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων καὶ τὴν κοινὴν ρίζαν αὐτῶν ἐν τῇ χωρὶς Θεόν «ἄφρονοι καρδία», ἐν τῇ πώσει καὶ ἁμαρτίᾳ, ἐν τῇ κακῇ χρήσει τῆς θεοσδότου ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου. Τῆς καταστροφῆς τῆς φύσεως καὶ τῆς κοινωνίας προηγείται πάντοτε μία ἐσωτερικὴ «ἀνατροπὴ τῶν ἀξιῶν», μία πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ καταστροφή. Ὅταν τὸ ἔχειν κυριεύσῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μας, τότε ἡ στάσις μας τόσο ἐναντι τοῦ συνανθρώπου, ὅσον καὶ πρὸς τὴν κτίσιν, εἶναι ἀναποφεύκτως κτητικὴ καὶ ἀνοίκειος. Τὸ «σαπρὸν δένδρον» ποιεῖ, κατὰ τὸ Βιβλικόν, πάντοτε «καρποὺς πονηροῦς»¹².

Τονίζομεν, ἀντιστοίχως, ὅτι καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν κτίσιν καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔχουν τὴν αὐτὴν πνευματικὴν πηγὴν καὶ ἀφετηρίαν, τὴν ἐν Χριστῷ δηλαδὴ ἀνακαίνισιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν κεχαριτωμένην ἐλευθερίαν του. Ὡς ἡ καταστροφὴ τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀδικία συμπορεύονται, ἔτσι καὶ ἡ οἰκοφιλικὴ συμπεριφορὰ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη εἶναι ἀδιαιρέτοι.

Εἶναι αὐτονόητον ὅτι διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς συγχρόνου πολυδιαστάτου κρίσεως τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ πολιτισμοῦ του καὶ τοῦ οἴκου του, ἀπαιτεῖται πολὺπλευρὸς κινητοποίηση καὶ κοινὴ προσπάθεια. Ὅπως ὅλα τὰ μεγάλα προβλήματα, οὕτω καὶ αἱ σοβοῦσαι ἀλληλοπεριχωρούμεναι κρίσεις τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς κοινωνίας, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιμετωπισθοῦν χωρὶς τὴν διαχριστιανικὴν καὶ διαθρησκευτικὴν συνεργασίαν. Ὁ διάλογος εἶναι ἐδῶ πρόσφορος κῶρος διὰ νὰ ἀναδειχθοῦν αἱ ὑπάρχουσαι οἰκοφιλικαὶ καὶ κοινωνικαὶ παραδόσεις, διὰ οἰκολογικὴν καὶ κοινωνικὴν εὐαισθητοποίησιν, καθὼς καὶ διὰ ἐποικοδομητικὴν κριτικὴν τῆς ἀποκλειστικῶς τεχνολογικῆς καὶ οικονομικῆς προόδου καὶ τῶν ἀτομοκεντρικῶν καὶ κοινωνιοκρατικῶν προτύπων, εἰς βάρος τῆς κτίσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ προσώπου.

Κατακλείοντες, ὑπογραμμίζομεν καὶ πάλιν τὸ ἀδιαιρέτον τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν δημιουργίαν καὶ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον, καλοῦμεν

πάντας τοὺς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως εἰς τὸν καλὸν ἀγῶνα διὰ τὴν προστασίαν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν ἐδραίωσιν τῆς ἀλληλεγγύης, καὶ δεόμεθα πρὸς τὸν ἀγαθοδότην Κύριον, πρεσβείαις τῆς Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου, νὰ χαρίζη εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ «καῦσιν καρδίας ὑπὲρ πά-

σας τῆς κτίσεως»¹³ καὶ «παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων»¹⁴.

βιζ Σεπτεμβρίου α΄

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *Ρωμ.* ν΄, 38
2. πρβλ. *Α΄ Πέτρ.* γ΄, 15
3. *Ματθ.* κη΄, 20
4. Ἐγκύκλιος ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς Ἰνδίκτου, 1.9.1989
5. *Γεν.* α΄, 22
6. Ἐγκύκλιος, § 15
7. ὁ.π., § 15
8. Ἡ Ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, § 10
9. ὁ.π., § 10
10. Ἐγκύκλιος, § 14
11. ὁ.π.
12. *Ματθ.* ζ΄, 17
13. Ἰσαὰκ ὁ Σύρος, *Τὰ εὐρεθέντα ἀσκητικά*, Λόγος, πα΄
14. *Ἐβρ.* ι΄, 24